

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIECIE WARSZAWSKIM ZACHODNIM NA LATA 2014 - 2020

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego
z siedzibą w Ożarowie Mazowieckim

OŻARÓW MAZOWIECKI, 2014

Spis treści

I.	WSTĘP	3
II.	Procedura tworzenia strategii.....	5
	II.1. Uwarunkowania prawno-systemowe	5
	II.2. Metodyka prac nad strategią	7
III.	Społeczno-gospodarcze uwarunkowania strategii.....	8
	III.1.1. Charakterystyka Powiatu Warszawskiego Zachodniego.....	8
	III.1.2. Charakterystyka gmin tworzących Powiat Warszawski Zachodni	13
	III.2. Podmioty gospodarcze powiatu	14
	III.3. Poziom życia ludności.....	16
	III.4. Sytuacja rodzin w powiecie.....	16
	III.5. Zasoby i warunki mieszkaniowe	18
	III.6. Prognoza demograficzna dla powiatu	20
	III.7. Rynek pracy.....	22
	III.8. Ochrona zdrowia	23
	III.9. Edukacja i wychowanie	24
	III.10. Sport i rekreacja	25
	III.11. Organizacje pozarządowe.....	26
	III.12. Kultura.....	27
	III.13. Charakterystyka systemu pomocy społecznej	28
	III.14. Bezpieczeństwo publiczne.....	35
	III.15. Infrastruktura, transport i komunikacja	36
	III.16. Ochrona środowiska	37
IV.	Diagnoza sytuacji społecznej wraz z wnioskami końcowymi.	38
	IV.1. Wprowadzenie.....	38
	IV.2. Analiza problemu ubóstwa.....	40
	IV.3.1. Analiza SWOT dla problemu UBÓSTWA	42
	IV.3.2. Poziom natężenia problemu UBÓSTWA, prognozy i rekomendacje	43
	IV.3. Analiza problemu sieroctwa	45
	IV.3.1. Analiza SWOT dla problemu SIEROCTWA.....	50
	IV.3.2. Poziom natężenia problemu SIEROCTWA, prognozy i rekomendacje	51
	IV.4. Analiza problemu bezzadności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych	53
	IV.4.1. Analiza SWOT dla problemu BEZZADNOŚCI	54
	IV.4.2. Poziom natężenia problemu bezzadności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, prognozy i rekomendacje	56
	IV.5. Analiza problemu bezdolności	57
	IV.5.1. Analiza SWOT dla problemu BEZDOLNOŚCI.....	59
	IV.5.2. Poziom natężenia problemu BEZDOLNOŚCI, prognozy i rekomendacje	60
	IV.6. Analiza problemu niepełnosprawności	61
	IV.6.1. Analiza SWOT dla problemu NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI.....	64
	IV.6.2. Poziom natężenia problemu NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI, prognozy i rekomendacje	66

<i>IV.7. Analiza problemu długotrwałej lub ciężkiej choroby (niesamodzielności)</i>	67
IV.7.1. Analiza SWOT dla problemu długotrwałej lub ciężkiej choroby (niesamodzielności)	68
IV.7.2. Poziom natężenia problemu DŁUGOTRWAŁEJ LUB CIĘŻKIEJ CHOROBY, prognozy i rekomendacje	70
<i>IV.8. Analiza problemu bezrobocia</i>	70
IV.8.1. Analiza SWOT dla problemu BEZROBOCIA.....	72
IV.8.2. Poziom natężenia problemu BEZROBOCIA, prognozy i rekomendacje.....	74
<i>IV.9. Analiza problemu alkoholizmu lub narkomanii</i>	74
IV.9.1. Analiza SWOT dla problemu alkoholizmu lub narkomanii / przemocy domowej	75
IV.9.2. Poziom natężenia problemu ALKOHOLIZMU LUB NARKOMANII, prognozy i rekomendacje	78
<i>IV.10. Identyfikacja najważniejszych problemów społecznych</i>	78
<i>IV.11. Szczególne uwarunkowania nasycenia problemami społecznymi</i>	80
V. Analiza SWOT dla całej Strategii	81
VI. Cele strategii	83
<i>VI.1. Cel główny i cele szczegółowe Strategii</i>	83
Misja Powiatu Warszawskiego Zachodniego została zdefiniowana następująco:	83
<i>VI.2. Planowane działania związane z realizacją celów szczegółowych</i>	84
VII. BUDŻET	94
<i>NIEOBOWIĄZKOWE</i>	94
VIII. HARMONOGRAM	94
IX. SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII	98
X. MONITORING	98
<i>X.1. Termin okresowego przeglądu:</i>	98
<i>X.2. Zadania związane z przeglądem</i>	98
<i>X.3. Zarządzanie ryzykiem</i>	110
XI. EWALUACJA ZAŁOŻONYCH CELÓW STRATEGII	120
<i>Cel 1: Wzmacnianie systemu sprzyjającego rozwojowi młodego pokolenia w rodzinie i środowiskach pozarodzinnych</i>	120
<i>Cel 2: Rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji</i>	120
<i>Cel 3: Wspieranie rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi</i>	121
<i>Cel 4: Pomoc osobom starszym, niepełnosprawnym oraz niezaradnym życiowo</i>	122
<i>Cel 5: Promowanie właściwych postaw społecznych, ważnych dla przeciwdziałania zjawisku narkomanii i przestępczości</i>	123
<i>Cel 6: Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego</i>	124
XII. Załączniki	125

I. WSTĘP

Strategie rozwiązywania problemów społecznych to względnie trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk), występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Mówiąc o powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych), prowadzone na terenie powiatu, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin, mieszkańców powiatu.

Strategia opracowana dla struktury powiatowej jest dokumentem szczególnym. Odnosząc się w swych zapisach kierunkowych do zadań i możliwości realizacyjnych samorządu powiatowego, musi brać pod uwagę przesłanki wynikające z działań jednostek organizacyjnych pomocy społecznej szczebla gminnego. Stąd w porównaniu ze strategiami gminnymi dokument powiatowy sygnalizuje występujące w poszczególnych gminach problemy społeczne, projektując rozwiązania systemowe pozostające poza zasięgiem możliwości kompetencyjnych samorządu gminnego.

W oparciu o uzyskane informacje i materiały, przygotowany został dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego dokument, który pozwoli na:

- stopniowe przechodzenie z pasywnej do aktywnej polityki społecznej na poziomie lokalnym,
- racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz
- wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz samorządowych.

Przedłożony materiał został opracowany w **Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Powiecie Warszawskim Zachodnim** przy merytorycznym wsparciu Stowarzyszenia „Radomskie Centrum Przedsiębiorczości” w Radomiu. Pomoc zewnętrzna polegała głównie na doradztwie – w różnych aspektach pracy nad niniejszym dokumentem oraz systematyzacji układu głównych elementów wypracowanej Strategii. Perspektywa czasowa obowiązywania niniejszego dokumentu została skomunikowana z głównymi dokumentami strategicznymi wpływającymi na rozwiązywanie lokalnych problemów, tj. Narodowymi Strategicznymi Ramami Odniesienia (Narodowa Strategia Spójności) oraz Narodową Strategią Integracji Społecznej, wyznaczającymi działania i stwarzającymi możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne do 2020 roku.

Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych dzieli się na dwie główne części: opisową i wdrożeniową.

Do części opisowej należą rozdziały:

1. procedura tworzenia strategii
2. społeczno – gospodarcze uwarunkowania strategii
3. problemy społeczne w Powiecie Warszawskim Zachodnim

Na część wdrożeniową składają się rozdziały:

1. cele strategii
2. budżet strategii – nie zostaje załączony
3. harmonogram wykonawczy

4. system wdrażania strategii
5. monitoring
6. ewaluacja założonych celów strategii

II. Procedura tworzenia strategii.

II.1. Uwarunkowania prawno-systemowe

Obowiązek opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17. ust. 1 pkt 1) ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (Dz. U. z 2013r. poz. 182, z późn. zm.). Ustawa o pomocy społecznej określa:

1. zadania w zakresie pomocy społecznej,
2. rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich przydzielania,
3. organizacje pomocy społecznej,
4. zasady i tryb postępowania kontrolnego w zakresie pomocy społecznej.

Według ustawy pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mająca na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Różnorodność problemów społecznych występujących w powiecie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości. Są to m.in.:

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz.1591, z późn. zm.);
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2012 r. poz. 1356);
- ustawa z 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992, z późn. zm.);
- ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. z 2012r. poz. 1228, z późn. zm.);
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2013r. poz. 135, z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493, z późn. zm.);
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2012 r. poz. 124);
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2013 r. poz. 674);
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r. Nr 43, poz. 225, z późn. zm.);
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011

r., Nr 231, poz. 1375);

- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2008 r. Nr 164, poz. 1027, z późn. zm);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2010 r. Nr 234, poz. 1536, z późn. zm.).

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

W powiatowej strategii integracji i rozwiązywania problemów społecznych uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych, biznesu oraz uznaje się za niezbędną partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu. Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

- Narodowa Strategia Integracji Społecznej,
- Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej,
- Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia (Narodowa Strategia Spójności),
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego,
- Strategia Polityki Społecznej dla Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020,
- Strategia Rozwoju Powiatu Warszawskiego Zachodniego do 2015 roku.

Dodatkowymi, a może wręcz jednymi z najważniejszych są programy lokalne, między innymi:

- Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2012-2014
- Powiatowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego na lata 2010-2015 oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego
- Powiatowy Program Działania Na Rzecz osób Niepełnosprawnych z dnia 9 lutego 2006 r.

II.2. Metodyka prac nad strategią

Prace nad niniejszą Strategią prowadzone były metodą partycypacji społecznej. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę strategii na najważniejszych etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji. Uzewnętrznieniem wspomnianej metody są niżej określone etapy powstawania Strategii powiatu.

Proces powstawania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Powiatu Warszawskiego Zachodniego przebiegał w sześciu głównych etapach, jak niżej:

Etap I - Powołanie Zespołu ds. opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Etap II - Opracowanie diagnozy problemów społecznych, występujących w gminach powiatu i w samym powiecie.

Etap III - Opracowanie projektu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Etap IV - Konsultacje społeczne projektu Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Etap V - Sporządzenie raportu z przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych uwzględniającej rezultaty przeprowadzonych konsultacji.

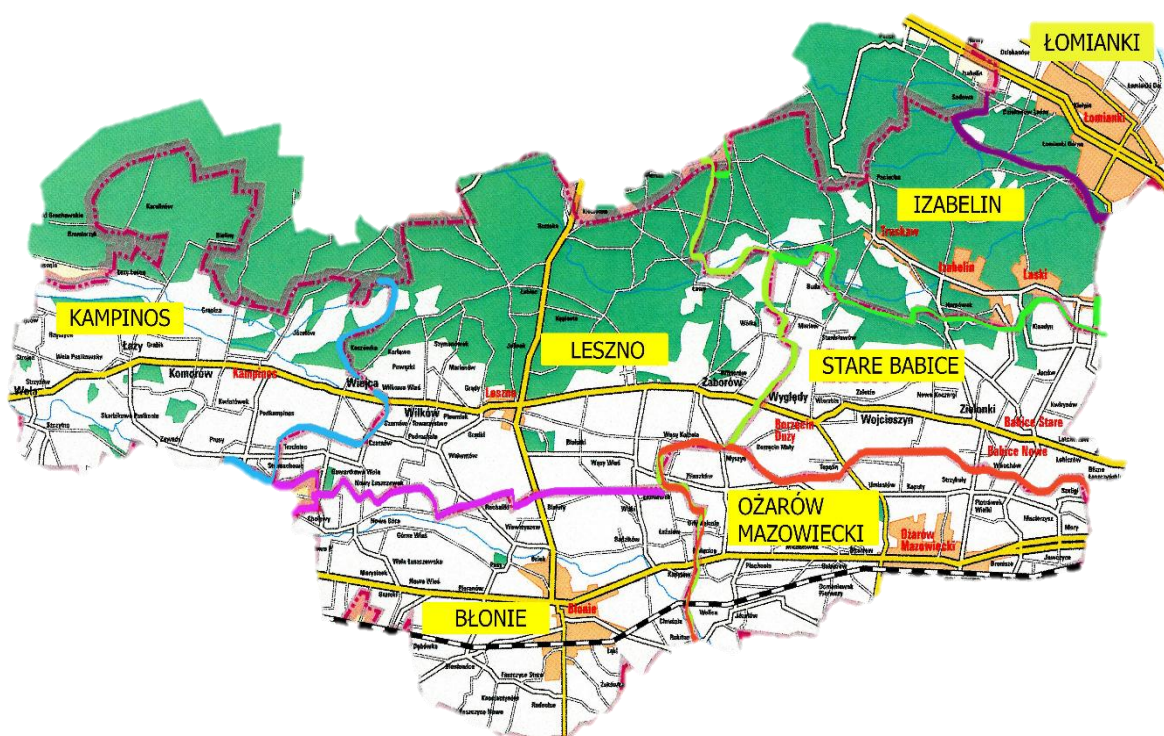
Etap VI - Zatwierdzenie raportu z konsultacji oraz przygotowanie ostatecznej wersji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

III. Społeczno-gospodarcze uwarunkowania strategii.

III.1.1. Charakterystyka Powiatu Warszawskiego Zachodniego

Powiat Warszawski Zachodni usytuowany jest w centralnej części województwa mazowieckiego. Rozciąga się za zachodnimi granicami Warszawy (pomimo swojej nazwy nie obejmuje żadnej części miasta stołecznego Warszawy) i graniczy z powiatami: grodziskim, pruszkowskim, sochaczewskim, legionowskim i nowodworskim. Powierzchnia powiatu wynosi 53379 ha¹ (533,79 km²).

Rycina 1. Mapa Powiatu Warszawskiego Zachodniego²

Powiat Warszawski Zachodni (rycina 1) tworzą gminy miejsko-wiejskie: Błonie, Łomianki, Ożarów Mazowiecki oraz wiejskie: Izabelin, Kampinos, Leszno i Stare Babice. Cechą wspólną gmin jest bardzo ścisły związek z Warszawą. Bliskość stolicy i mocne z nią powiązania wpływają na wszystkie dziedziny życia mieszkańców powiatu.

Powiat Warszawski Zachodni charakteryzuje się typowo nizinnym krajobrazem; wchodzi w skład dwóch mezoregionów: Równiny Łowicko-Błońskiej i Kotliny Warszawskiej będącej częścią pradoliny Wisły.

Pradolina Wisły wraz z pasami wydym i bagien objęta została najwyższą formą ochroną przyrody w postaci parku narodowego. Kampinoski Park Narodowy wraz z War-

¹ dane z Banku Danych Lokalnych GUS za 2012r.

² na podstawie <http://bip.pwz.pl/plik,187,mapa-powiatu.pdf>

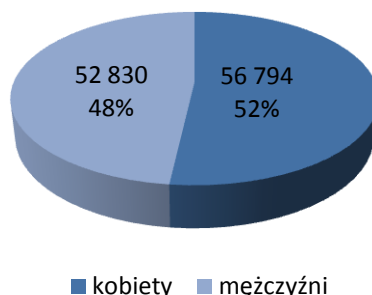
szawskim Obszarem Chronionego Krajobrazu zajmuje około 48% powierzchni Powiatu Warszawskiego Zachodniego i stanowi o wysokim poziomie lesistości gmin Izabelin i Leszno. Kampinoski Park Narodowy odwiedza rocznie ok. 1 mln osób. Mają oni do dyspozycji 350 szlaków turystycznych, 200 kilometrowy tzw. Kampinoski Szlak Rowerowy, parkingi i pola wypoczynkowe. Jednakże w powiecie niedostatecznie rozwinięta jest baza noclegowa, za mało jest gospodarstw agroturystycznych.

Przez powiat przebiegają ważne drogowe szlaki transportowe o znaczeniu międzynarodowym: droga krajowa nr 92 i droga krajowa nr 7, wzdłuż których usytuowane są firmy produkcyjno-usługowo-handlowe oraz autostrada A2. Z tych powodów na obszarze powiatu lokują swoje siedziby firmy transportowe, spedycyjne i celne. Przez powiat przebiega także magistrala kolejowa: Moskwa – Berlin.

W zakresie komunikacji zbiorowej obsługa powiatu opiera się na transporcie autobusowym (PKS, przewoźnicy samorządowi, prywatni, autobusy Zarządu Transportu Miejskiego w Warszawie). Możliwe jest także korzystanie z komunikacji kolejowej – w gminach Błonie i Ożarów. Przebiegają przez nie linie kolejowe obsługujące połączenia lokalne (Warszawa – Sochaczew – Łowicz), a także dalekobieżne i międzynarodowe (Poznań, Szczecin, Berlin).

Na koniec 2012 roku Powiat Warszawski Zachodni zamieszkiwało 109 624 osób. Struktura ludności wyglądała następująco:

Wykres nr 1: Struktura ludności Powiatu Warszawskiego Zachodniego wg płci

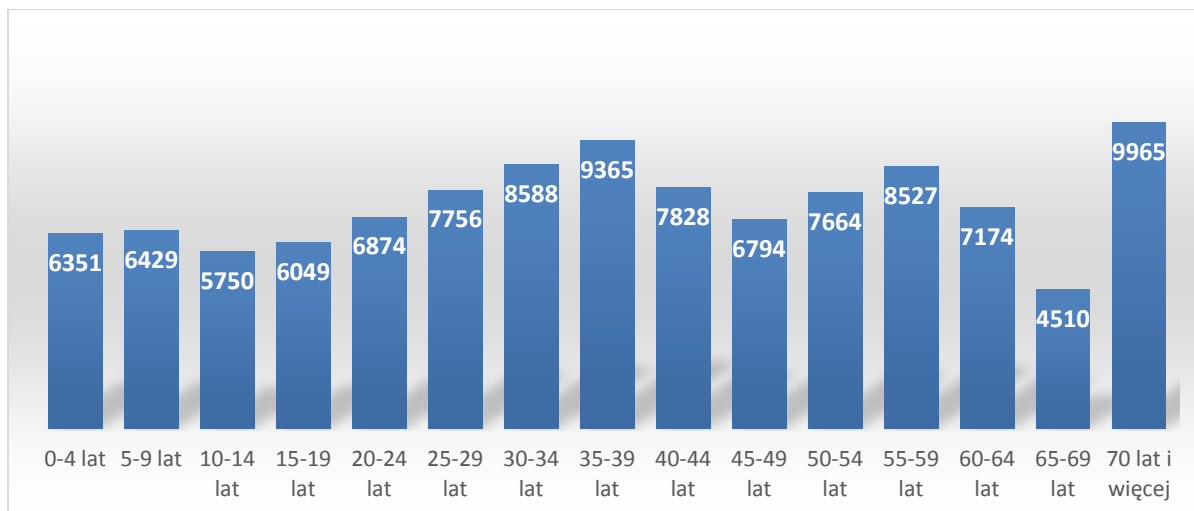

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2012 roku.

Jak widać, w Powiecie Warszawskim Zachodnim występuje niewielka nadreprezentacja kobiet w stosunku do mężczyzn. Nadreprezentacja kobiet w stosunku do mężczyzn w powiecie jest przejawem ogólnej prawidłowości demograficznej, tj. zwiększonej liczby samotnych starszych kobiet. Wobec powyższego, uwzględniając trendy demografii (przyrost liczebności w grupie seniorów, zmniejszanie się liczby osób w wieku produkcyjnym) **wnioskować** należy prowadzenie aktywnej polityki społecznej na rzecz osób w tzw. trzecim wieku. Jest to tym ważniejsze, że **dynamika zmian** stosunku liczby kobiet do liczby mężczyzn (z lat 2010-2012) wyraźnie pokazuje utrzymywanie się powyższej tendencji do przewagi mieszkanek płci żeńskiej.

Rozpatrując strukturę wiekową ludności w powiecie, najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku 70 lat i więcej (9 965 osób³), drugą w kolejności stanowią osoby w wieku 35 – 39 lat (9 365 osób²), a najmniej liczną grupę stanowią osoby w wieku 65 – 69 lat (4 510 osób²).

Wykres nr 2: Rozkład ludności Powiatu Warszawskiego Zachodniego wg wieku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, stan na 31.XII. 2012 roku

Dynamika zmian tego wskaźnika, na bazie lat 2010-2012 wskazuje, że doszło do zmiany układu liczebności grup wiekowych. Liczebności skrajne (najliczebniejsza i najmniej liczna grupa) pozostają w stałe w latach 2010-2012, natomiast „drugie miejsce” uległo zmianie. W roku 2010 miejsce to zajmowała grupa 30-34, a od roku 2011 – już grupa 35-39.

Wniosek jaki stąd płynie, koresponduje z wcześniejszym wskaźnikiem (stosunek kobiet do mężczyzn) i wskazuje na stopniowe starzenie się populacji powiatu.

Gęstość zaludnienia w poszczególnych gminach Powiatu Warszawskiego Zachodniego zbiorczo przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1: Gęstość zaludnienia w poszczególnych gminach Powiatu Warszawskiego Zachodniego – stan na dzień 31.XII.2012r.⁴

Lp.	Gmina	Liczba ludności	Powierzchnia w km ²	Ludność na 1 km ²
1.	Błonie	20 912	85,58	244
2.	Izabelin	10 343	65,01	159
3.	Kampinos	4 239	84,60	50
4.	Leszno	9 770	125,08	78

³ stan na 31.XII.2012r., dane Banku Danych Lokalnych GUS

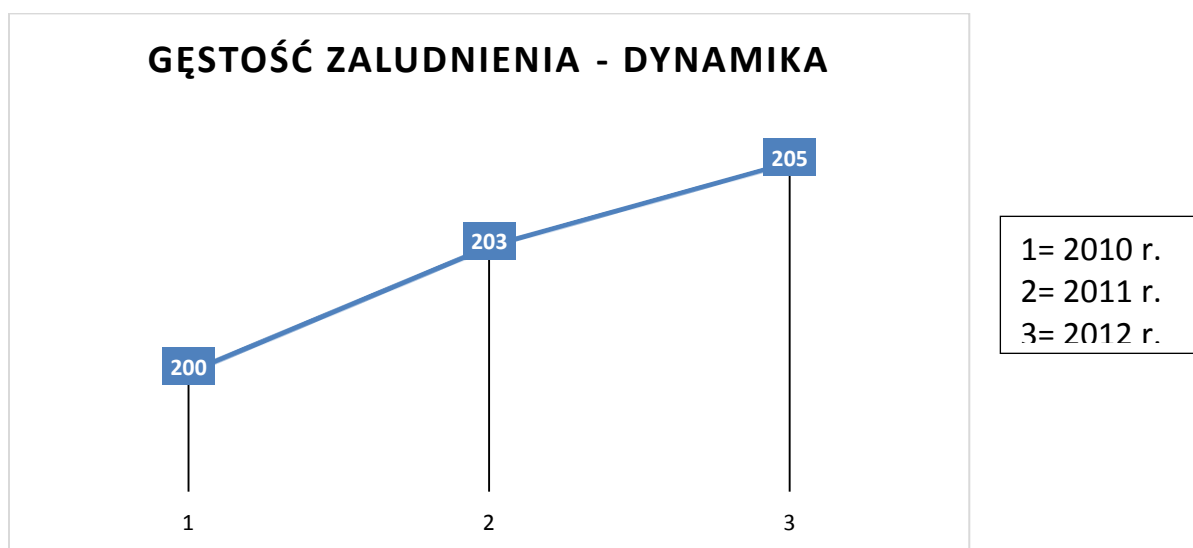
⁴ dane na podstawie Statystycznego Vademecum Samorządowca 2012, GUS; stan na dzień 31.XII.2011r.

5.	Łomianki	24 231	38,83	624
6.	Ożarów Mazowiecki	21 632	71,27	304
7.	Stare Babice	17 137	63,42	270
Powiat ogółem		108 264	533,79	203

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, stan na 31.XII. 2012 roku

Dynamika zmian gęstości zaludnienia w latach 2010-2012 pokazuje (wykres poniżej) wyraźną tendencję wzrostową.

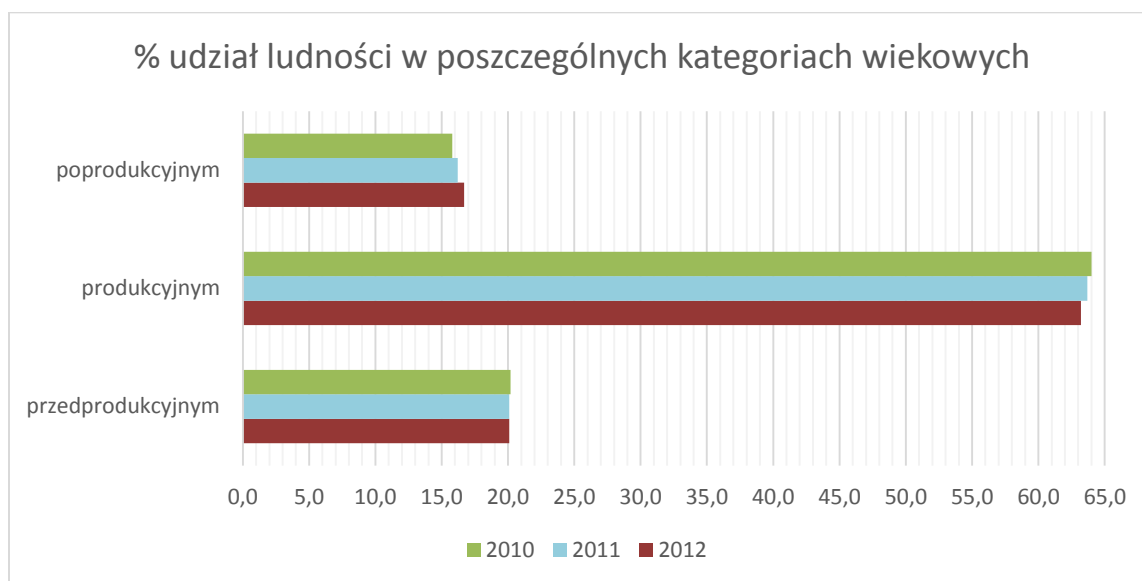
Wykres nr 3: Struktura ludności Powiatu Warszawskiego Zachodniego wg płci

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, stan na 31.XII. 2012 roku.

Wniosek z tego płynący jest tylko jeden – przybywa ludności w Powiecie Warszawskim Zachodnim, a zatem należy liczyć się ze zmianą natężenia problemów społecznych lub z pojawieniem się nowych kategorii tych problemów.

Wykres nr 4: Struktura ludności Powiatu Warszawskiego Zachodniego w procentach

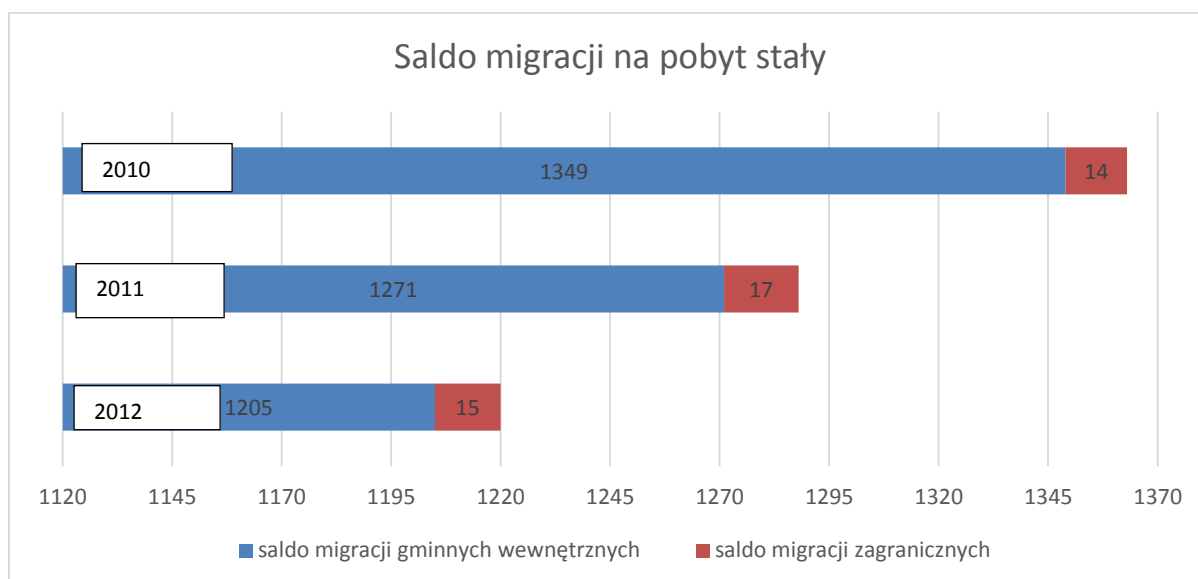

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, stan na 31.XII. 2012 roku.

W ciągu ostatnich trzech lat (**dynamika zmian 2010-2012**) procentowy udział osób w wieku poprodukcyjnym się zwiększa kosztem udziału osób w wieku produkcyjnym. Powoli zaczyna także maleć udział dzieci i młodzieży w ogólnej strukturze ludności powiatu. **Wniosek** płynący z tej sytuacji wspierany jest wcześniejszymi wskaźnikami: populacja powiatu starzeje się. Jeśli wziąć pod uwagę ogólnopolskie tendencje – brak zastępowalności pokoleń – niepodjęcie działań na rzecz rozwijania infrastruktury społecznej i utrzymania jak najdłużej aktywności psychofizycznej seniorów, będzie skutkowało koniecznością ponoszenia coraz większych nakładów na opiekę nad niesamodzielnymi seniorami.

Analizując ruch przestrzenny ludności (wykres na następnej stronie), wykazuje on zdecydowany przyrost, tj. ludzie przemieszczają się jedynie w obrębie gmin powiatu, ale nadal ludności przybywa wielokrotnie więcej niż wyprowadza z zamiarem stałego osiedlenia poza granicami Powiatu Warszawskiego Zachodniego, aczkolwiek **dynamika tego zjawiska** wyraźnie spowolniła. Potwierdza się zatem prawidłowość sygnalizowana już przez wskaźnik gęstości zaludnienia. Niestety, ubywa głównie ludzi młodych i wykształconych, których „kuszą” wielkie aglomeracje. **Wnioski** mogą być tylko jednego typu: powiat i jego oferta – zatrudnienia, możliwości podnoszenia kwalifikacji, szanse na awans zawodowy itp. są niewystarczającym atutem, by zatrzymać młodych. Z drugiej jednak strony zalesienie dużej części powiatu, większa stabilność i spokój codziennego życia są atutem dla ludzi oczekujących stabilizacji, czyli ludności w tzw. średniej dorosłości (35 do $\pm$ 45 lat).

Wykres nr 5: Ruch przestrzenny ludności na terenie powiatu wg lat.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, stan na 31.XII. 2012 roku.

III.1.2. Charakterystyka gmin tworzących Powiat Warszawski Zachodni

Gmina **Błonie** to gmina miejsko-wiejska, składająca się z 32 sołectw, położona na Równinie Łowicko-Błońskiej. Miasto Błonie leży 27 km od Warszawy, na trasie kolejowej Berlin – Warszawa – Moskwa. Gmina jest jedną z najstarszych w kraju. Znajduje się tu wczesnośredniowieczne grodzisko z XI-XII wieku. Połączenie z Warszawą umożliwia linia kolejowa. Została zmodernizowana w latach 90 i przystosowana do dużych prędkości. Na terenie gminy znajduje się sieć przystanków autobusowych obsługiwanych przez PKS. Gmina uruchomiła również autobusowy dowóz dzieci do szkoły.

Większość mieszkańców utrzymuje się z rolnictwa. Gmina ma bogate tradycje wysokotowarowego rolnictwa. Występują tu najlepsze ziemie w województwie mazowieckim i jedne z najlepszych w Polsce.

Gmina miejsko-wiejska **Ożarów Mazowiecki**, składająca się z 25 sołectw znajduje się w Regionie Ożarowsko-Błońskim słynącym z gleb najlepszej jakości i przydatności rolniczej. Grunty orne III i IV klasy bonitacyjnej stanowią ok. 70% powierzchni gminy. Ożarów Mazowiecki leży 11 km od Pruszkowa i 16 km od Warszawy. Przez teren gminy przebiega droga E-30 (Warszawa – Poznań) oraz linia kolejowa Warszawa – Sochaczew.

Silną stroną gminy jest wysoki poziom dochodów własnych w przeliczeniu na mieszkańca oraz stan infrastruktury technicznej (wodociągi, energia, telekomunikacja). Gmina ma odpowiednie warunki dla rozwoju wypoczynku sobotnio-niedzielnego oraz ekologicznego rolnictwa. Posiada wolne tereny inwestycyjne dla małych i dużych podmiotów gospodarczych. W obrębie dawnej Fabryki Kabli znajduje się Specjalna Strefa Ekonomiczna, będąca podstrefą Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej Euro-Park Wisłosan.

Gmina Łomianki jest gminą miejsko-wiejską, liczącą 9 sołectw, przez część mieszkańców uznawaną za „sypialnię mieszkaniową”. Jako typowa gmina podmiejska posiada zabudowę jednorodziną z rozwiniętą działalnością gospodarczą, głównie o charakterze usługowo-handlowym i produkcyjnym (często zlokalizowaną wśród zabudowy mieszkaniowej).

Gmina Łomianki jest postrzegana jako bogata i atrakcyjna do prowadzenia działalności gospodarczej. W ostatnich kilkunastu latach rozwijała się dynamicznie, czego wyrazem stały wzrost liczby mieszkańców i podmiotów gospodarczych. W dużym stopniu był on także wynikiem „renty położenia”, czyli sąsiedztwa Warszawy, która jest miejscem pracy i korzystania z szeroko pojętych usług dla sporej części mieszkańców.

Gmina **Izabelin** jest gminą wiejską położoną 11 km od Ożarowa Mazowieckiego i 16 km od Warszawy, na skraju Kotliny Warszawskiej. Liczy 7 sołectw. Rynek pracy Izabelina jest ściśle powiązany z rynkiem Warszawy. Znaczącą rolę pełni też lokalny rynek pracy. Działalność produkcyjna zlokalizowana jest przede wszystkim w południowej części Izabelina – w Mościskach. Są tutaj zakłady różnych branż – produkcyjne i usługowe. W Mościskach znajduje się również baza magazynowa PKN Orlen.

Kampinos jest gminą wiejską, położoną w odległości 35 km od Warszawy. Od północy sąsiaduje bezpośrednio z Kampinoskim Parkiem Narodowym. W skład gminy wchodzi 21 sołectw. W gminie dominuje rolnictwo, jednakże zmieniające się uwarunkowania społeczno-gospodarcze sprawiają, że przestaje ono być czynnikiem rozwojowym, a produkcja rolna ulega ograniczeniu.

Gmina wiejska **Leszno** leży na skrzyżowaniu dwóch dróg wojewódzkich: Warszawa - Sochaczew i Kazuń – Błonie. Trzecia droga wojewódzka przebiega na odcinku Zaborów - Świącice. Komunikacja zbiorowa opiera się w przeważającym stopniu na przewozach autobusowych, głównie obsługiwanych przez ZTM Warszawa oraz czterech przewoźników prywatnych. Do gminy należą 23 sołectwa. Gmina Leszno posiada duże walory przyrodnicze. Na jej obszarze znajduje się Kampinoski Park Narodowy, który zajmuje 46% powierzchni gminy, z czego północną część stanowią ściśle rezerwaty przyrody (Żurawiowe, Roztoka, Karpaty, Zamczysko i Debły).

Gmina **Stare Babice** jest gminą wiejską, położoną na pograniczu równin łowicko-Błońskiej i Warszawskiej. Do gminy Stare Babice należą 23 sołectwa. Do niedawna gmina miała charakter typowo rolniczy (użytki rolne stanowią 70,3% jej powierzchni, leśne – 19%). Jednakże obecnie Stare Babice znajdują się w fazie intensywnych zmian społeczno-gospodarczych, będących efektem silnego oddziaływania Warszawy.

III.2. Podmioty gospodarcze powiatu

Powiat Warszawski Zachodni posiada bardzo duży potencjał gospodarczy. Na całym obszarze powiatu rozwija się drobna wytwórczość, przetwórstwo spożywcze i handel. Południowa część powiatu (gminy: Ożarów Mazowiecki, Błonie, Leszno) to tereny z wielkimi tradycjami rolniczymi. Najbardziej rozwinęło się tu warzywnictwo. Na doskonałych glebach produkowana jest żywność, która trafia na stołeczny rynek. Nie

przypadkowo w Broniszach, koło Ożarowa Mazowieckiego, powstał Warszawski Rolno-Spożywczy Rynek Hurtowy, największy tego typu rynek w Polsce.

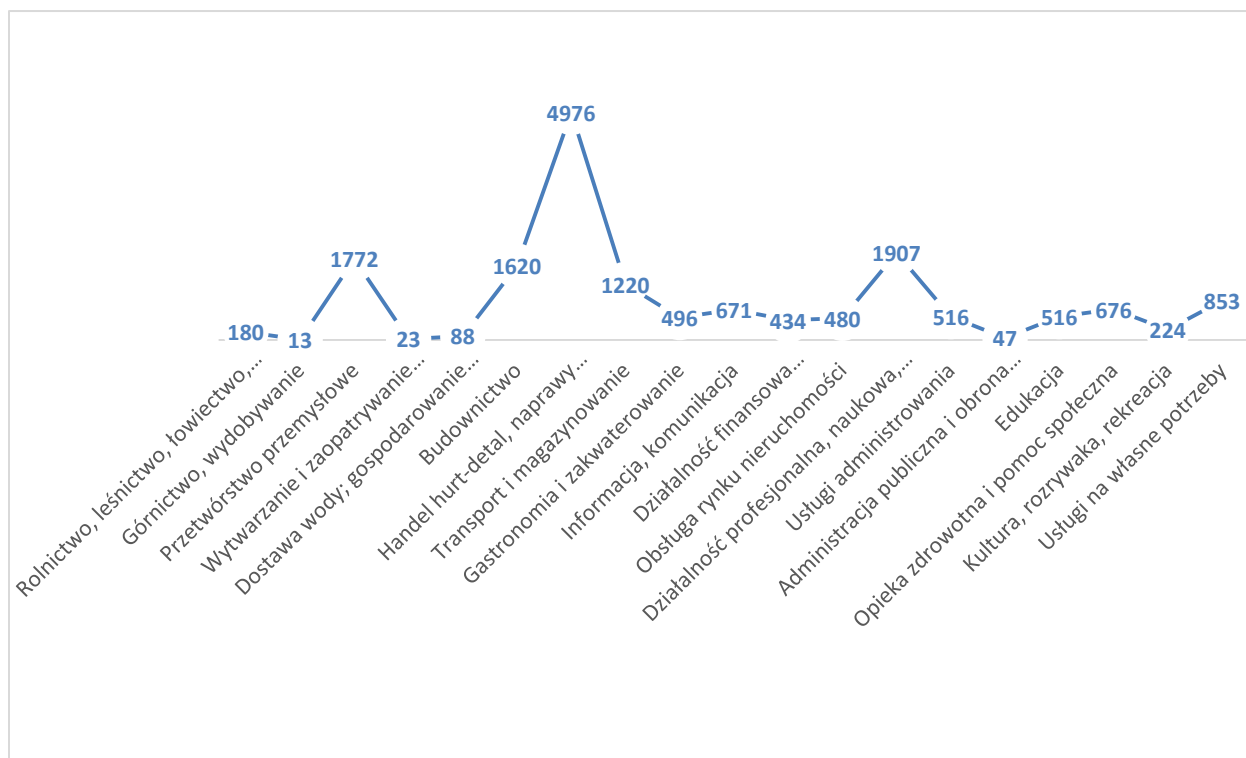
Tabela 2: Podmioty gospodarcze publiczne i prywatne w powiecie w 2012r.

Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON (stan w dniu 31 XII)	
ogółem	16712
W tym: sektor publiczny	187
sektor prywatny	16525

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS, 2012

Jak widać, na terenie Powiatu Warszawskiego Zachodniego dominują podmioty sektora prywatnego. Rozkład rodzajów prowadzonej działalności przedstawia kolejny wykres.

Wykres nr 6: Jednostki wpisane do rejestru REGON wg PKD 2007

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS, 2012.

Dominującą na terenie Powiatu Warszawskiego Zachodniego działalnością gospodarczą jest handel hurtowy i detaliczny w połączeniu z szeroko rozumianymi naprawami pojazdów samochodowych i motocykli (4976 podmiotów gospodarczych). Drugą w kolejności grupę stanowi działalność naukowa i techniczna (1907 podmiotów gospodarczych), a trzecią – przetwórstwo przemysłowe (1772 podmioty gospodarcze).

Analizując **dynamikę zmian** na przestrzeni lat 2010-2012, zauważyć można stałą tendencję wzrostową właściwie w każdym typie prowadzonej działalności gospodar-

czej. Wyjątek stanowi transport i magazynowanie, które notują spadek (poziom roku 2012 stanowi 99,3% poziomu z roku 2010). Najwolniejszy wzrost natomiast wykazuje grupa podmiotów gospodarczych z obszaru „kultura, rozrywka, rekreacja”, bo jedynie 5,2% na przestrzeni 2010-2012.

Wniosek wynikający z tych analiz to powolny, ale stały rozwój gospodarczy regionu. Warto jednak dogłębniej przeanalizować czynniki wpływające na tempo tego wzrostu, który nie jest równomierny. W długofalowych planach rozwoju może istotnym być wskazanie działań wspierających rozwój gospodarczy.

III.3. Poziom życia ludności

Poziom życia ludności powiatu jest niejednorodny. Wydaje się, że optymalnym wskaźnikiem poziomu życia ludności zamieszkującej powiat byłaby wysokość i struktura dochodów ludności. Niestety, brak jest twardych danych, które pozwoliłyby je jednoznacznie określić.

Pośrednim wskaźnikiem są wypowiedzi mieszkańców oraz przedstawicieli instytucji z terenu powiatu odnośnie rozmiarów ubóstwa w powiecie. Ponad 83% badanych mieszkańców⁵ uznało, że ubóstwo jest jednym z najważniejszych problemów społecznych powiatu. Spośród pracowników⁶ badanych instytucji, prawie 90% z nich wskazało ubóstwo jako najpilniejszy problem do rozwiązania. Z powyższych szacunków oraz po uwzględnieniu, że w 2012r. - 12,6% mieszkańców gmin składających się na powiat korzysta z pomocy społecznej, można z pewnym uproszczeniem przyjąć ogólny poziom życia ludności. Poziom ten szacunkowo jest zadowalający w kontekście ogółu mieszkańców powiatu, tzn. uzyskiwane dochody są wystarczające do zaspokajania potrzeb bytowych. Jednakże warto też wziąć pod uwagę, że mamy tu do czynienia z tendencją spadkową, gdyż przyrasta liczba rodzin wymagających objęcia pomocą społeczną.

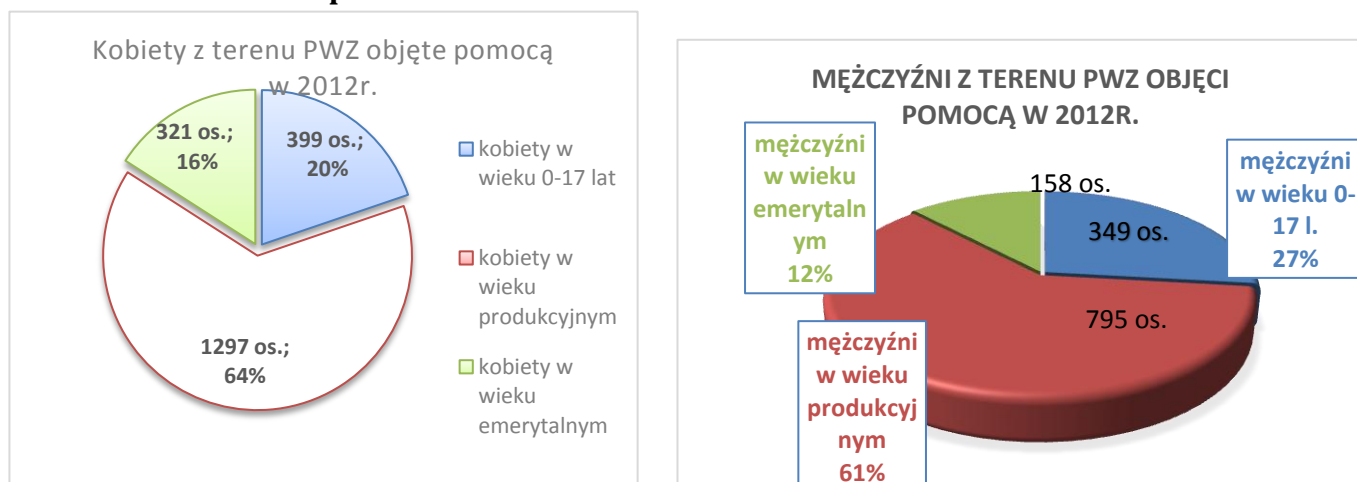
III.4. Sytuacja rodzin w powiecie

Dominującą grupę odbiorców działań podmiotów polityki społecznej, w tym świadczeń z pomocy społecznej, w Powiecie Warszawskim Zachodnim stanowią osoby w wieku produkcyjnym. Na 3.319 osób objętych wsparciem i pomocą w 2012 roku, aż 60,8% stanowiły kobiety, a mężczyźni – 39,2%. W podziale na wiek, liczebności świadczeniobiorców prezentowały się następująco:

⁵ w badaniu mieszkańców odpowiedzi udzieliło 112 osób

⁶ w badaniu wzięło udział 39 przedstawicieli instytucji powiatu

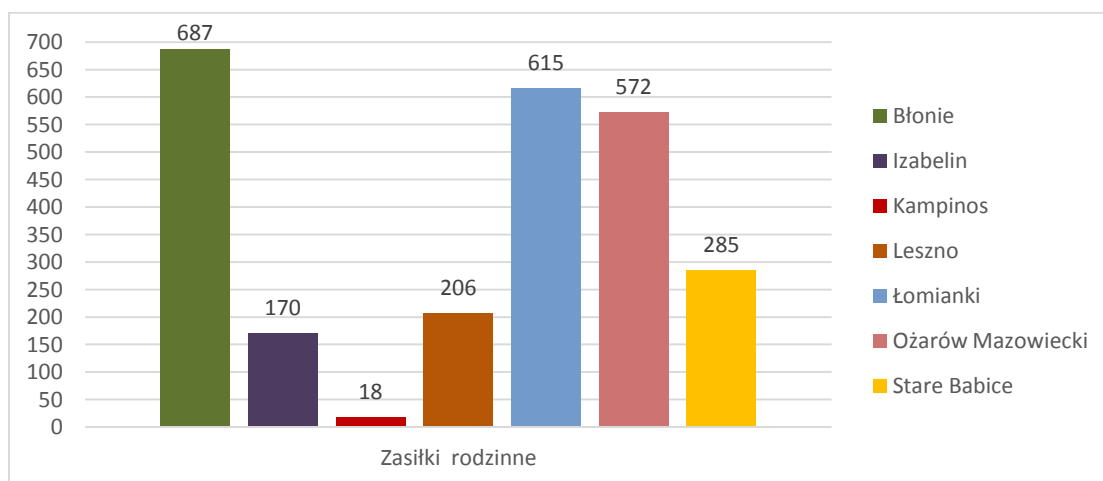
Wykres nr 7 i 8: Kobiety i mężczyźni z terenu powiatu, objęci pomocą społeczną w 2012r. – w podziale na wiek

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularzy „Ocena zasobów pomocy społecznej” za rok 2012 dla gmin Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

Dużą grupę osób wymagających wsparcia w ramach polityki społecznej stanowią rodziny z dziećmi. Wpieranie rodzin z dziećmi w 2012 roku na poziomie gmin Powiatu Warszawskiego Zachodniego przedstawia poniższy wykres przyznanych zasiłków rodzinnych.

Wykres nr 9: Liczba osób z co najmniej 1 dzieckiem, którym przyznano wsparcie w formie zasiłku rodzinnego w 2012r., w podziale na gminy powiatu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z ośrodków pomocy społecznej w gminach Powiatu Warszawskiego Zachodniego

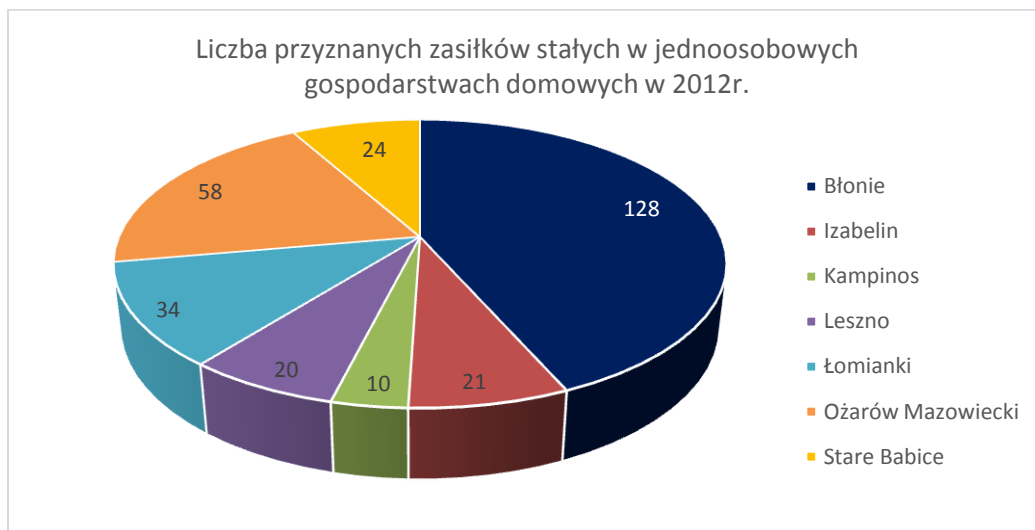
Prawie 250 rodzin⁷ z trojgiem lub więcej dzieci, czyli rodzin wielodzietnych zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, zostało w 2012 roku objętych pomocą w formule

⁷ dane z ośrodków pomocy społecznej gmin Powiatu Warszawskiego Zachodniego

gminnych kart rodziny, funkcjonujących w świadomości mieszkańców powiatu jako „Karta 3+” lub „Karta 4+”.

Charakteryzując sytuację rodzin w powiecie nie sposób pominąć jednoosobowych gospodarstw domowych, korzystających z pomocy społecznej. Z samych tylko zasiłków stałych skorzystało w 2012r. łącznie 295 osób – jednoosobowych gospodarstw domowych, czyli osób samotnie gospodarujących. Rozkład przyznanych zasiłków w gminach powiatu prezentuje poniższy wykres.

Wykres nr 10: Liczba osób korzystających z zasiłków stałych w 2012r. jako jednoosobowe gospodarstwa domowe, w podziale na gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pozyskanych z ośrodków pomocy społecznej w gminach Powiatu Warszawskiego Zachodniego

III.5. Zasoby i warunki mieszkaniowe

Powiat Warszawski Zachodni ma w swoich zasobach ponad 3.548 mieszkań⁸, które zostały oddane do użytku na przestrzeni lat 2010-2012, co daje łącznie 498.015 m² powierzchni mieszkalnej użytkowej. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wyniosła w 2012 roku 172 m².

Rozkład ilości mieszkań w przeliczeniu na mieszkańców powiatu oraz małżeństwa prezentują poniższe wykresy.

⁸ obliczenia własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS

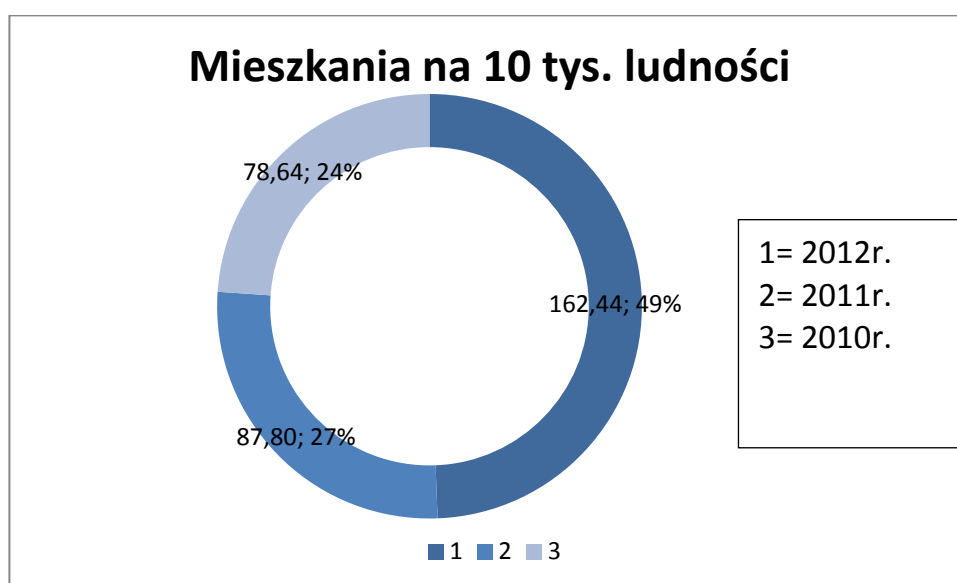
Wykres nr 11: Rozkład liczby oddanych do użytku mieszkań w stosunku do liczby zawartych małżeństw

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS, 2012.

Jak można zauważyć, w 2012 roku nastąpił znaczący wzrost liczby oddanych do użytku mieszkań (o 53,4% w stosunku do roku 2011), co przełożyło się na wzrost liczby mieszkań w przeliczeniu na 1000 zawartych małżeństw. Jest to znaczący wzrost, jeśli porównamy lata poprzednie, gdzie pomiędzy rokiem 2010 i 2011 wzrost sięgnął jedynie 6%.

Wykres nr 12: Rozkład liczby oddanych do użytku mieszkań w przeliczeniu na 10.000 ludności

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS, 2012.

Podobnie jak powyżej, w 2012 roku nastąpił znaczący wzrost liczby oddanych do użytku mieszkań (o 22% w stosunku do 2011r. i o 25% w stosunku do roku 2010). Jednocześnie rośnie więc wskaźnik liczby mieszkań na 10000 ludności (z prawie 79% w 2010 roku do ponad 162% w roku 2013)

Analizując **dynamikę zmian** można stwierdzić, iż od co najmniej dwóch lat postępuje wzrost ilości oddawanych do użytku mieszkań na terenie powiatu. Rosnące wskaźniki (na 10000 ludności i na 1000 zawartych małżeństw) stanowią podstawę do wysnucia **wniosku** o dynamicznie poprawiającej się sytuacji mieszkaniowej w powiecie. Szczegółowe rozkłady przyrostu mieszkań według gmin powiatu znajdują się w poszczególnych gminach.

III.6. Prognoza demograficzna dla powiatu

Poziom życia ludności Powiatu Warszawskiego Zachodniego jest między innymi zależny od struktury wydatków z budżetu powiatu. Oczywiście, jest to pewna dana pośrednia, niemniej wskazująca na obszary ważne dla funkcjonowania mieszkańców. Wykres poniżej pokazuje zestawienie procentowe wydatków w różnych obszarach, składających się na szeroko rozumiany poziom życia. Dane są w relacji do dochodów w tychże obszarach.

Wykres nr 13: Procentowy udział wydatków do dochodów w różnych zakresach wpływających na poziom życia mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS, 2012.

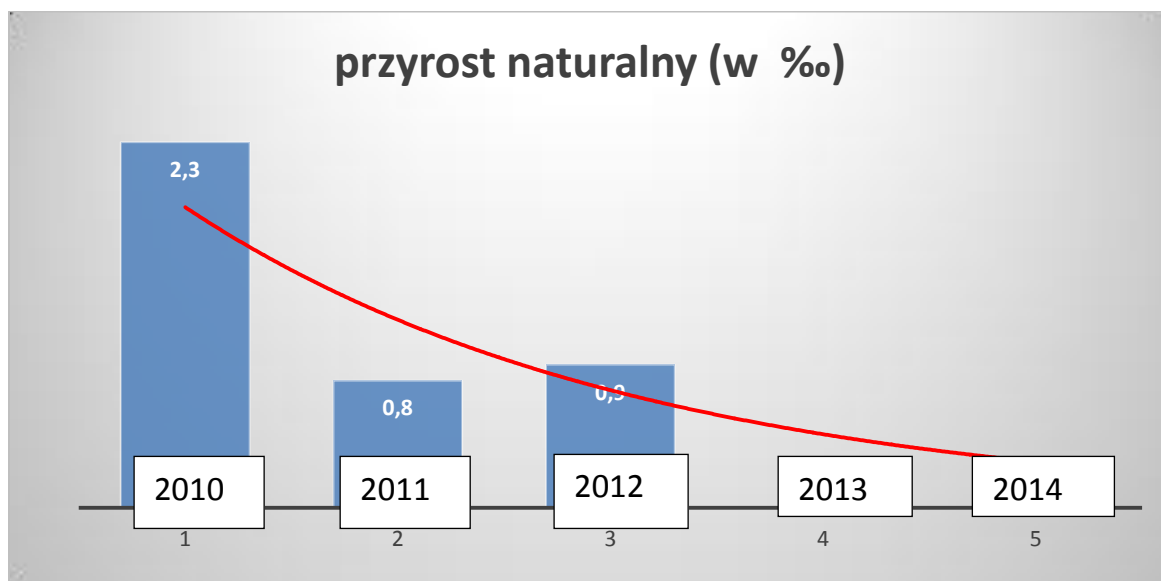
Jak pokazuje **dynamika zmian**, w szeregu obszarów nastąpiło znaczące zwiększenie wydatków w stosunku do dochodów. **Wniosek** z powyższego nie jest jednoznaczny, bo sugeruje to wysoką dbałość o mieszkańców; jednak z drugiej strony świadczy o

wcześniejszych zaniedbaniach, co powoduje konieczność ponoszenia obecnie dużych nakładów finansowych.

Największe „przekroczenie”, czyli 46 332,71% (dochody: 28.933,39 zł, wydatki: 13.405.625,00 zł.) w 2012 roku dotyczy edukacyjnej opieki wychowawczej, a w następnej kolejności:

- oświaty i wychowania – 2 466,40% (dochody: 973.763,16 zł, wydatki: 24.016.871,31 zł.),
- kultury fizycznej – 1 212,53% (dochody: 15.567,07zł, wydatki: 188.754,77zł.).

Wykres nr 14: Przyrost naturalny ludności w powiecie (na 1000 ludności).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS, 2012.

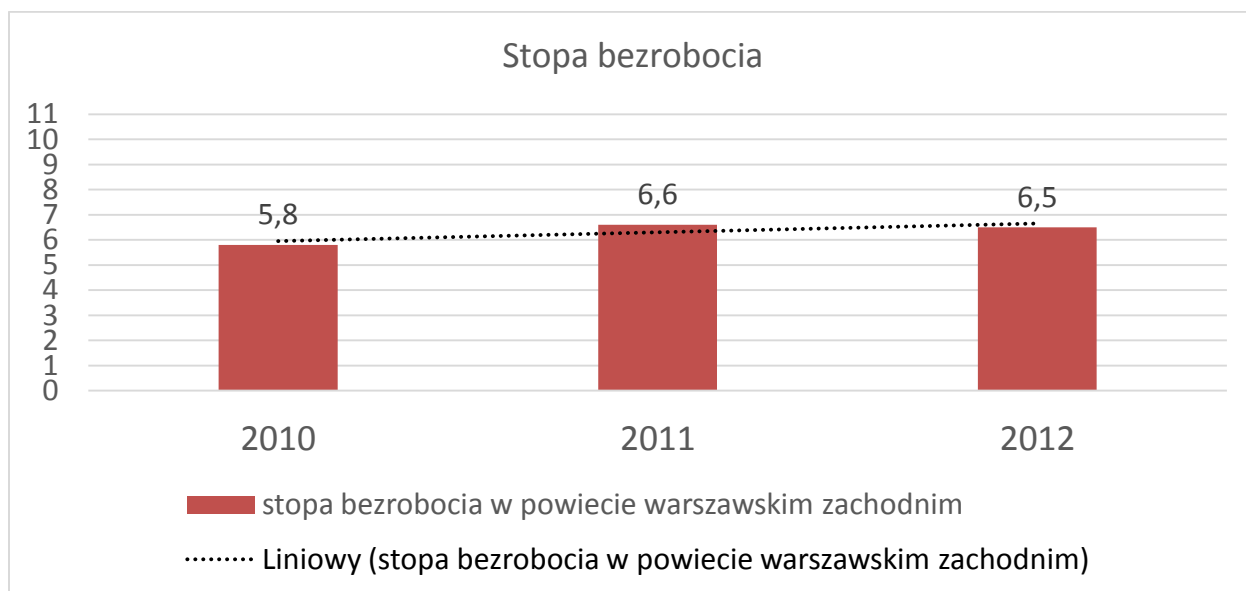
W zakresie demografii, **dynamika zmian** jest malejąca. Przyrost naturalny ludności na terenie Powiatu Warszawskiego Zachodniego wg prognoz statystycznych będzie nadal malał. Już teraz jest dość niski (poniżej 1 promila), co przekłada się na brak zastępowalności pokoleń. Odwołując się do wykresu nr 3, wskazującego na powolny, ale jednak wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym, możemy przewidywać stopniową zmianę struktury mieszkańców powiatu. Niestety, **wnioski** nie są optymistyczne, bowiem powyższe dane każą liczyć się z:

1. zmianą obrazu występujących problemów społecznych (wzrost kwestii związanych z niesamodzielnnością osób starszych, postępujący wzrost różnego rodzaju dysfunkcji w rodzinach – na czele z trudnościami wychowawczymi i opiekuńczymi itp.),
2. pojawianiem się nowych problemów społecznych (m. in. „pokoleniowość” biorców świadczeń społecznych jako „pomysł” na życie itp.)

III.7. Rynek pracy

Analizując zjawisko bezrobocia podaje się zazwyczaj stopę bezrobocia, czyli procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo (tzn. pracującej i bezrobotnej).⁹ W Powiecie Warszawskim Zachodnim kształtuje się ona następująco:

Wykres nr 15: Stopa bezrobocia w powiecie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy.

Stopa bezrobocia w Powiecie Warszawskim Zachodnim jest na niskim poziomie, aczkolwiek patrząc na **dynamikę zmian** wyraźnie widać, iż będzie sukcesywnie rosnąć.

Należy dodać, że poziom bezrobocia odnotowany w statystykach instytucji rynku pracy może być różny od rzeczywistej liczby informującej o osobach pozostających bez pracy. Od dawna wiadomo już, że problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny. Wynikają z tego różnorodne **wnioski**, jak chociażby niżej zasygnalizowane:

Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

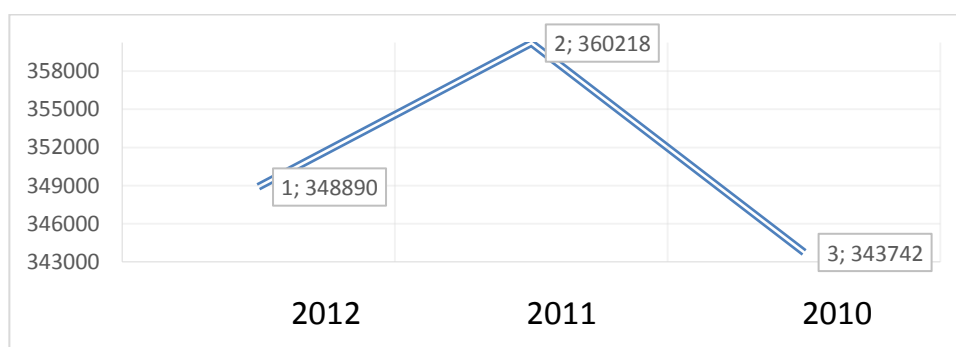
⁹ definicja wg Głównego Urzędu Statystycznego

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu np. niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa. Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe.

III.8. Ochrona zdrowia

Według danych Banku Danych Lokalnych GUS, na terenie Powiatu Warszawskiego Zachodniego działały łącznie 32 zakłady opieki zdrowotnej w 2012r. (31 w 2011r. i 29 w 2010r.). W placówkach tych udzielono na przestrzeni lat 2010-2012 średniorocznie prawie 351000 porad medycznych w ramach podstawowej opieki zdrowotnej. W przeliczeniu na mieszkańców powiatu daje to średnio 3,2 porady dla każdego mieszkańca w 2012 roku.

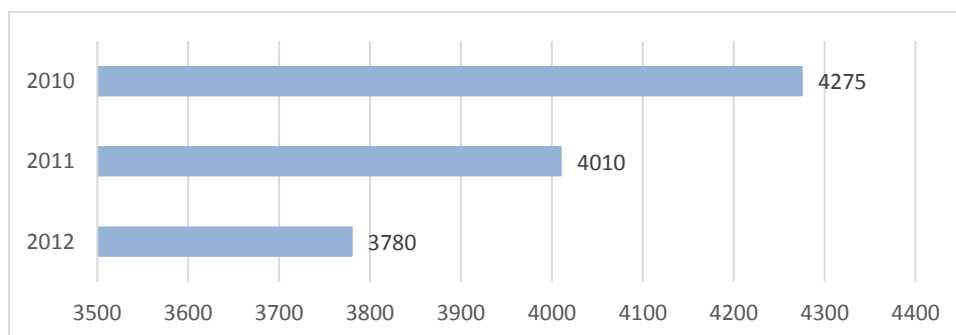
Wykres nr 16: Liczba udzielonych porad w ramach POZ według lat

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS, 2012.

Podobnie wygląda sytuacja dostępu do aptek. W 2012 roku aptek ogólnodostępnych było 29. Od 2010r. przyrasta ich ilość o 2 rocznie, począwszy od 25 obiektów. Niestety, dane pokazują spadek liczby ludności przypadającej na 1 aptekę, co ilustruje wykres na następnej stronie.

Wykres nr 17: Liczba ludności na 1 aptekę ogólnodostępną

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS, 2012.

Analizując **dynamikę zmian** w zakresie dostępu mieszkańców powiatu do podstawowej opieki zdrowotnej oraz ogólnodostępnych aptek, należy zwrócić uwagę na korelację tych wskaźników liczbą mieszkańców powiatu. Rosnąca liczba mieszkańców

powiatu powoduje coroczne spadki wskaźnika dostępności do aptek. Skok ilości udzielonych świadczeń POZ w 2011r. jest wypadkową kilku czynników, między innymi większej oferty komunikacyjnej na terenie powiatu (łatwiejszy dojazd) oraz większej liczby podpisanych umów z NFZ na świadczenie usług z zakresu POZ przez niepubliczne placówki medyczne. W roku 2012r. – owa dostępność jest na zbliżonym do 2011 roku poziomie.

Charakteryzując funkcjonowanie ochrony zdrowia na terenie Powiatu Warszawskiego Zachodniego należy zwrócić uwagę na działalność profilaktyczną. W 2012 roku przeprowadzono 13 programów profilaktyki zdrowotnej (ich wykaz znajduje się w załączniku) dla uczniów, nauczycieli i rodziców. Z ważniejszych warto wymienić:

- a) „trzymaj formę” – gdzie edukacją objęto prawie 2 i pół tysiąca uczniów (1925 gimnazjalistów oraz 526 uczniów klas V i VI SP),
- b) „wybierz życie pierwszy krok” – w którym uczestniczyło 285 dzieci, 67 rodziców, 52 nauczycieli i 537 kobiet,
- c) „od samobadania do mammografii” – tu edukowano 337 uczniów, 126 nauczycieli, 134 rodziców, 1818 pacjentek przychodni zdrowia.

Wniosek wynikający z powyższych danych jest bardzo pozytywny, gdyż wyraźnie służbom odpowiedzialnym za ochronę zdrowia zależy na zwiększaniu świadomości prozdrowotnej mieszkańców, poczynając już od dzieci w szkołach podstawowych. Zapewne większa liczba placówek służby zdrowia – szczególnie w miejscach o utrudnionym komunikacyjnie dostępie, przyczyniłaby się do jeszcze większej poprawy zdrowia mieszkańców, jednak ich powołanie wiąże się przede wszystkim z finansami, a te dopiero w budżetach kolejnych lat można będzie planować.

III.9. Edukacja i wychowanie

W obszarze edukacji w 2012 roku Powiat Warszawski Zachodni dysponuje¹⁰ 45 przedszkolami (w tym 1 specjalnym), których objętych opieką jest 3654 dzieci. Dodatkowo na terenie powiatu funkcjonują oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych (12 – opieką obejmują 527 dzieci) oraz punkty przedszkolne (4 – 93 dzieci).

Szkolnictwo – podstawowe i gimnazjalne – to łącznie 37 placówek dla dzieci. Uczy się w nich 9444 uczniów. W tym jest 9 placówek szkolnictwa specjalnego (5 szkół podstawowych i 4 gimnazja), w których uczy się łącznie 255 dzieci (140 w szkołach podstawowych i 115 w gimnazjach).

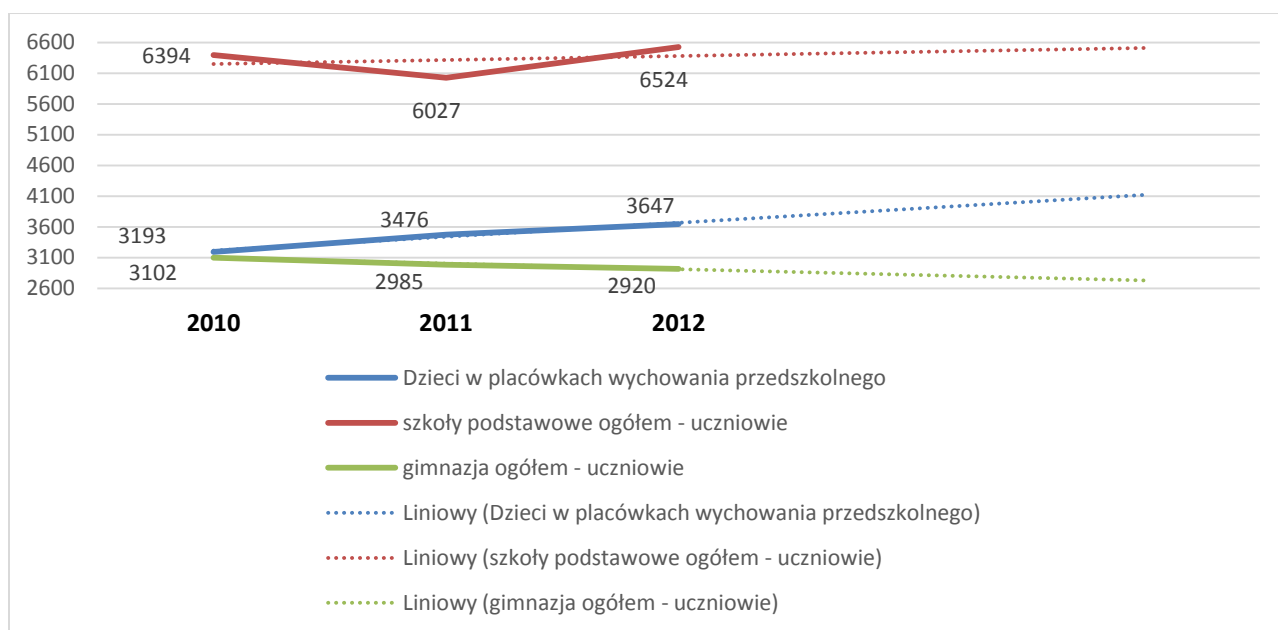
Edukację ponadgimnazjalną zapewniają szkoły zawodowe specjalne (5 placówek – 3 szkoły zasadnicze zawodowe oraz 2 szkoły przysposabiające do pracy zawodowej). Łącznie w 2012 roku uczyło się w nich 185 uczniów (analogicznie do powyższego: 114 uczniów/ 41 uczniów). Ponadto 5 liceów ogólnokształcących (w tym 1 specjalne) – z łączną liczbą uczniów: 434; jedno liceum ogólnokształcące uzupełniające dla dorosłych (12 uczniów); jedna szkoła policealna specjalna (22 uczniów).

¹⁰ wg stanu na 31.XII.2012r.; dane na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS

Jeśli chodzi o kadre pedagogiczną, to wszystkich nauczycieli zatrudnionych w placówkach edukacyjnych w powiecie jest 466¹¹, z tego 202 nauczycieli pracuje w publicznych szkołach, a 264 – w placówkach niepublicznych.

Dynamika zmian w powyższym obszarze w latach 2010 – 2012 wskazuje w większości na stopniowy wzrost liczby placówek oświatowych na terenie powiatu (przedszkoli – o 1% w przeciągu trzech lat, szkół podstawowych wszystkich typów – o 1%, ale każdego roku), zaś w przypadku gimnazjów – spadek o 1% w ciągu trzech lat. Zmiany odnośnie liczby uczniów prezentuje wykres na następnej stronie. Komentując go warto wspomnieć, że w przypadku szkół podstawowych i dzieci „przedszkolnych” tendencje są wzrostowe, natomiast w przypadku gimnazjalistów zarysowuje się wyraźny spadek liczebności.

Wykres nr 18: Liczebność dzieci w edukacji przedszkolnej i szkolnej (I-III etap edukacyjny) wraz z prognozowaną tendencją zmian.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS, 2012.

Wnioski z przedstawionych danych sugerują konieczność wzmożenia różnorodnych działań profilaktyczno – wychowawczo – edukacyjnych do dzieci młodszych (szkoła podstawowa), gdyż w powiecie to właśnie one stanowią dominujący odsetek uczniów, bo „czym młodzi nasiąkną, tym....”

III.10. Sport i rekreacja

Na terenie Powiatu Warszawskiego Zachodniego na przełomie 3 lat, zauważalny jest powolny, jednak pozytywny trend. Na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych w roku 2012 odnotowano wzrost liczby działających w powiecie klubów sportowych o 9%, tj. z 22 w roku 2010 do 24 w 2012r. Powyższe dane pozostają w ścisłej korelacji z liczbą osób ćwiczących w tych obiektach. W 2012r. ogólna liczba osób uprawia-

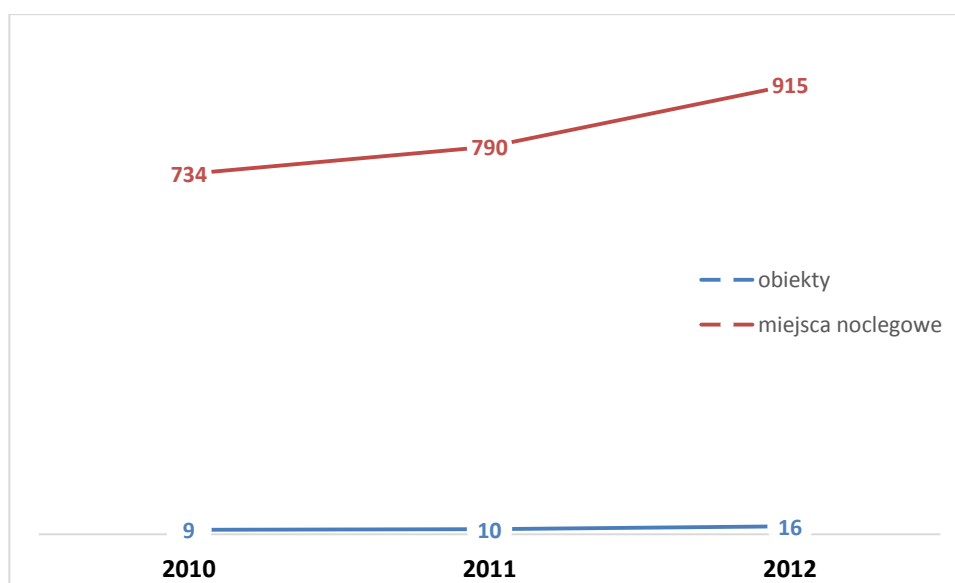
¹¹ dane z wydziału oświaty

jących sport, w stosunku do roku 2010 wzrosła o 3% (1518 osób -2010r., 1563 osób – 2012r.).

Natomiast co do rekreacji, to powiat może pochwalić się szeroką bazą noclegową. Z noclegów w 2012 roku można było skorzystać w hotelach, motelach i pensjonatach. Łącznie – 16 obiektów, z 915 miejscami noclegowymi¹² (szczegółowe dane prezentuje wykres na następnej stronie).

Analiza **dynamiki zmian** wskazuje na dość wyrównany przyrost liczby obiektów i miejsc noclegowych w latach 2010 – 2012 (o 7,1% wzrost liczby obiektów w latach 2010-11 i o 10% w latach 2011-12; wzrost liczby miejsc o 13,6% w latach 2010-11 i o 37,5% w latach 2011-12).

Wykres nr 19: Wybrane turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS, 2012.

Wniosek jest jeden – rozwój aktywności fizycznej i ruchu turystycznego (popyt) przekłada się na rozwój klubów sportowych i bazy turystycznej (podaż) na obszarze Powiatu Warszawskiego Zachodniego.

III.11. Organizacje pozarządowe

Na terenie Powiatu Warszawskiego Zachodniego działa bardzo wiele organizacji pozarządowych. Ich alfabetyczny wykaz¹³ zawarty jest w załączniku.

Działalność organizacji w latach 2010 – 2012¹⁴ można podzielić na dwie główne kategorie:

- a) działalność ściśle związana z zadaniami pomocy społecznej,
- b) działalność pośrednio związana z zadaniami pomocy społecznej lub niezwiązana z nimi.

¹² Bank Danych Lokalnych GUS, stan na 31.12.2012r.

¹³ dane z rejestru stowarzyszeń Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ożarowie Mazowieckim (stan na 30.09.2013r.)

¹⁴ dane Wydziału Organizacyjnego Starostwa Powiatu Warszawskiego Zachodniego

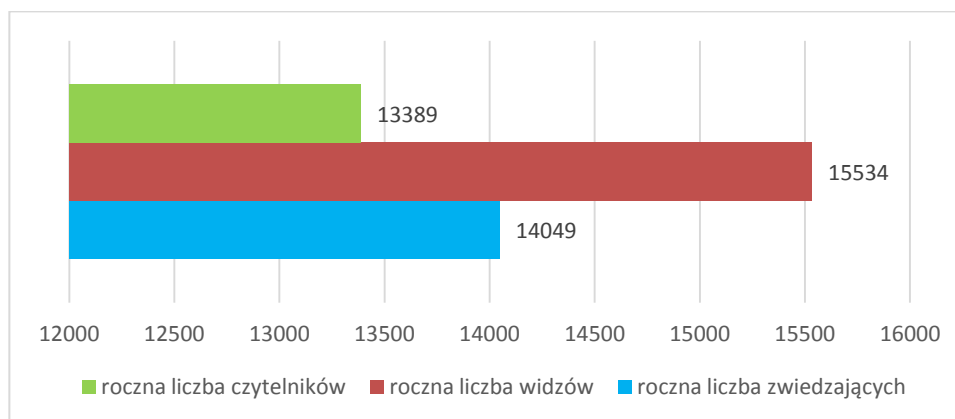
W obszarze „a)” regularnie działa (czyli przystępuje do organizowanych konkursów ofert) 11 organizacji pozarządowych. Zatem **dynamika zmian** w tym obszarze jest zerowa.

Odnośnie obszaru „b)” jest inaczej. W 2010r. do różnych konkursów przystąpiło 29 organizacji, w 2011r. było ich już 32, a w 2012r. – 18. Jak widać, **dynamika zmian** liczby aktywnie działających, tj. „widocznych” na terenie powiatu organizacji pozarządowych jest w granicach od +103% (2011 do 2010r.) do -56% (2012 do 2011). Amplituda zmian jest zatem wysoka (prawie 160%). Trudno przewidzieć na tej podstawie dalszy rozwój zmian. Dokładając dane za 2013 rok – 25 aktywnych organizacji – widać już pewną stabilizację wspomnianych zmian. Liczba aktywnie przystępujących organizacji pozarządowych do różnorodnych konkursów ogłaszanych przez Powiat oscyluje w granicach średnio 26 organizacji. To optymistyczny wynik. Niemniej jednak **wnioski** nie są już tak pozytywne. Jeśli wziąć pod uwagę, że wszystkich zarejestrowanych w powiecie organizacji pozarządowych jest 244 (por. załącznik do Strategii), to liczba 26 aktywnie działających organizacji jest jedynie ułamkiem potencjału, jaki kryją w sobie te organizacje. Warto byłoby zastanowić się jak zwiększyć rolę organizacji pozarządowych w działaniach na rzecz mieszkańców powiatu.

III.12. Kultura

Powiat Warszawski Zachodni może pochwalić się 17 bibliotekami (wraz z ich filiami), 1 kinem – dostosowanym do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz 2 muzeami (wraz z ich oddziałami, w tym jedno dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych). Mimo, że liczby punktów dostępu do kultury nie są zbyt wysokie, korzysta z nich bardzo wielu mieszkańców powiatu.

Wykres nr 20: Łączne liczby rocznego uczestnictwa mieszkańców w kulturze

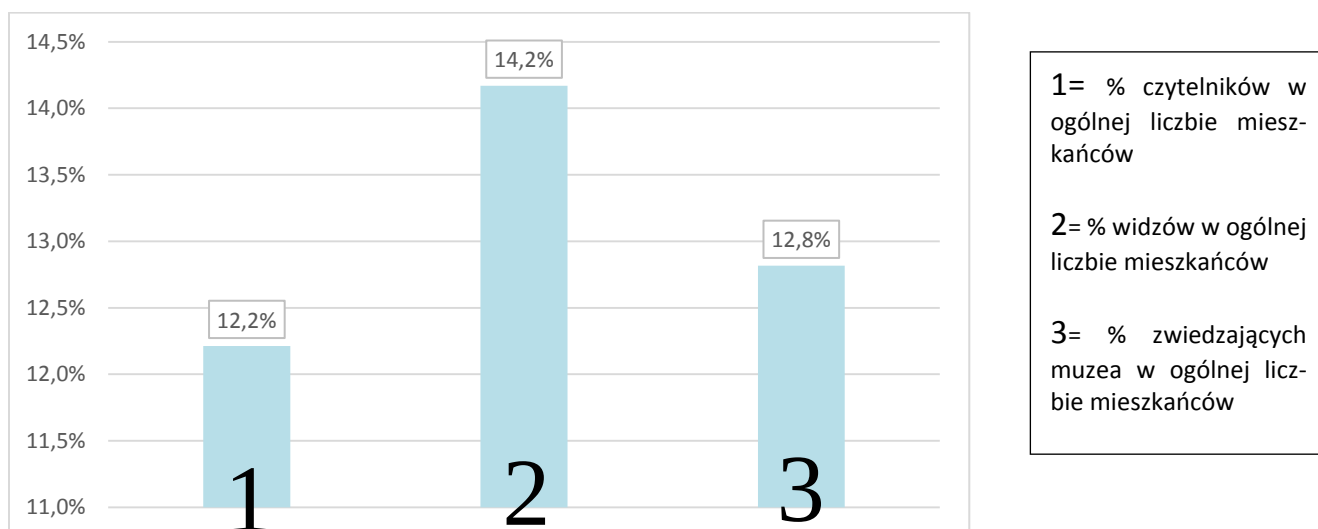

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS za 2012 r.

Jak można zauważyć, najpopularniejszą formą uczestnictwa w kulturze było w 2012 roku oglądanie seansów filmowych. Wnioski, które się nasuwają, wymagają zaakcentowania faktu, iż kino posiada udogodnienia dla osób niepełnosprawnych zarówno przed wejściem do budynku, jak i w samym budynku, podczas gdy muzeum – tylko w obrębie wejścia do budynku. Odnośnie czytelnictwa – na terenie Powiatu Warszawskiego Zachodniego odbija się ogólnopolska tendencja „wtórnego analfa-

betyzmu” – stale malejącej liczby osób sięgających po prasę do czytania, nie mówiąc już o książkach.

Wykres nr 21: Stosunek uczestnictwa w kulturze do ogólnej liczby mieszkańców powiatu

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych GUS za 2012 r.

Ogólny **wniosek** z powyższych danych jest taki, że niewiele ponad 10% ludności powiatu korzysta z różnych form oddziaływań kulturalnych. Czy to dużo? Raczej nie, bowiem w konsekwencji liczyć się trzeba z faktem, iż rośnie pokolenie osób bez zakorzenienia w kulturze i tradycji państwowej, o regionalnej nie wspominając. Należy zatem podjąć zawczasu działania, by przybliżyć wartości i tradycje regionu młodemu pokoleniu, inaczej za lat „...dzieści” mogą one zaniknąć, a przecież są bardzo istotnym elementem kształtowania lokalnej przynależności do tzw. „małej ojczyzny”.

III.13. Charakterystyka systemu pomocy społecznej

Pomoc społeczna na poziomie powiatu jest realizowana przez dwie grupy placówek publicznych: gminne (miejsko-gminne) ośrodki pomocy społecznej oraz powiatowe centrum pomocy rodzinie. Oczywiście nie są to jedyne podmioty pomocy społecznej. W sieci pomocy społecznej swoje miejsce zajmują także środowiskowe domy samopomocy, warsztaty terapii zajęciowej, domy pomocy społecznej, a częściowo także placówki wsparcia dziennego, zwyczajowo zwane świetlicami środowiskowymi.

Tabela 3: Wybrane wskaźniki pomocy społecznej [1] w gminach Powiatu Warszawskiego Zachodniego (2012 rok) – dostępność kadry

	Błonie	Izabelin	Kampinos	Leszno	Łomianki	Ożarów Mazowiecki	Stare Babice
Liczba pracowników socjalnych w stosunku do liczby mieszkańców gminy	0,78%	0,77%	1,41%	0,61%	0,35%	0,46%	0,62%

Liczba pracowników socjalnych w stosunku do liczby rodzin (w tym jednoosobowych gosp. domowych) objętych pracą socjalną	0,78%	0,70%	1,47%	1,74%	1,33%	2%	0,72%
wskaźnik deprywacji lokalnej (liczba osób w rodzinach, którym przyznano świadczenie na każde 1000 mieszkańców)	66,58%	40,62%	67,19%	38,62%	27,52%	26,40%	26,83%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularzy „Ocena zasobów pomocy społecznej” za lata 2010-2012 dla gmin Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC).

Najwyższy wskaźnik „dostępności” kadry pomocy społecznej dla mieszkańców w 2012 roku osiągnęła gmina Kampinos (w zaokrągleniu 1,4 pracownika socjalnego), a najniższy – gmina Łomianki (0,4 pracownika socjalnego). Dla powiatu – liczba pracowników socjalnych to 5 osób. Nie można zestawiać tej danej z liczbą mieszkańców, gdyż dałoby to zafałszowany obraz (liczba mieszkańców powiatu zawiera w sobie mieszkańców poszczególnych gmin).

Trudno uznać, że wskaźniki te są wystarczające, jednakże zatrudnianie kadry pomocy społecznej jest w przeważającej mierze powiązane z ilością środków finansowych na poziomie gminy/powiatu.

Tabela 4: Wybrane wskaźniki pomocy społecznej [2] w Powiecie Warszawskim Zachodnim (2012 rok) – struktura wieku świadczeniobiorców

	Błonie	Izabelin	Kampinos	Leszno	Łomianki	Ożarów Mazowiecki	Stare Babice	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
udział osób długotrwale korzystających ze świadczeń w ogólnej liczbie świadczeniobiorców	32%	11%	27%	26%	26%	65%	15%	nie dotyczy
Struktura osób, którym udzielono pomocy i wsparcia w wieku 0-17 lat	brak danych	28%	41%	34%	27%	27%	21%	24%
Struktura osób, którym udzielono pomocy i wsparcia w wieku produkcyjnym	79%	62%	56%	58%	60%	53%	60%	63%
Struktura osób, którym udzielono pomocy i wsparcia w wieku poprodukcyjnym	21%	10%	2%	8%	13%	20%	18%	14%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularzy „Ocena zasobów pomocy społecznej” za lata 2010-2012 dla gmin Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC).

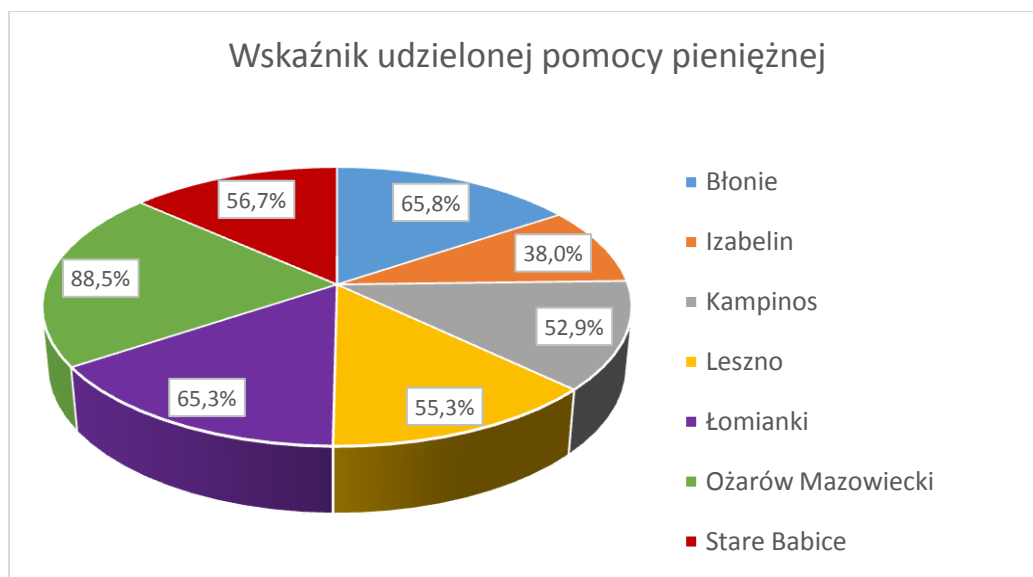
Wśród gmin Powiatu Warszawskiego Zachodniego uderza wysokie obciążenie (65%) udzielaniem długotrwałej pomocy tym samym świadczeniobiorcom w Ożarowie Mazowieckim.

W pozostałych gminach udział osób długotrwale korzystających ze świadczeń pomocy społecznej jest w miarę wyrównany (25 – 32%). Najniższe obciążenie w tym zakresie mają gminy Izabelin i Stare Babice.

Jeśli chodzi o świadczenia – dominują świadczeniobiorcy w wieku produkcyjnym oraz rodziny z dziećmi. Najmniej liczebną grupę stanowią świadczeniobiorcy w wieku poprodukcyjnym.

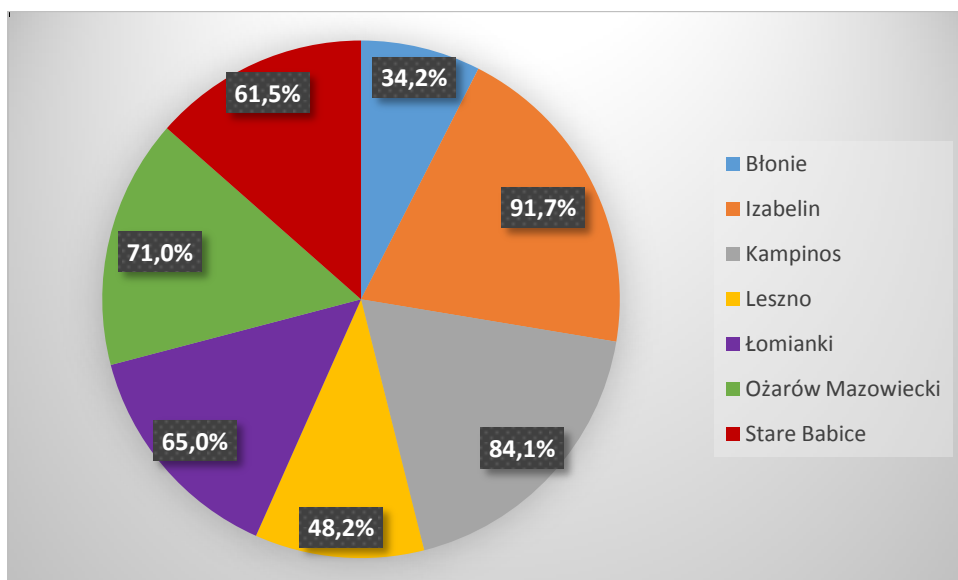
Rozkład świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w stosunku do wszystkich wypłacanych świadczeń przedstawiają wykresy na następnej stronie.

Wykres nr 22: Stosunek liczby osób otrzymujących świadczenia pieniężne do łącznej liczby udzielonych świadczeń niezależnie od ich rodzaju w instytucjach pomocy społecznej wg gmin (2012 rok).

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularzy „Ocena zasobów pomocy społecznej” za lata 2010-2012 dla gmin Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

Wykres nr 23: Stosunek liczby osób otrzymujących świadczenia niepieniężne do łącznej liczby udzielonych świadczeń niezależnie od ich rodzaju w instytucjach pomocy społecznej, wg gmin (2012 rok)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularzy „Ocena zasobów pomocy społecznej” za lata 2010-2012 dla gmin Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

Co wynika z powyższych danych? Po pierwsze – dynamika zmian w obszarze pomocy społecznej pokazuje stały wzrost liczby świadczeniobiorców pomocy materialnej i niematerialnej z pomocy społecznej. Po drugie – zwiększa się sukcesywnie obciążenie pracowników socjalnych i pracowników Powiatowego Centrum Pomocy Społecznej realizacją ustawowych zadań, a dochodzą nowe. Może to mieć bezpośrednie przełożenie na jakość wykonywanej pracy (nie da się być specjalistą od wszystkiego) i terminowość wykonywanych zadań (niejednokrotnie wspomniani pracownicy stają przed dylematem czy poświęcić czas człowiekowi – wtedy kosztem terminów i opóźnieniami w dokumentacji, czy też na bieżąco być z terminami i dokumentacją, ale poświęcany klientom czas na rozmowy, konsultacje, doradztwo – słowem: pomoc – musi zostać zredukowany). Nie ma tu „dobrego” wyboru.

W powyższych zestawieniach nie zostało uwzględnione Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, bowiem jego zadania są jakościowo inne niż ośrodków pomocy społecznej w gminach; swoją pomoc kieruje też do bardzo wyspecjalizowanej grupy mieszkańców powiatu.

Do podstawowych obowiązków Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie należy realizacja zadań powiatu z zakresu:

- opracowywania i realizacji powiatowej strategii rozwiązywania problemów społecznych
- opracowywania Powiatowego Programu Pieczy Zastępczej
- prowadzenia specjalistycznego poradnictwa
- organizowania opieki w rodzinach zastępczych, udzielania pomocy finansowej na częściowe pokrycie kosztów utrzymania umieszczonych w nich dzieci

- zapewnienia opieki i wychowania dzieciom i młodzieży całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodzicielskiej
- pokrywania kosztów utrzymania dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych i w rodzinach zastępczych
- udzielania wsparcia finansowego pomocnego w usamodzielnieniu się oraz kontynuowaniu nauki osobom opuszczającym placówki opiekuńczo-wychowawcze typu rodzinnego i socjalizacyjnego, domy pomocy społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie, domy dla matek z dziećmi i kobiet w ciąży, rodziny zastępcze, schroniska dla nieletnich, zakłady poprawcze, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze
- integracji środowiskowej dla osób mających trudności w przystosowaniu się do życia
- pomocy osobom posiadającym status uchodźcy lub ochrony uzupełniającej
- prowadzenia i rozwoju infrastruktury domów pomocy społecznej oraz umieszczanie w nich skierowanych osób
- prowadzenia mieszkań chronionych oraz powiatowych ośrodków wsparcia, w tym domów dla matek z dziećmi i kobiet w ciąży
- prowadzenia ośrodków interwencji kryzysowej
- szkolenia i doskonalenia zawodowego kadr pomocy społecznej z terenu powiatu
- doradztwa metodycznego dla kierowników i pracowników jednostek organizacyjnych pomocy społecznej z terenu powiatu
- terminowej i rzetelnej realizacji sprawozdawczości
- sporządzania oceny zasobów pomocy społecznej
- kierowania wniosków o ustalenie niezdolności do pracy, niepełnosprawności i stopnia niepełnosprawności do organów określonych odrębnymi przepisami
- opracowywania i realizacji powiatowych programów działań na rzecz osób niepełnosprawnych
- opracowywania planów zadań i przekazywanie informacji z prowadzonej działalności na potrzeby samorządu województwa
- dofinansowania: uczestnictwa osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w turnusach rehabilitacyjnych, imprez sportowych, kulturalnych, rekreacyjnych i turystyki osób niepełnosprawnych, zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, przedmiotów ortopedycznych, działań mających na celu likwidację barier architektonicznych i technicznych, rehabilitacji dzieci i młodzieży, kosztów tworzenia i działania warsztatów terapii zajęciowej
- realizacji uchwał podjętych przez Radę Powiatu, Zarząd Powiatu w sprawach związanych z działalnością Centrum
- współpracy z organizacjami rządowymi i pozarządowymi, stowarzyszeniami i fundacjami
- podejmowania doraźnych działań wynikających z aktualnych potrzeb mieszkańców, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych

- realizacji zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia,
- zapewnienia mieszkańcom powiatu bieżących informacji dotyczących działalności Centrum, praw i przywilejów należnych osobom objętym jego działalnością.

Jednym z najważniejszych zadań Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie jest organizowanie, szkolenie i wspieranie rodzin, które podejmują się wychowywania dziecka lub dzieci, z różnych względów nie mogących być wychowywanych przez biologiczne rodziny. Od 2012 roku¹⁵ mówimy o pieczy zastępczej (wcześniej była to opieka zastępcza). Wraz ze zmianą przepisów, zmieniły się formuły rodzicielstwa zastępczego. Obecnie wyróżnia się dwie formy: instytucjonalną (placówki opiekuńczo-wychowawcze – dawniej: Domy Dziecka) oraz rodzinną.¹⁶ Formami rodzinnej pieczy zastępczej są rodziny zastępcze oraz rodzinne domy dziecka. Same rodziny zastępcze dzielą się na kilka typów: rodziny spokrewnione [z dzieckiem] (czyli dziadkowe dziecka oraz jego biologiczne rodzeństwo), rodziny niezawodowe (rodzeństwo przyrodnie dziecka i jego dalsi krewni bądź osoby obce dziecku) oraz rodziny zawodowe (czyli – w dużym uproszczeniu – osoby z odpowiednim stażem w pełnieniu roli opiekunów zastępczych, które zdecydowały się zawodowo opiekować i wychowywać nie swoje dzieci). Nie wnikając dalej w szczegółowe zapisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej należy wskazać, że Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie z siedzibą w Ożarowie Mazowieckim wspomaga dzieci z terenu Powiatu Warszawskiego Zachodniego, umieszczone w rodzinach zastępczych na terenie powiatu, ale także poza nim. Wspomaga także dzieci, które zostały umieszczone w instytucjonalnej pieczy zastępczej – przede wszystkim poza terenem powiatu, gdy mówimy o placówkach opiekuńczo-wychowawczych w rozumieniu art. 93 powoływanej ustawy (ta forma pieczy zastępczej na terenie Powiatu Warszawskiego Zachodniego jest śladowa, funkcjonuje 1 placówka opiekuńczo-wychowawcza typu rodzinnego). W liczbach przedstawia się to następująco:

Tabela 5: Liczba dzieci umieszczonych w formach pieczy zastępczej NA TERENIE powiatu wg lat

Lata	Pieczą instytucjonalną (rodzinny dom dziecka)	Pieczą rodzinną (rodziny zastępcze)
2010	8	171
2011	10	243
2012	9	180

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie

¹⁵ na mocy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 nr 0 poz. 135, z późn. zm)

¹⁶ Art. 34 wyżej powoływanej ustawy

Jak widać, są to znaczne liczby dzieci pozbawionych opieki rodziców biologicznych, co też koresponduje z uzyskanymi wynikami badań wśród mieszkańców na temat dominujących w powiecie problemów społecznych (bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, a o tym problemie mówimy, znalazło się wśród wymienianych jako najbardziej dotkliwe w powiecie – por. rozdział IV.10).

Odrębna grupę dzieci w pieczy zastępczej stanowią te, które musiały zostać umieszczone w formule instytucjonalnej pieczy zastępczej lub formie rodzinnej, ale poza terenem powiatu. Te dzieci, nie wnikając tu szczegółowo w problem (por. rozdział IV.3), generują stosunkowo większe koszty utrzymania, niż dzieci umieszczone w pieczy zastępczej na terenie powiatu. W liczbach mówimy tu o:

Tabela 6: Liczba dzieci umieszczonych w formach pieczy zastępczej POZA terenem powiatu wg lat

Lata	Piecznia instytucjonalna (placówka opiekuńczo – wychowawcza)	Piecznia rodzinna (rodziny zastępcze)
2010	42	30
2011	43	36
2012	42	37

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie

Drugim znaczącym zadaniem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie jest wspieranie osób z niepełnosprawnościami lub rodzin z osobami niepełnosprawnymi. Zestawienie wybranych działań PCPR w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 7: Liczby osób niepełnosprawnych, objętych różnymi działaniami PCPR wg lat

Rodzaj działania \ Lata	2010	2011	2012
Działania związane z udzielaniem dofinansowania ze środków PFRON (warsztaty terapii zajęciowej, zaopatrzenie w sprzęt rehabilitacyjny, przedmioty ortopedyczne czy środki pomocnicze, wspieranie likwidacji barier architektonicznych oraz wspomaganie udziału osób niepełnosprawnych w życiu społecznym – sport, kultura, rekreacja i turystyka)	195 os.	228 os.	582 os.

Zadania w ramach „Aktywnego Samorządu” (zakup nowego wózka o napędzie elektrycznym lub serwisowanie posiadanego takiego wózka, dofinansowanie sprzętu elektronicznego lub oprogramowania dla osoby niepełnosprawnej, wsparcie w kosztach pobytu dziecka osoby niepełnosprawnej w żłobku lub przedszkolu)	nie dotyczy	nie dotyczy	6 os.
Działania związane z korzystaniem ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (wspieranie rehabilitacji, kursów, szkoleń i warsztatów doskonalących, wyjazdów warsztatowych połączonych z kursami)	96 os.	101 os.	74 os.
Wpieranie pobytu dzieci niepełnosprawnych w placówkach wsparcia dziennego	90 os.	63 os.	60 os.
Wspieranie osób przebywających w Środowiskowym Domu Samopomocy ¹⁷	40 os.	40 os.	40 os.
Wspomaganie osób przebywających w Domach Pomocy Społecznej ¹⁸	270 os.	270 os.	270 os.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie

Wnioski (a może bardziej postulaty do władz?):

1. zwiększenie nakładów na pomoc społeczną – szczególnie na zatrudnienie dodatkowych pracowników socjalnych, asystentów rodziny, koordynatorów czy innych specjalistów,
2. podjęcie starań o wzrost wynagrodzeń w obszarze pomocy społecznej – zgodnie ze znaną powszechnie maksymą ekonomiczną: pracownik dobrze (czyli adekwatnie do obciążenia pracą) wynagradzany jest pracownikiem wydajnym i efektywnym.

A pracy w obszarze pomocy społecznej nie będzie w kolejnych latach ubywać...

III.14. Bezpieczeństwo publiczne

Zadania z zakresu bezpieczeństwa publicznego opierają przede wszystkim na działaniach Komendy Powiatowej Policji dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego z siedzibą w Starych Babicach. Z uzyskanych danych¹⁹ wynika, że **dynamika zmian** (2012 do 2011):

¹⁷ liczba miejsc w ŚDŚ

¹⁸ liczba miejsc w DPS

¹⁹ sprawozdania i informacje Wydziału Prewencji Komendy Powiatowej Policji dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego odnośnie lat 2011 i 2012

- a) przestępczości na terenie powiatu ogółem jest niska (spadek o 0,3%), przy jednoczesnym spadku jej wykrywalności (o 3,4%),
- b) przestępczości o charakterze rozbójniczym jest ujemna (spadek o 61,5%),
- c) kradzieży cudzej rzeczy wzrosła o 16,5%, przy 1-procentowym spadku wykrywalności,
- d) przestępstw narkotykowych jest prawie stała (wzrost o 1,02%), przy ponad 95-procentowej wykrywalności,
- e) występuje znaczne zróżnicowanie liczby stwierdzonych przestępstw w gminach powiatu (szczegółowe zestawienie prezentuje tabela na następnej stronie).

Tabela 8. Odsetek przestępstw stwierdzonych ogółem w 2012 roku w stosunku do liczby mieszkańców – w rozbiciu na gminy powiatu

	Błonie	Izabelin	Leszno	Kampinos	Łomianki	Ożarów Mazowiecki	Stare Babice
Liczba mieszkańców	20 427	10 389	9 814	4 242	22 999	21 822	16 178
Liczba przestępstw	588	205	283	106	543	486	410
Stosunek l. przestępstw do l. miesz-kańców	2,9%	2,0%	2,9%	2,5%	2,4%	2,2%	2,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Prewencji Komendy Powiatowej Policji dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego.

najniższy wskaźnik najwyższy wskaźnik

Wnioski, jakie się nasuwają, można zapisać w dwóch punktach:

1. generalna dynamika zmian w liczbie stwierdzonych przestępstw jest malejąca, z wyjątkiem kradzieży cudzej rzeczy,
2. znacznie podwyższony jest odsetek przestępstw w gminie Leszno i gminie Błonie w stosunku do liczby ich mieszkańców.

Wynika zatem z powyższego konkluzja, iż dotychczasowe działania policji przynoszą stopniową poprawę bezpieczeństwa publicznego, natomiast należałoby dogłębniej zdiagnozować przyczyny wysokiego poziomu wskaźnika dla gmin Błonie i Leszno.

III.15. Infrastruktura, transport i komunikacja

Na terenie Powiatu Warszawskiego Zachodniego jest łącznie 160105 km²⁰ dróg powiatowych oraz przebiega łącznie ponad 58 km chodników. Zarejestrowanych jest także 10 obiektów mostowych – zlokalizowanych przede wszystkim w gminach: Błonie, Kampinos, Stare Babice i Ożarów Mazowiecki.

²⁰ dane z Wydziału Geodezji oraz Zarządzania Drogami Powiatowymi

III.16. Ochrona środowiska

Powiat Warszawski Zachodni posiada²¹ na swoim obszarze 17449,1 ha parków narodowych oraz prawie 430 ha rezerwatów przyrody. Obszary chronionego krajobrazu obejmują 7485,0 ha powierzchni powiatu. Powiat posiada też w swoich zasobach 146 pomników przyrody.

Dynamika zmian w tym obszarze w latach 2010 – 2012 jest zerowa (nic się nie zmieniło).

²¹ na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, 2012

IV. Diagnoza sytuacji społecznej wraz z wnioskami końcowymi.

IV.1. Wprowadzenie

Udział podmiotów Powiatu Warszawskiego Zachodniego w innowacyjnym przedsięwzięciu Mazowieckiego Centrum Polityki Społecznej pn. „Kalkulator Kosztów Zaniechania - wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań na Mazowszu w zakresie polityki społecznej w obszarze analizy kosztów braku podejmowania działań aktywizująco-wspierających” przekłada się na zmianę optyki patrzenia i analizy problemów społecznych na terenie powiatu. Główny cel Kalkulatora Kosztów Zaniechania (w skrócie KKZ), czyli stworzenie warunków do zwiększenia efektywności i spójności polityki społecznej dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego województwa mazowieckiego, narzuca pewien model analizy problemów społecznych. Podstawą dla tego modelu jest przyjęcie do analiz, problemów społecznych analogicznych do katalogu dysfunkcji rodzin, zawartego w art. 7 ustawy o pomocy społecznej.²² Wyodrębnione problemy społeczne prezentuje poniższa tabela.

Tabela 9: Katalog problemów społecznych wg „Generatora SRPS”

1. ubóstwo	2. sieroctwo	3. bezdomność
4. bezrobocie	5. niepełnosprawność	6. długotrwała lub ciężka choroba
7. przemoc w rodzinie	8. ochrona ofiar handlu ludźmi	9. Ochrona macierzyństwa lub wielodzietności
10. bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych	11. trudność w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą	12. trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego
13. alkoholizm lub narkomania	14. zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe	15. klęska żywiołowa lub ekologiczna

Źródło: opracowanie własne w oparciu o część 6 „Generatora Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych”, tj. Diagnoza sytuacji społecznej wraz z wnioskami produktu.

Głównym kryterium definiowania w. w. problemów społecznych i wyróżniania ich natężenia jest stopień samodzielności osoby wymagającej pomocy społecznej w zaistniałej trudnej sytuacji życiowej. Drugim ważnym kryterium jest możliwość określenia koszyka usług społecznych, czyli zestawu działań aktywizująco-wspierających, jakie powinna otrzymać osoba wymagająca pomocy społecznej, aby przezwyciężyć trudną sytuację życiową oraz w pełni uczestniczyła w życiu społecznym w miarę istniejących możliwości.

Poza wyróżnieniem problemów społecznych, projekt Kalkulatora Kosztów Zaniechania określa stopień nasilenia występowania tychże problemów. Badacze ze Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, zajmujący się metodologiczną stroną KKZ, przyjęli

²² Ustawa z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 poz. 182, ze zm.)

trzystopniową skalę w tym zakresie, tj. nasilenie problemu na poziomie niskim, średnim i wysokim. Nie wnikając w zawisłości teoretyczne, najprościej nasilenia problemów można określić następująco:

- **poziom niski** – pojawienie się danego problemu w gospodarstwach domowych wymaga poniesienia nakładów rzeczowych i osobowych po stronie gminy/powiatu, ale w ich efekcie – wraz z aktywnością własną członków gospodarstw domowych – udać się powinno w niedługim czasie wyeliminować występowanie tego problemu. Zatem, z punktu widzenia kosztów społecznych i ekonomicznych dla powiatu, jest to sytuacja wymagająca największej uwagi i troski wszystkich służb, bowiem szybkie „zaradzenie” problemowi nie będzie wymagało ponoszenia dalszych nakładów;
- **poziom średni** – określa sytuacje, w których doszło już do pewnego utrwalenia występowania danego problemu społecznego w gospodarstwach domowych. Tutaj praca stosownych podmiotów lokalnej polityki społecznej oraz nakłady na „wyprowadzenie” owych gospodarstw domowych do stanu pełni funkcjonowania społecznego w przestrzeni gminy/powiatu, generuje dużo wyższe koszty – społeczne i finansowe. Często też ta praca może przybierać jedynie charakter interwencyjny, a ryzyko wzrostu natężenia danego problemu w życiu członków gospodarstwa domowego jest dość wysokie i – co się z tym wiąże – zwiększa się prawdopodobieństwo doświadczenia przez osoby/grupy wykluczenia społecznego;
- **poziom wysoki** – to stan utrwalonego występowania danego problemu społecznego, a niejednokrotnie – współwystępowanie wielu problemów jednocześnie w tych samych gospodarstwach domowych. Ze społecznego punktu widzenia, dominuje wysoka izolacja społeczna członków gospodarstw domowych, ich wykluczenie z wielu sfer życia publicznego, a także utrata przez nich samodzielności funkcjonowania – ekonomicznego, zawodowego, itd. Członkowie owych gospodarstw domowych wymagają przewlekłego wsparcia instytucjonalnego i finansowego, co generuje najwyższe (i długotrwałe) nakłady finansowe po stronie gminy/powiatu, zaś szanse na odzyskanie samodzielności funkcjonowania bądź na spadek natężenia występujących problemów są niewielkie.

Na kolejnych stronach zostaną zaprezentowane analizy wszystkich problemów społecznych wraz z analizą SWOT²³ każdego z nich. Nie mniej jednak, po przeprowadzeniu analizy sytuacji społeczno – gospodarczej Powiatu Warszawskiego Zachodniego, siedem spośród wszystkich problemów, stanowi największe wyzwania w oczach przedstawicieli poszczególnych gmin Powiatu Warszawskiego Zachodniego.

²³ Analiza SWOT i obejmuje:

Mocne strony – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,

Słabe strony – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,

Szanse – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,

Zagrożenia – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Ubóstwo dla potrzeb KKZ zostało określone jako *stan uwarunkowany najczęściej niewystarczającą wysokością dochodów, powodujący brak możliwości zaspokojenia stosownych do sytuacji jednostki potrzeb i zagrażający w przypadku dłuższego okresu utrzymywania się wykluczeniem społecznym*.²⁴ Im dłuższy okres utrzymywania się stanu niewystarczającej wysokości dochodów oraz coraz większy deficyt uczestnictwa w różnych sferach życia społecznego (kulturalnej, organizacji czasu wolnego, zdrowotnej itp.), tym większe natężenie tego problemu społecznego.

Specjaliści zajmujący się tematyką ubóstwa wskazują, że polska bieda jest masowa i utrwalona.²⁵ Często mamy do czynienia z sytuacją dziedziczenia biedy, która jawi się tutaj jako – z jednej strony – niemożność wykorzystania własnych zasobów w celu zaspokojenia swoich potrzeb biologicznych, a drugiej strony – jako konieczność życia w stałej izolacji i niepewności. Na ubóstwo patrzy się też jako na problem niedożywienia, braku wykształcenia i niewystarczającej opieki medycznej.²⁶

W praktyce pomiaru ubóstwa najczęściej przyjmowana jest tzw. ekonomiczna definicja ubóstwa. Ubóstwem określa się sytuację, w której jednostka (czyli osoba bądź rodzina, bądź gospodarstwo domowe) nie dysponuje wystarczającymi środkami – zarówno środkami pieniężnymi w postaci dochodów bieżących i dochodów z poprzednich okresów, jak i w formie nagromadzonych zasobów materialnych – pozwalającymi na zaspokojenie jej potrzeb. Tym samym poza definicją ubóstwa pozostają aspekty kulturowe, polityczne i socjologiczne życia w ubóstwie, związane z wyłączeniem z życia społecznego.²⁷

Warunki życia mieszkańców określa się za pomocą:²⁸

1. Minimum socjalnego, które określa koszty utrzymania gospodarstw domowych na podstawie "koszyka dóbr" służących do zaspokojenia potrzeb bytowo-konsumpcyjnych na niskim poziomie. To granica ostrzegająca przed ubóstwem, wyznaczająca sferę niedostatku. Aktualne minimum socjalne w gospodarstwach pracowniczych (dane średnioroczne za 2012r.), liczone przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych wynosi 1026,94 zł. w gospodarstwie jednoosobowym oraz 4103,92 zł. w gospodarstwie 5-osobowym, czyli 820,78 zł na osobę. W gospodarstwach emeryckich kształtowało się ono odpowiednio na poziomie: 1043,09 zł. (gospodarstwa jednoosobowe) i 1720,37zł. (gospodarstwa dwuosobowe, czyli 860,18 zł. na osobę)²⁹

²⁴ definicja autorska zespołu Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie - partnera projektu Kalkulator Kosztów Zaniechania

²⁵ „To, co wyróżnia problem ubóstwa w Polsce to fakt, iż często jest to bieda dwu a nawet trzypokoleniowa. Sytuacji takiej winne jest przede wszystkim wieloletnie korzystanie z systemu pomocy społecznej” (Grotowska-Leder, Fenomen wielokompleksowej biedy. Od epizodu do underclass, Łódź: Wydawnictwo UŁ, 2002, s. 267).

²⁶ Oliwa-Ciesielska, M., Piętno nieprzypisania. Studium o wyizolowaniu społecznym bezdomnych, Wydawnictwo Naukowe UAM w Poznaniu, Poznań 2006, Seria: Socjologia, nr 2, s. 139

²⁷ por. Czapiński J., Panek. T., Diagnoza społeczna 2011. Warunki i jakość życia Polaków, [online], dostęp: 8.11.2013r., adres WWW: http://www.diagnoza.com/pliki/raporty/Diagnoza_raport_2011.pdf

²⁸ por. Diagnoza stanu zastanego w dziedzinie polityki, pomocy i integracji społecznej - Bilans otwarcia. Utworzono w dniu: 08/08/2012, [online], dostęp: 8.11.2013r., adres WWW: <http://ois.mazowsze.pl/badania?page=3>

²⁹ Dane Zakładu Polityki Społecznej Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych, dane średnioroczne za 2012 rok [online] <https://www.ipiss.com.pl/?zaklady=minimum-socjalne> [dostęp: 24 marca 2014]

2. **Minimum egzystencji** to koszyk dóbr, niezbędnych do podtrzymania funkcji życiowych człowieka i sprawności psychofizycznej. Uwzględnia on jedynie te potrzeby, których zaspokojenie nie może być odłożone w czasie, a konsumpcja niższa od tego poziomu prowadzi do biologicznego wyniszczenia i zagrożenia życia. Stan minimum egzystencji na grudzień 2012r. to kwoty: 521,11 zł w gospodarstwie jednoosobowym i 2 281,00 zł na osobę w gospodarstwie 5-osobowym.

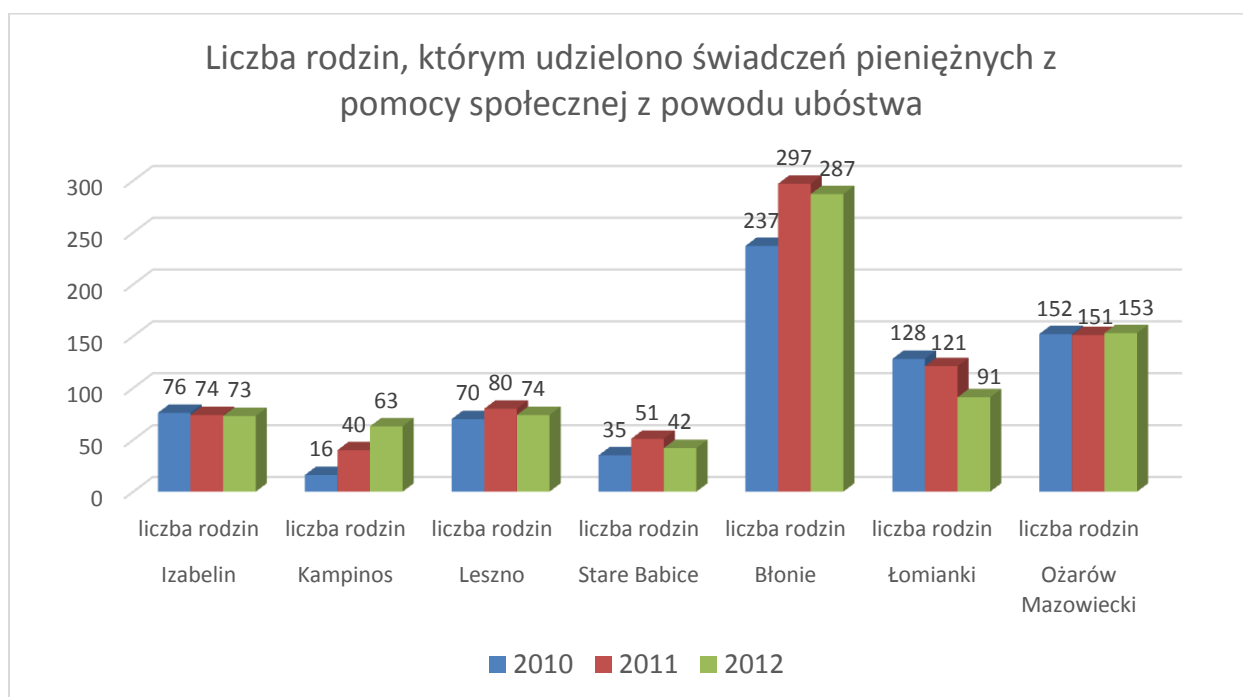
3. **Ustawowa granica ubóstwa** to kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z pomocy społecznej. Aktualne stawki to: 542,00 zł dla osoby samotnej i 456,00 zł na osobę w rodzinie³⁰.

Z danych zawartych w formularzach „Ocena zasobów pomocy społecznej” (zbieranych systemem SAC) dla poszczególnych gmin Powiatu Warszawskiego Zachodniego wynika, że ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa (mierzonego ustawową granicą ubóstwa) na terenie całego Powiatu Warszawskiego Zachodniego skorzystało:

- w roku 2010 – 740 rodzin (1589 osób w tych rodzinach),
- w roku 2011 – 814 rodzin (1713 osób w tych rodzinach),
- w roku 2012 – 783 rodziny (1629 osób w tych rodzinach).

W rozbiciu na poszczególne gminy Powiatu Warszawskiego Zachodniego dane prezentuje poniższy wykres.

Wykres nr 24: Rodziny objęte pomocą finansową z powodu ubóstwa mierzonego ustawową granicą ubóstwa – w podziale na gminy

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularzy „Ocena zasobów pomocy społecznej” za lata 2010-2012 dla gmin Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

³⁰ obowiązują od 1.X.2012r. na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2012 w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz.U. 2012 poz. 823)

Odsetek osób w rodzinach objętych świadczeniami pieniężnymi w powyższych gminach w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców danej gminy pokazuje tabela poniżej.

Tabela 10: Liczba osób korzystających ze świadczeń pieniężnych w stosunku do liczby mieszkańców gminy

Gmina / lata	2010	2011	2012
Izabelin	2,1%	1,9%	1,6%
Kampinos	0,9%	2,0%	3,5%
Leszno	1,8%	1,8%	2,2%
Stare Babice	0,5%	0,7%	0,6%
Błonie	2,2%	2,9%	2,8%
Łomianki	1,5%	1,2%	0,8%
Ożarów Mazowiecki	1,4%	1,3%	1,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularzy „Ocena zasobów pomocy społecznej” za lata 2010-2012 dla gmin Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC).

Jak widać, **największy wzrost** udziału osób w rodzinach korzystających ze świadczeń pieniężnych pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców zanotowała gmina Kampinos (z 2% w 2011r. do 3,5% w 2012r.), zaś **największy spadek** wystąpił w gminie Łomianki – o pkt proc. (z 1,2% w 2011r. do 0,8% w 2012r.) oraz

gminie Izabelin – o pkt proc. (z 1,9% w 2011r. do 1,6% w 2012r.)

IV.3.1. Analiza SWOT dla problemu UBÓSTWA

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
Niski wskaźnik zagrożenia ubóstwem monetarnym i niemonetarnym	- Wzrost liczby korzystających ze świadczeń pomocy społecznej - Wysoki wskaźnik bezradności w

▪ Pozyskanie do współpracy organizacji pozarządowych ▪ Aktywizacja społeczności lokalnych ▪ Niska stopa bezrobocia ▪ Dogodne położenie lokalizacyjne dla zakładania działalności gospodarczej	sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego ▪ Zwiększająca się liczba osób długotrwale lub ciężko chorych
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
▪ Intensywniejsza pomoc rodzinom wielodzietnym ▪ Istnienie systemowych programów ▪ Bliskie położenie Warszawy ▪ Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie rozwiązywania różnych problemów społecznych ▪ Utworzenie na terenie powiatu Centrum Integracji Społecznej ▪ Pozyskiwanie środków unijnych w obszarze ekonomii społecznej	▪ Zwiększająca się liczba klientów pomocy społecznej ▪ Brak aktywnej polityki rynku pracy i aktywnej polityki społecznej wobec rodzin bezrobotnych, wielodzietnych i z członkami osób niepełnosprawnych. ▪ Niekorzystne trendy demograficzne i ekonomiczne ▪ Niskie kryteria ustawowe pomocy społecznej, uniemożliwiające przyznawanie świadczeń osobom/rodzinom o niewielkim przekroczeniu kryterium dochodowego ▪ Wysoka częstotliwość zatrudnienia mieszkańców na tzw. „umowy śmieciowe”

IV.3.2. Poziom natężenia problemu UBÓSTWA, prognozy i rekomendacje

Problem ubóstwa w swoich poziomach natężenia definiowany³¹ jest następująco:

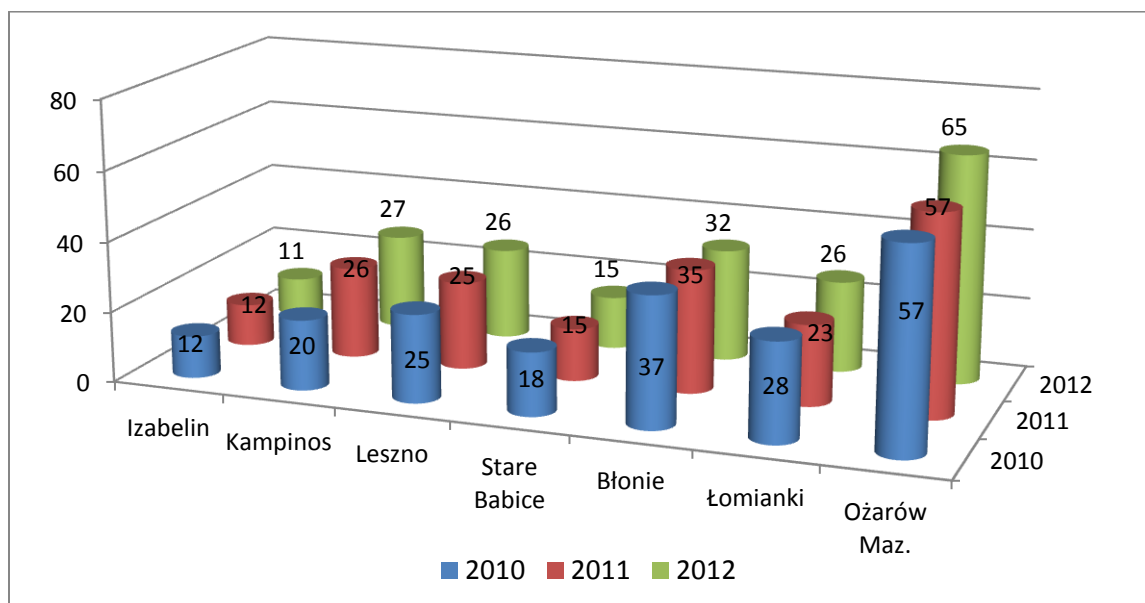
³¹ definicja autorska zespołu Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie - partnera projektu Kalkulator Kosztów Zaniechania

1. poziom **niski** - ubóstwo dochodowe, płytkie, wyrażające się w braku możliwości zaspokojenia bieżących potrzeb gospodarstwa domowego;
2. poziom **średni** - utrwalone ubóstwo dochodowe, wyrażające się niskim dochodem oraz np. złymi warunkami mieszkaniowymi lub niedostatecznym wyposażeniem gospodarstwa domowego, ograniczoną konsumpcją i ograniczonym udziałem w życiu społeczności lokalnej (np. brak możliwości opłacenia dziecku wyjazdu na wycieczkę szkolną lub wypoczynku wakacyjnego); narażenie na zjawiska patologii społecznej w wymiarze indywidualnym i grupowym (rodzinnym). Brak umiejętności samodzielnej poprawy sytuacji. Zagrożenie wykluczeniem społecznym;
3. poziom **wysoki** - trwałe ubóstwo dochodowe, stała ekspozycja na zjawiska patologii społecznej w wymiarze indywidualnym i grupowym (rodzinnym); zagrożenie bezdomnością, złe warunki mieszkaniowe, zła sytuacja rodzinna, pogarszający się stan zdrowia przy niskim poziomie higieny zdrowotnej. Brak prób samodzielnej poprawy sytuacji. Podleganie procesom wykluczenia społecznego.

Przedstawione poziomy zostały wypracowane w ramach projektu „**Kalkulator Kosztów Zaniechania** – wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań na Mazowszu w zakresie polityki społecznej, w obszarze analizy kosztów braku podejmowania działań aktywizująco wspierających”. Podział ten związany jest z opracowaniem innowacyjnego modelu prowadzenia polityki społecznej. Będzie też wykorzystywany w ramach Kalkulatora Społecznego.

Próbując oszacować poziom ubóstwa w Powiecie Warszawskim Zachodnim, należy odwołać się do kategorii osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej. Udział tej grupy biorców świadczeń z pomocy społecznej w ogólnej liczbie świadczeniobiorców jest zróżnicowany w gminach Powiatu Warszawskiego Zachodniego. Ze-stawienie procentowe tych danych za lata 2010 – 2012 prezentuje wykres na następnej stronie.

Wykres nr 25: Udział osób długotrwale korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w ogólnej liczbie świadczeniobiorców (w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularzy „Ocena zasobów pomocy społecznej” za lata 2010-2012 dla gmin Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

Z powyższego wynika, że w gminie Ożarów Mazowiecki natężenie problemu ubóstwa oscyluje bardziej na poziomie wysokim. Wysokie natężenie problemu ubóstwa oznacza, że coraz więcej rodzin nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb oraz, że zwiększa się stopień zróżnicowania dochodowego w społeczeństwie (po części jest to wpływ silnego oddziaływania aglomeracji warszawskiej). Długotrwałe ubóstwo wymusza zmianę stylu życia rodziny, powoduje wzrost poczucia beznadziejności i negatywnie wpływa na kierunek podejmowanych decyzji. Konieczne jest wdrożenie działań w celu zatrzymania, a co najmniej – spowolnienia tempa przyrostu liczby osób długotrwałe objętych pomocą społeczną.

Z kolei w gminach: Izabelin i Stare Babice wyłaniający się obraz wskazuje na niskie natężenie problemu ubóstwa. W tych gminach wskazane jest utrzymywanie na co najmniej dotychczasowym poziomie oddziaływań wspomagających funkcjonowanie rodzin w sieci wsparcia środowiskowego. Jednocześnie wskazane jest kontynuowanie pracy na rzecz budowania społeczeństwa obywatelskiego (element szeroko rozumianej profilaktyki problemów społecznych). W pozostałych gminach, poziom problemu ubóstwa można określić jako średni, co samo w sobie jest już sytuacją niepokojącą, bowiem wskazuje na niewystarczającą efektywność dotychczas prowadzonych działań profilaktyki problemów społecznych.

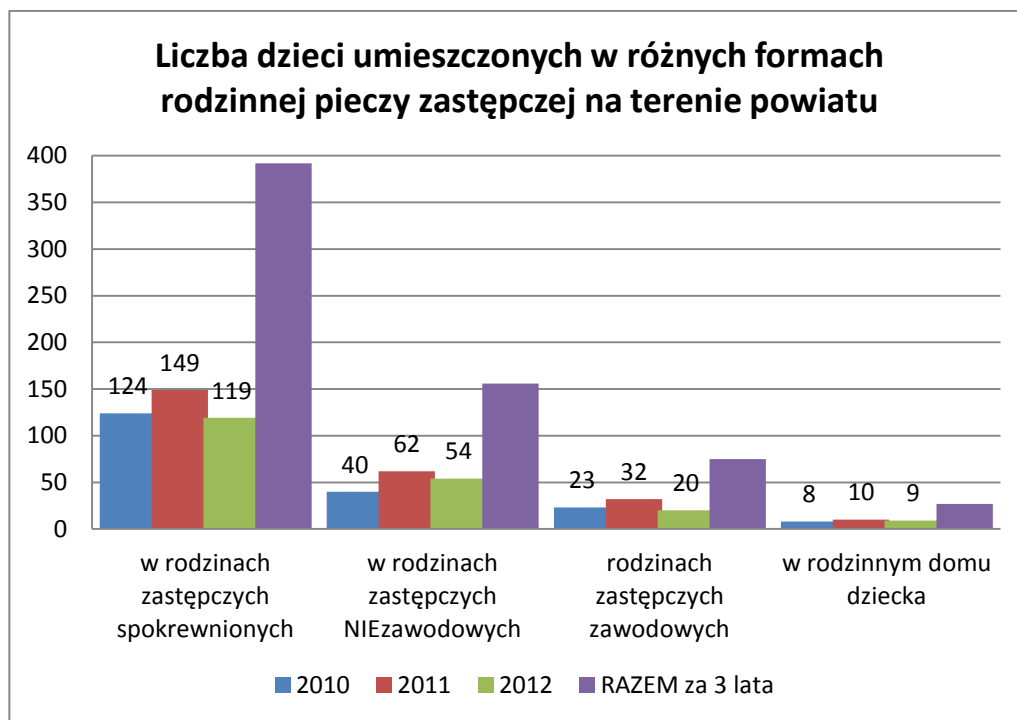
Rozwiązywaniem problemu ubóstwa zajmują się przede wszystkim jednostki organizacyjne pomocy społecznej na poziomie gminnym, ale konieczne jest wspieranie ich w podejmowanych działaniach zarówno metodycznie, jak i merytorycznie.

IV.3. Analiza problemu sieroctwa.

Sieroctwo w projekcie KKZ jest rozumiane jako sieroctwo biologiczne oraz sieroctwo społeczne. W tym ostatnim zakresie zostało ono zawężone i obejmuje jedynie dzieci pozostające w pieczy zastępczej. Oznacza to, że za moment pojawienia się problemu sieroctwa przyjęto moment przejęcia opieki nad dzieckiem przez instytucje pieczy zastępczej (rodzinne lub instytucjonalne).³²

³² definicja autorska zespołu Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie - partnera projektu Kalkulator Kosztów Zaniechania

Wykres nr 26: Struktura umieszczeń dzieci w rodzinnych³³ formach pieczy zastępczej w latach 2010-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza „Ocena zasobów pomocy społecznej” na rok 2012 dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

Problem sieroctwa nie jest zjawiskiem nowym. Sieroty w coraz większej liczbie pochodzą z rodzin dysfunkcyjnych, w których panuje niewłaściwa atmosfera lub konflikty rodzinne; popełniane są przez rodziców błędy wychowawcze albo występuje brak przyjmowania odpowiedzialności za dzieci, są zerwane więzi uczuciowe między członkami rodziny, a szczególnie w stosunku do dziecka. Na dezintegrację rodziny wpływa również zła sytuacja materialna, mieszkaniowa, narastająca frustracja spowodowana bezrobociem.

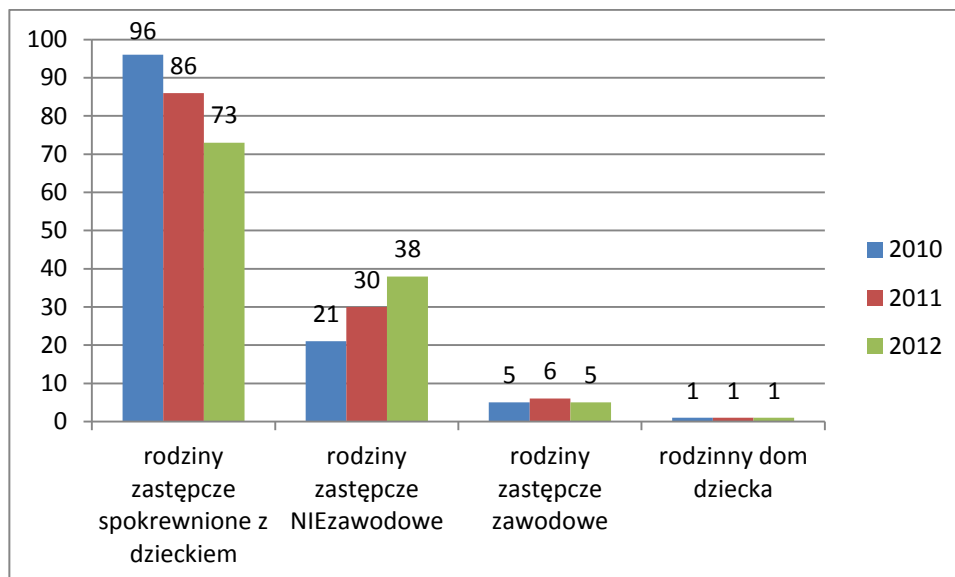
Jedną z form pomocy dzieciom pozbawionym opieki rodzicielskiej jest umieszczenie ich w rodzinie zastępczej. **Rodzina zastępcza** to – w dużym skrócie rodzina, która za założenia krótkoterminowo³⁴ opiekuje się i wychowuje dzieci, które zostały osieroczone, odrzucone lub których rodzice nie są w stanie zapewnić im bezpieczeństwa i opieki. Niejednokrotnie rzeczywistość odbiega od założeń, generując dodatkowe

³³ Na terenie powiatu warszawskiego zachodniego jest placówka opiekuńczo-wychowawcza typu rodzinnego w rozumieniu ustawy o systemie pieczy zastępczej.

³⁴ por. ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 nr 0 poz. 135, z późn. zm)

koszty dla budżetu powiatu. Dzieje się tak ze względu na relatywnie małą liczbę osób (małżeństw), które deklarują gotowość zostania rodziną zastępczą i podejmują w tym celu przewidziane prawem kroki.

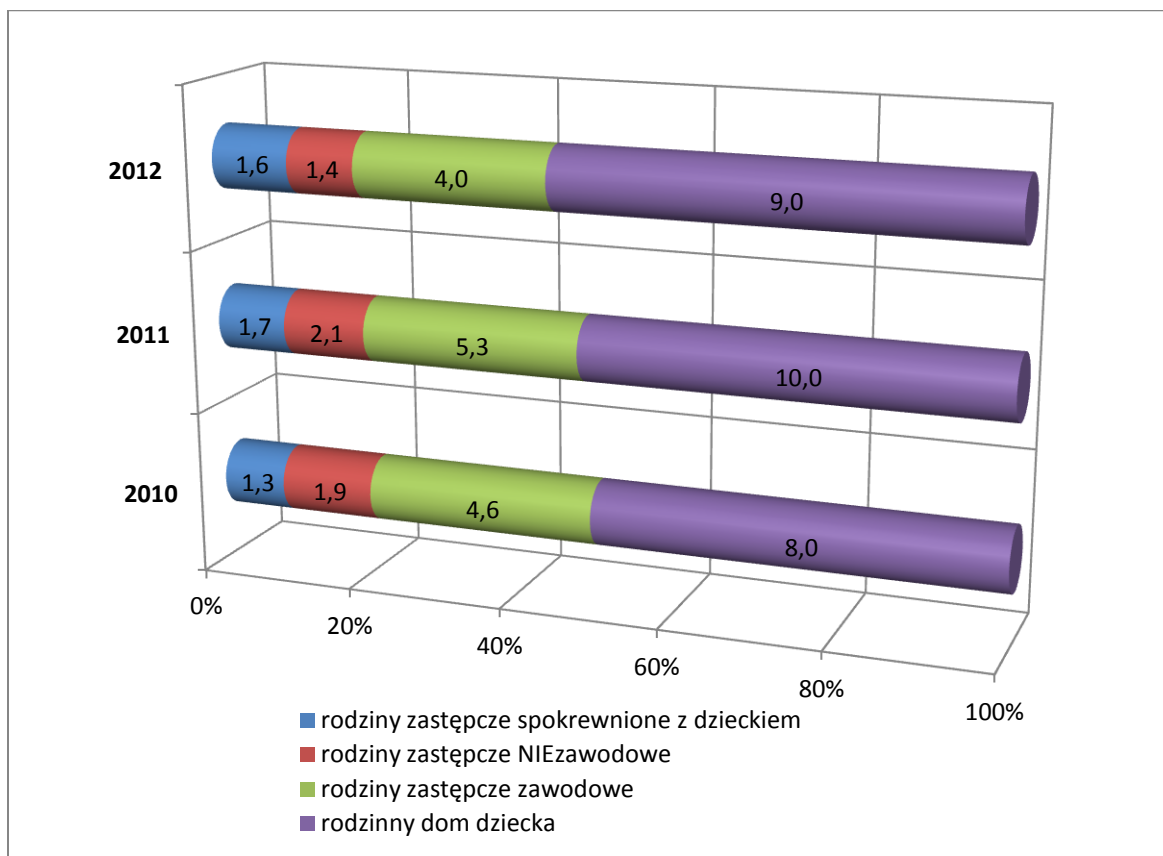
Wykres nr 27: Liczba rodzin zastępczych różnego typu na terenie Powiatu Warszawskiego Zachodniego w latach 2010-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza „Ocena zasobów pomocy społecznej” na rok 2012 dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

Zestawiając dane z wykresu nr 27 oraz nr 28 otrzymamy średnią liczbę dzieci w poszczególnych formach rodzinnej pieczy zastępczej.

Wykres nr 28: Średnia liczbę dzieci w poszczególnych formach rodzinnej pieczy zastępczej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza „Ocena zasobów pomocy społecznej” na rok 2012 dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

Jak widać największą pulę kosztów utrzymania dziecka w pieczy zastępczej generują specjalistyczne jej postaci (rodzinny dom dziecka i rodziny zastępcze zawodowe). Obie te formy są relatywnie najmocniej „obciążone” dziećmi, gdyż jest ich stosunkowo mała liczba na terenie Powiatu Warszawskiego Zachodniego. Warto w tym miejscu zauważyć jednak, że nie oznacza to, iż rodziny zastępcze spokrewnione z dzieckiem (tj. dziadkowe bądź dorosłe rodzeństwo dziecka³⁵) nie generują kosztów w powiecie. Także i one wspomagane być mogą różnymi formami wsparcia (materiałnego i niematerialnego), tyle tylko, że w sposób bardziej pośredni, np. poprzez świadczenia z miejskich lub gminnych ośrodków pomocy społecznej, a rzadziej bezpośrednio – z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

Zestawienie kosztów powiatu związanych z finansowaniem rodzinnych i instytucjonalnych form pieczy zastępczej według lat prezentuje poniższa tabela oraz wykres.

Tabela 11: Nakłady Powiatu Warszawskiego Zachodniego na pieczę zastępczą - we wszystkich jej ustawowych formach (w zł.)

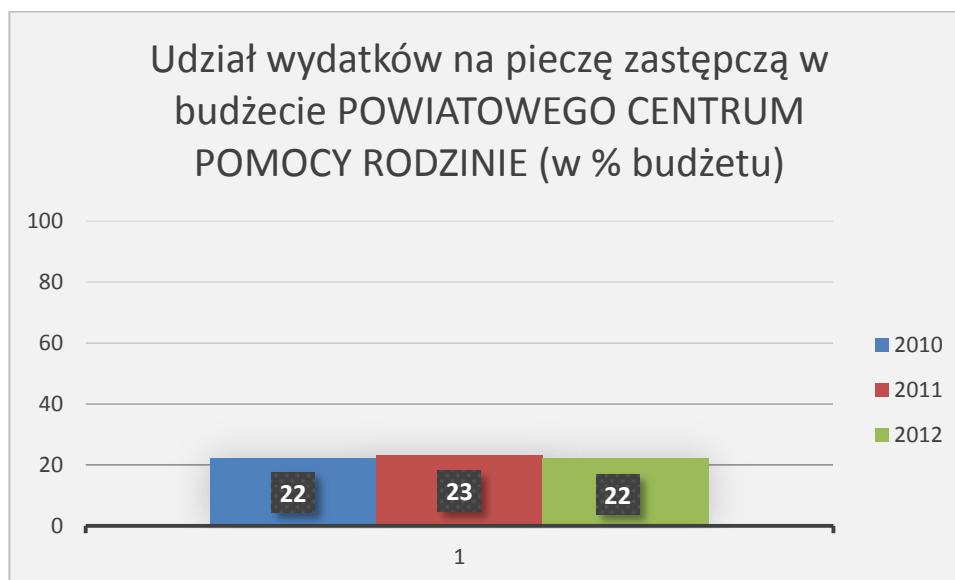
	2010	2011	2012
finansowanie pobytu dzieci w rodzinach zastępczych	1 693 394	1 991 000	2 086 479

³⁵ art. 42 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, op. cit.

finansowanie pobytu dzieci w placówkach opiekuńczo- wychowawczych	2 034 857	2 157 457	1 814 594
---	-----------	-----------	-----------

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza „Ocena zasobów pomocy społecznej” na rok 2012 dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

Wykres nr 29: Wydatki na pieczę zastępczą w strukturze budżetu Powiatu Warszawskiego Zachodniego

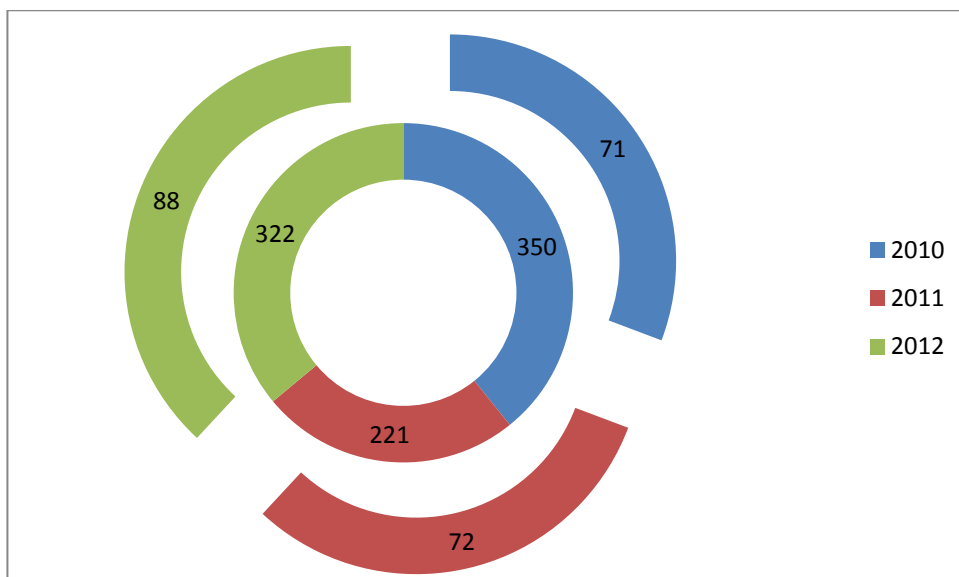
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza „Ocena zasobów pomocy społecznej” na rok 2012 dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

Jak widać, wydatki budżetowe Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, które ustawowo jest instytucją powołaną do realizacji zadań związanych z pieczę zastępczą, stanowią ponad 20% ogólnego budżetu Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

Biorąc pod uwagę mnogość zadań nałożonych na Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, jest to znaczny wydatek, a zatem – pośredni wskaźnik problemów społecznych występujących w rodzinach mieszkańców Powiatu Warszawskiego Zachodniego.

Pisząc o kosztach funkcjonowania pieczy zastępczej nie sposób pominąć kwestii usamodzielniania wychowanków form rodzinnych i instytucjonalnych pieczy zastępczej. Poniższy wykres przedstawia liczby usamodzielnianych wychowanków w podziale na formy pieczy zastępczej.

Wykres nr 30: Liczba usamodzielnianych wychowanków rodzin zastępczych (krąg wewnętrzny) oraz wychowanków placówek opiekuńczo - wychowawczych (kształt zewnętrzny)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza „Ocena zasobów pomocy społecznej” na rok 2012 dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

IV.3.1. Analiza SWOT dla problemu SIEROCTWA

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
▪ Aktywność służb społecznych w reagowaniu na problemy dziecka i rodziny ▪ Występująca sieć rodzin zastępczych ▪ Obecność rodzin zawodowych w tym w formie rodzinnego domu dziecka ▪ Regularne spotkania zespołów interdyscyplinarnych ▪ Specjalistyczne poradnictwo ▪ Kadra szkoleniowców programu „Pride” dla kandydatów na rodziny zastępcze ▪ Istnienie mieszkań chronionych dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej kontynuujących naukę	▪ Występowanie zjawisk społecznej patologii w rodzinach biologicznych dzieci (uzależnienia, przemoc) ▪ Coraz częstsza bezradność opiekuńczo-wychowawcza rodziców ▪ Zwiększająca się przemoc w rodzinach i przestępczość rodziców ▪ Brak wczesnej interwencji w przypadku problemów w rodzinach z dziećmi

▪ Obejmowanie opieką w placówkach wsparcia dziennego dzieci z rodzin dotkniętych zjawiskami społecznej patologii ▪ Wystarczająca oferta „Karty 3+”	
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
▪ Zwiększenie liczby poradnictwa rodzinnego ▪ Intensywniejsza praca socjalna w rodzinach biologicznych ▪ Uruchomienie specjalistycznych placówek diagnostycznych, interwencyjnych, konsultacyjnych i opiekuńczo-wychowawczych ▪ Podjęcie działań zmierzających do wspierania samodzielności dzieci – szczególnie w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej	▪ Brak perspektyw rozwojowych dla młodzieży opuszczającej domy dziecka ▪ Niska liczba mieszkań dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej ▪ Niska liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych ▪ Brak placówki opiekuńczo – wychowawczej na terenie powiatu ▪ Obecność zjawiska „eurosieroctwa” ▪ Niska efektywność komunikacji między gminami w zakresie dostępności do specjalistycznych porad (np. prawnych)

IV.3.2. Poziom natężenia problemu SIEROCTWA, prognozy i rekomendacje

Problem sieroctwa w swoich poziomach natężenia definiowany³⁶ jest następująco:

1. poziom **niski** - *dziecko nawiązało pozytywny kontakt z rodzicami zastępczymi/opiekunami i ma poczucie bezpieczeństwa;*

³⁶ definicja autorska zespołu Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie - partnera projektu Kalkulator Kosztów Zaniechania

2. poziom **średni** - dziecko nawiązało słaby kontakt z rodzicami zastępczymi/ opiekunami. Występują zaburzenia w relacji dziecka z rodzicami zastępczymi/ opiekunami (w tym z winy rodziców/ opiekunów). Wychowanek ma słabe (niepełne) poczucie bezpieczeństwa;
3. poziom **wysoki** - dziecko nie nawiązało lub zerwało kontakt z rodzicami zastępczymi/ opiekunami, nie ma poczucie bezpieczeństwa w zaistniałej sytuacji. Wychowanek przejawia agresję (w tym autoagresję), stosuje przemoc.

Przedstawione poziomy zostały wypracowane w ramach projektu „**Kalkulator Kosztów Zaniechania** – wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań na Mazowszu w zakresie polityki społecznej, w obszarze analizy kosztów braku podejmowania działań aktywizująco wspierających”. Podział ten związany jest z opracowaniem innowacyjnego modelu prowadzenia polityki społecznej. Będzie też wykorzystywany w ramach Kalkulatora Społecznego.

Definicje poziomów natężenia problemu sieroctwa, zaproponowane przez badaczy Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie, koncentrują się więc na jakości relacji pomiędzy dzieckiem w pieczy zastępczej a rodziną zastępczą (rodzicami/opiekunami zastępczymi). Dotychczas dane takie nie były zbierane. Ocena tychże relacji miała charakter bieżącej pracy z rodziną, prowadzonej przez koordynatorów pieczy zastępczej i/lub asystentów rodziny. Nie ma zatem możliwości dokonania oszacowania natężenia problemu sieroctwa na terenie Powiatu Warszawskiego Zachodniego wg metodologii zaproponowanej przez partnera projektu Kalkulator Kosztów Zaniechania.

Wskazane jest opracowanie ujednoliconego narzędzia do zbierania danych na temat jakości pieczy zastępczej. Proponowane obszary analizy:

- Jakość kontaktu dziecko – rodzice zastępczy:
 - Czy dziecko nawiązało kontakt z rodzicami zastępczymi?
 - Czy rodzice zastępczy nawiązali kontakt z dzieckiem?
 - Jak każda ze stron ocenia ten kontakt? (kontakt pozytywny, pełny, serdeczny, bliski itd.)
- Poczucie bezpieczeństwa dziecka w nowej rodzinie:
 - Czy dziecko czuje się bezpiecznie w rodzinie zastępczej? (bezpieczeństwo fizyczne, emocjonalne, ekonomiczne; ma pełne poczucie bezpieczeństwa, słabe poczucie; czego mu brakuje, by czuć się bezpiecznie itd.)
- Występowanie zaburzeń w relacji dziecko – rodzic zastępczy:
 - Występowanie zakłóceń w relacjach („ilość” nieporozumień, czego dotyczą – spraw „błahych”, charakterystycznych dla wieku rozwojowego dziecka czy poważnych konfliktów),
 - Kłótnie rodzic zastępczy - dziecko (jako przejaw niewystarczających umiejętności komunikacyjnych),
 - Występowanie „cichych dni” – okresów wzajemnego nieodzywania się,
 - Stosowanie się przez dziecko do poleceń rodzica zastępczego (jeśli się nie stosuje – dlaczego)
- Występowanie zaburzeń w zachowaniu dziecka w rodzinie zastępczej:
 - Występowanie aktów przemocy psychicznej i/lub fizycznej

- Używanie wulgarnego języka przez rodziców w stosunku do dziecka
- Podejmowane przez rodziców zastępczych działania na rzecz pomocy dziecku w niwelowaniu niepożądanych zachowań (kontakt ze specjalistami, współpraca z instytucjami pomocowymi, w tym szkołą itp.)

Rekomenduje się opracowanie narzędzi oceny dla trzech podmiotów: dziecka w pieczy zastępczej, rodziców zastępczych i przedstawiciela Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie (np. koordynatora pieczy zastępczej). Uśrednienie odpowiedzi zebranych od tych podmiotów daje szansę na uzyskanie w miarę obiektywnego obrazu sytuacji.

Istotne jest zastosowanie do oceny jakości pieczy zastępczej skal innych niż zero – jedynkowe (jest – nie ma). Pamiętać należy, że ocena jakości pieczy zastępczej to ocena relacji interpersonalnych, zatem będzie opierać się w dużej mierze na samopoczuciu, subiektywności itp. Dużą rolę mogą też odgrywać aktualnie przeżywane przez badanych emocje i nastroje.

IV.4. Analiza problemu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych

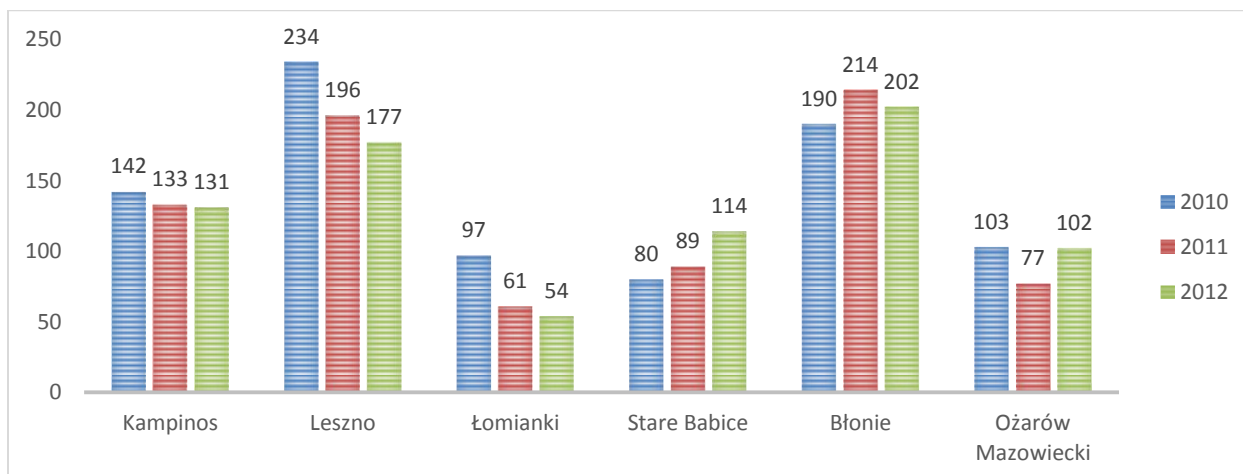
W projekcie Kalkulatora Kosztów Zaniechania przyjęto, że bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (w skrócie: bezradność) oznacza następujące grupy problemów (według źródła ich pochodzenia):

1. problemy wynikające z postawy/zachowań rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych;
2. problemy wynikające z postawy/działań rodziców w sprawach prowadzenia gospodarstwa domowego;
3. problemy wynikające z postawy/zachowań dzieci.³⁷

Wobec powyższego informacji na temat występowania w. w. problemu społecznego dostarczają z jednej strony dane z instytucji pomocy społecznej w powiecie, z drugiej – dane z policji (szczególnie w zakresie problemów wynikających z zachowań dzieci)

Wykres nr 31: Liczba osób otrzymujących pomoc pieniężną z ośrodków pomocy społecznej z powodu występującej w rodzinach bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego.

³⁷ definicja autorska zespołu Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie - partnera projektu Kalkulator Kosztów Zaniechania

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza „Ocena zasobów pomocy społecznej” na rok 2012 dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

Analizując przyrostowo liczbę rodzin objętych pomocą z uwagi na bezradność, według roczników poprzednich (2011 do 2010 i 2012 do 2011), należy podkreślić spadek liczby tych rodzin praktycznie we wszystkich gminach Powiatu Warszawskiego Zachodniego. Wyjątkiem jest tutaj gminy: Stare Babice i Ożarów Mazowiecki, które zanotowały wzrost liczby rodzin z bezradnością. Zestawienie przyrostowe zawiera poniższa tabela.

Tabela 12: Dynamika rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – wg gmin powiatu

	Przyrostowo w stosunku do roku poprzedniego (w %)	
	2011 do 2010	2012 do 2011
Izabelin	-16,6%	-0,8%
Kampinos	-6,3%	-1,5%
Leszno	-16,2%	-9,7%
Łomianki	-37,1%	-11,5%
Stare Babice	11,3%	28,1%
Błonie	12,6%	-5,6%
Ożarów Mazowiecki	-25,2%	32,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza „Ocena zasobów pomocy społecznej” na rok 2012 dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

IV.4.1. Analiza SWOT dla problemu BEZRADNOŚCI

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
▪ Współpraca między instytucjami zajmującymi się problematyką dzieci i młodzieży, ▪ Powoływanie nowych organizacji pozarządowych na terenie powiatu, ▪ Aktywne działanie pracowników służb społecznych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży, ▪ Wspieranie przez samorząd organizacji pozarządowych i grup nieformalnych pracujących na rzecz dzieci, młodzieży i rodziny, ▪ Prowadzenie działalności w kierunku rozwoju zastępczej opieki rodzinnej nad dziećmi, ▪ Prowadzenie działań zapobiegających dysfunkcjom rodziny, ▪ Zabezpieczanie dzieciom i młodzieży dostępu do różnorodnych form spędzania czasu wolnego, ▪ Istnienie programów osłonowych i profilaktycznych	▪ Zbyt mała kadra merytoryczna zatrudniona w systemie pomocy społecznej, ▪ Niedostateczna liczba specjalistów do pracy z rodziną w środowisku zamieszkania, ▪ Nedomiar na terenie powiatu placówek opieki nad dzieckiem (całodobowych, dziennych) oraz placówek dla nieletnich i samotnych matek z dziećmi, ▪ Warunki niesprzyjające prowadzeniu skutecznej pracy socjalnej, ▪ Niewystarczająca ilość ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie. ▪ Bezradność wychowawcza, szczególnie w rodzinach wielodzietnych i niepełnych ▪ Zbyt niski status materialny rodzin wielodzietnych i niepełnych ▪ Zbyt niski poziom rozpoznawania problemów i potrzeb rozwojowych dzieci ▪ Słabo rozwinięta sieć żłobków
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
▪ Wzrost znaczenia organizacji pozarządowych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży, ▪ Prowadzenie programów profilak-	▪ Występowanie zjawiska wyuczonej bezradności, ▪ Niski poziom współpracy między szkołą a rodziną,

tycznych przez szkoły, ▪ Świadczenie w pobliżu miejsca zamieszkania rodzin poradnictwa i doradztwa rodzinnego, psychologicznego i prawnego ▪ Zwiększenie liczby placówek opiekuńczych typu dziennego dla dzieci i młodzieży	▪ Narastające problemy społeczne w rodzinach wielodzietnych i niepełnych: ubóstwo, bezrobocie, alkoholizm, zachowania przestępcze wśród rodziców i dzieci. ▪ Postępujące pogłębianie się pogarszania statusu materialnego rodzin ▪ Trudności z podjęciem pracy spowodowane brakiem opieki nad dziećmi
---	---

IV.4.2. Poziom natężenia problemu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, prognozy i rekomendacje

Problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych w swoich poziomach natężenia definiowany³⁸ jest następująco:

1. poziom **niski** - rodzina z dzieckiem, w której zaburzone są funkcje rodziny, np. zaniedbywanie niektórych potrzeb dziecka (-ci), złe gospodarowanie budżetem domowym czy prowadzenia gospodarstwa domowego. Podejmuje współpracę/wykazuje aktywność/aktywnie przeciwdziała. Wymaga niewielkiego wsparcia ze strony służb społecznych;
2. poziom **średni** - rodzina z dzieckiem, w której występuje niesamodzielność w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych o utrwalonych złych nawykach zarówno w sferze prowadzenia gospodarstwa domowego, jak i w kwestii wychowywania dzieci, relacji między członkami rodziny. Wymagająca znacznego wsparcia ze strony innych osób w przewyższaniu napotkanych problemów opiekuńczo-wychowawczych. Pomoc osób trzecich pozwala na usamodzielnienie rodziny;
3. poziom **wysoki** - rodzina z dzieckiem, w której występuje wiele problemów opiekuńczo-wychowawczych, w bardzo dużym stopniu niesamodzielna, wymagająca bardzo dużo pomocy ze strony osób trzecich), często pod nadzorem kuratora sądowego. Zagrożenie przejęcia dziecka(-ci) przez instytucje pieczy zastępczej. Nie podejmuje współpracy.

Przedstawione poziomy zostały wypracowane w ramach projektu „**Kalkulator Kosztów Zaniechania** – wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań na Mazowszu w zakresie polityki społecznej, w obszarze analizy kosztów braku podejmowa-

³⁸ definicja autorska zespołu Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie - partnera projektu Kalkulator Kosztów Zaniechania

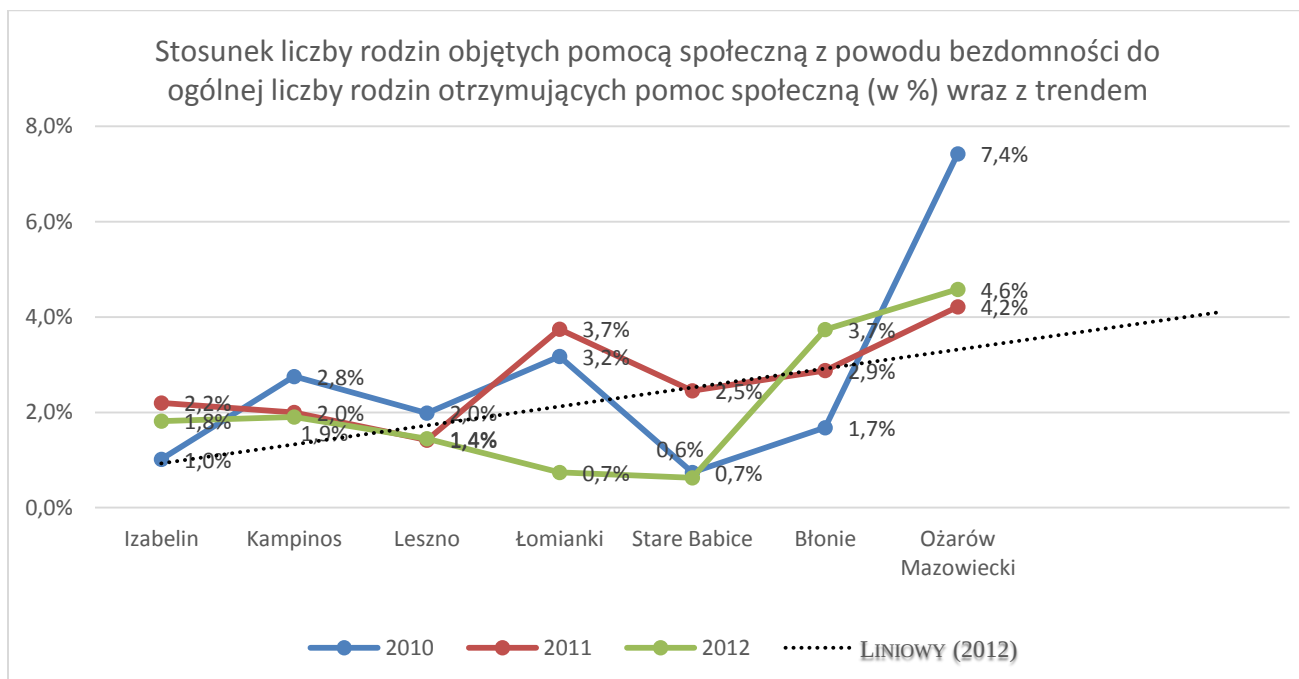
nia działań aktywizująco wspierających”. Podział ten związany jest z opracowaniem innowacyjnego modelu prowadzenia polityki społecznej. Będzie też wykorzystywany w ramach Kalkulatora Społecznego.

IV.5. Analiza problemu bezdomności.

Za osobę bezdomną uważa się osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym w rozumieniu przepisów o ochronie praw lokatorów i mieszkaniowym zasobie gminy i niezameldowaną na pobyt stały, w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności, a także osobę niezamieszkującą w lokalu mieszkalnym i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, w którym nie ma możliwości zamieszkania.³⁹

Wykres nr 32: Wskaźnik pomocy udzielonej rodzinom z powodu bezdomności wg gmin Powiatu Warszawskiego Zachodniego

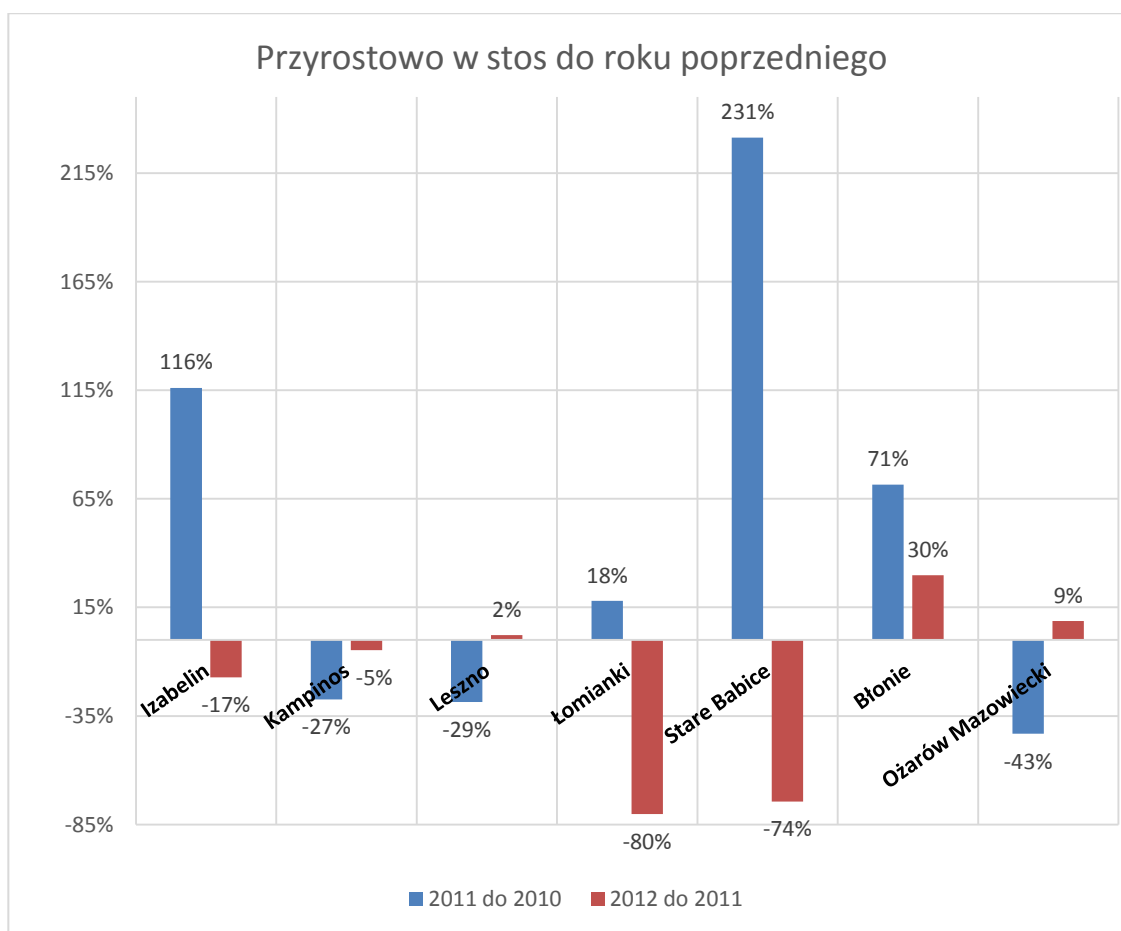
³⁹ art. 6 pkt 8 ustawy o pomocy społecznej

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza „Ocena zasobów pomocy społecznej” na rok 2012 dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

Analiza dynamiki zmian wskazuje, że w kolejnych latach należy spodziewać się przyrostu liczby osób bezdomnych. Warto zatem w planowaniu lokalnej polityki społecznej zwrócić uwagę na działania, które będą minimalizować koszty społeczne, związane omawianym problemem społecznym.

Wykres nr 33: Przyrostowy wskaźnik pomocy udzielonej rodzinom z powodu bezdomności wg gmin Powiatu Warszawskiego Zachodniego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza „Ocena zasobów pomocy społecznej” na rok 2012 dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

IV.5.1. Analiza SWOT dla problemu BEZDOMNOŚCI

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
▪ Zmiana postrzegania problemu – dopuszczenie istnienia przyczyn bezdomności niezależnych od osoby bezdomnej, ▪ Istnienie programów administracji samorządowej w zakresie bezdomności ▪ Tworzenie sieci placówek pomocowych dla osób bezdomnych (też poprzez nawiązywanie kontaktów z tymi	▪ Brak mieszkań socjalnych i komunalnych ▪ Problemy związane z refundacją kosztów pomocy (np. kwestie związane z meldunkiem) ▪ Wysokie koszty tworzenia i prowadzenia centrów aktywności lokalnej ▪ Trudności ze świadczeniem pomocy, szczególnie gdy brak jest woli zmiany swej sytuacji ze strony osoby bez-

placówkami) ▪ Działalność placówek pomocy osobom bezdomnym	domnej ▪ Brak standaryzacji usług dla osób bezdomnych ▪ Brak koordynacji działań pomocowych dla osób bezdomnych ▪ Brak monitoringu losów osób bezdomnych otrzymujących pomoc ▪ Brak oceny efektywności świadczonej pomocy osobom bezdomnym
Szanse	Zagrożenia
▪ Stworzenie standardów pomocy osobom bezdomnym ▪ Ograniczenie biurokracji podczas pomagania osobom bezdomnym ▪ Większe zaangażowanie podmiotów trzeciego sektora w pomoc bezdomnym ▪ Tworzenie interdyscyplinarnych zespołów pomocowych ▪ Lokalne kampanie społeczne na temat bezdomności	▪ Ubożenie społeczeństwa- większa liczba osób zagrożonych wykluczeniem ▪ Brak wyraźnej polityki wspierającej rozwój mieszkalnictwa (socjalnego, komunalnego, mieszkań chronionych) ▪ Wysokie koszty organizacji i prowadzenia placówek wsparcia dla osób bezdomnych

IV.5.2. Poziom natężenia problemu BEZDOMNOŚCI, prognozy i rekomendacje

Problem bezdomności w swoich poziomach natężenia definiowany⁴⁰ jest następująco:

1. poziom **niski** - *bezdomność krótkotrwała lub tymczasowa. Poszukiwanie alternatywnych rozwiązań do braku lokalu mieszkalnego. Próby samodzielnego rozwiązania problemu. Zrywanie więzi rodzinnych;*

⁴⁰ definicja autorska zespołu Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie - partnera projektu Kalkulator Kosztów Zaniechania

2. poziom **średni** - przystosowywanie się do bezdomności. Bezdomność trwała. Osoba przystosowująca się do warunków bezdomności. Zmiana percepcji norm społecznych. Niepodejmowanie samodzielnych prób rozwiązania problemu;
3. poziom **wysoki** - bezdomność długookresowa. Odrzucenie obowiązujących norm społecznych. Konieczność wieloaspektowej pomocy. Pogodzenie się z własną bezdomnością.

Przedstawione poziomy zostały wypracowane w ramach projektu „**Kalkulator Kosztów Zaniechania** – wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań na Mazowszu w zakresie polityki społecznej, w obszarze analizy kosztów braku podejmowania działań aktywizująco wspierających”. Podział ten związany jest z opracowaniem innowacyjnego modelu prowadzenia polityki społecznej. Będzie też wykorzystywany w ramach Kalkulatora Społecznego.

IV.6. Analiza problemu **niepełnosprawności**.

Osoby z niepełnosprawnością mają długotrwale naruszoną sprawność fizyczną, umysłową, intelektualną lub w zakresie zmysłów co może, w oddziaływaniu z różnymi barierami, utrudniać im pełny i skuteczny udział w życiu społecznym, na zasadzie równości z innymi osobami (Konwencja ONZ o prawach osób niepełnosprawnych)⁴¹. Jest to więc grupa mieszkańców powiatu, wymagająca szczególnej pomocy w różnych sferach życia.

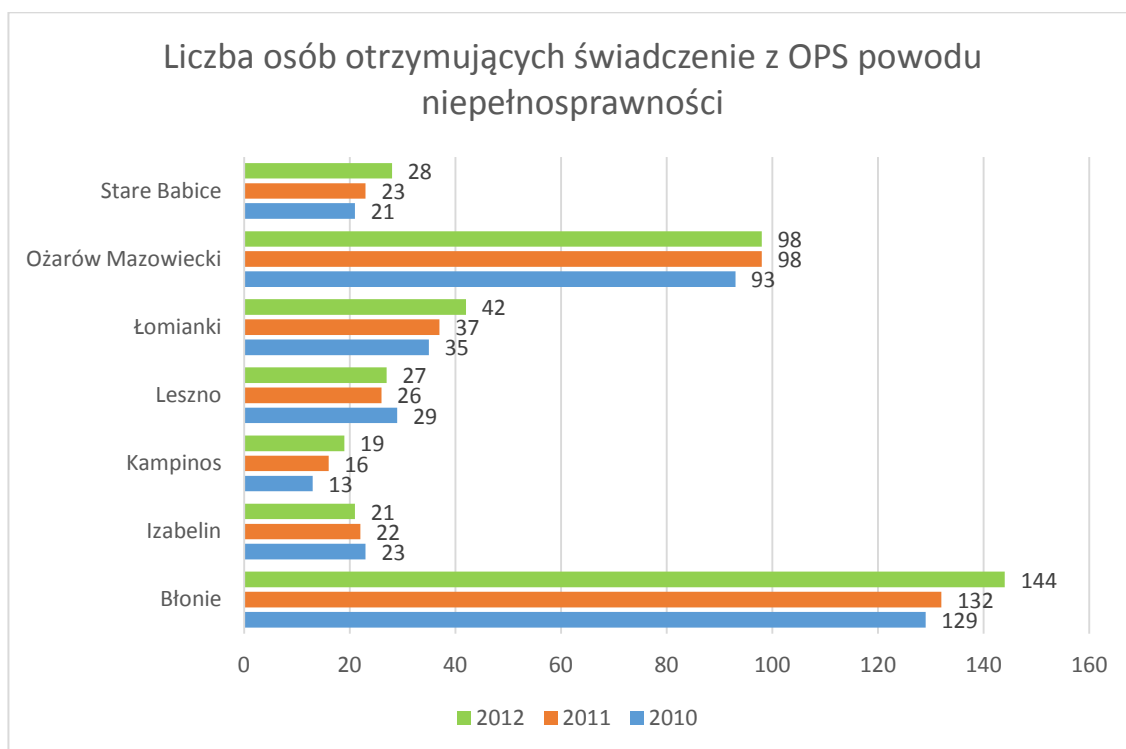
Wyróżniamy trzy stopnie niepełnosprawności: lekki, umiarkowany i znaczny. Każdy z tych stopni określa stan zdrowia z uwzględnieniem kryterium zawodowego.⁴² Zakład Ubezpieczeń Społecznych orzeka o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy (do celów rentowych), zaś Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności orzekają do celów poza rentowych o niepełnosprawności (w stosunku do osób do 16 r.ż.) oraz o stopniu niepełnosprawności (wobec osób powyżej 16 r.ż.). Osobom z orzecznym znacznym stopniem niepełnosprawności przysługuje zasiłek pielęgnacyjny (analogicznie: świadczeniobiorcom rent inwalidzkich z ZUS z tytułu I grupy inwalidztwa lub całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji. Świadczenie pieniężne wypłacane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych nosi nazwę dodatku pielęgnacyjnego⁴³). Jest to zatem dodatkowy wskaźnik liczby osób niepełnosprawnych na terenie powiatu. Uwzględniając ten wskaźnik oraz wskaźniki generowane przez gminne lub miejskie – gminne ośrodki pomocy społecznej z terenu powiatu (liczba zasiłków stałych, liczba zasiłków okresowych, przyznawanych z powodu niepełnosprawności) oraz wskaźniki Powiatowego Centrum Pomocy Społecznej (liczba dofinansowań z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych), otrzymujemy w miarę pełny obraz występowania tego problemu społecznego w Powiecie Warszawskim Zachodnim.

⁴¹ definicja autorska zespołu Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie - partnera projektu Kalkulator Kosztów Zaniechania

⁴² Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych - tekst jednolity (Dz.U. 2011 nr 127 poz. 721, z późn. zm.)

⁴³ nie udało się uzyskać z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych informacji o liczbie wypłacanych dodatków pielęgnacyjnych z powodu niepełnosprawności za lata 2010-2012

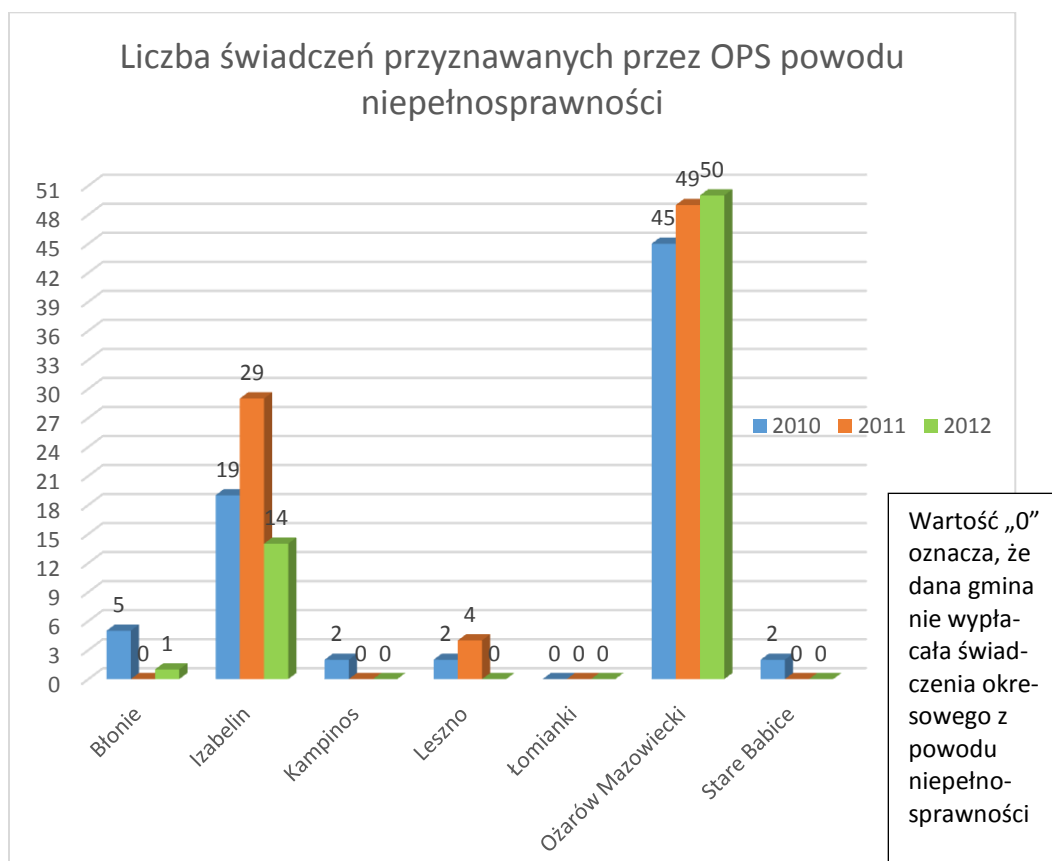
Wykres nr 34: Liczba osób, którym, jednostki pomocy społecznej udzieliły świadczenia z powodu niepełnosprawności⁴⁴ w rodzinie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza „Ocena zasobów pomocy społecznej” na rok 2012 dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

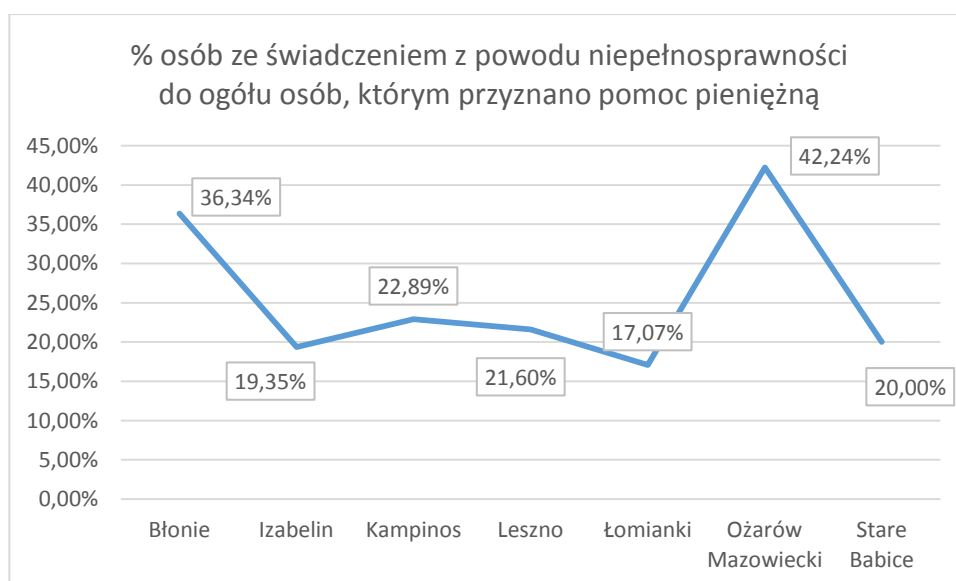
⁴⁴ mowa tu o zasiłkach okresowych oraz zasiłkach stałych. W przypadku tych ostatnich dane traktować należy jedynie szacunkowo, bowiem zasiłek stały z pomocy społecznej przysługuje (zgodnie z art. 37 ustawy o pomocy społecznej) w przypadku posiadania orzeczenia o niepełnosprawności lub po ukończeniu 75 r.ż. Brak jest danych o przyczynach nabycia przez osoby uprawnień do przyznania zasiłku stałego

Wykres nr 35: Liczba osób, którym, jednostki pomocy społecznej udzieliły świadczenia z powodu niepełnosprawności w rodzinie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza „Ocena zasobów pomocy społecznej” na rok 2012 dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

Wykres nr 36: Odsetek osób, które otrzymały zasiłek okresowy z powodu niepełnosprawności oraz zasiłek stały w stosunku do wszystkich osób, którym udzielono świadczeń pieniężnych w 2012 roku.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza „Ocena zasobów pomocy społecznej” na rok 2012 dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

W przypadku Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie dostępne dane pochodzą jedynie za 2012 rok.

Warto w tym miejscu wspomnieć o specyficznej roli Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie we wspieraniu osób z niepełnosprawnością. Na wszystkie 278 rodzin⁴⁵, które skorzystały w 2012 roku z pomocy pieniężnej, 48 rodzin (tj. 17,3% ogółu świadczeniobiorców) skorzystało właśnie z powodu występującej niepełnosprawności w rodzinie. Są to tylko działania realizowane bezpośrednio przez osoby zatrudnione w PCPR; odrębną (dość znaczną) część zadań stanowią realizowane we współpracy z organizacjami pozarządowymi lub im zlecane.

Innym wskaźnikiem natężenia problemu niepełnosprawności na terenie Powiatu Warszawskiego Zachodniego może być liczba przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych. Dane na ten temat zawiera tabela poniżej.

Tabela 13: Liczba osób, którym przyznano zasiłek pielęgnacyjny z powodu orzeczonej niepełnosprawności – wg gmin powiatu

Rok	Blonie	<i>w stosunku do liczby mieszkańców</i>	Izabelin	<i>w stosunku do liczby mieszkańców</i>	Kampinos	<i>w stosunku do liczby mieszkańców</i>	Leszno	<i>w stosunku do liczby mieszkańców</i>
2010	469	2,26%	113	1,11%	43	1,02%	160	1,65%
2011	465	2,24%	118	1,14%	51	1,20%	161	1,65%
2012	481	2,29%	140	1,35%	57	1,34%	171	1,74%

Rok	Łomianki	<i>w stosunku do liczby mieszkańców</i>	Ożarów Mazowiecki	<i>w stosunku do liczby mieszkańców</i>	Stare Babice	<i>w stosunku do liczby mieszkańców</i>
2010	334	1,40%	302	1,42%	186	1,18%
2011	367	1,51%	328	1,52%	196	1,23%
2012	389	1,58%	345	1,57%	220	1,36%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z działów świadczeń rodzinnych w gminach Powiatu Warszawskiego Zachodniego.

We wszystkich gminach Powiatu Warszawskiego Zachodniego widoczny jest w ciągu ostatnich trzech lat wzrost udziału osób z orzeczeniem o niepełnosprawności w ogólnej liczbie mieszkańców gminy. Oznacza to niewątpliwie, że problem niepełnosprawności stopniowo narasta, a zatem coraz większa liczba osób będzie wymagała pomocy w radzeniu sobie z funkcjonowaniem w codziennym życiu.

IV.6.1. Analiza SWOT dla problemu NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

⁴⁵ na podstawie danych z formularza „Ocena zasobów pomocy społecznej” na rok 2012 dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
▪ Wzrost świadomości społecznej odnośnie problematyki osób niepełnosprawnych ▪ Wzrost aktywności osób niepełnosprawnych i organizacji działających na rzecz osób niepełnosprawnych. ▪ Zaangażowanie środowiska osób niepełnosprawnych w działalność samopomocową, ▪ Współpraca instytucji samorządowych z pozarządowymi, ▪ Przepływ informacji między podmiotami pomocowymi, ▪ Rozpowszechnianie w środowisku pozytywnych wzorców postaw charytatywnych i filantropijnych	▪ Brak specjalistycznego informatora, skierowanego do osób niepełnosprawnych i ich otoczenia, ▪ Nierównomierna i niewystarczająca oferta w gminach pomocy osobom niepełnosprawnym, ▪ Niedostateczna baza rehabilitacyjna, ▪ Niewielka liczba kampanii informacyjno - edukacyjnych na rzecz integracji osób niepełnosprawnych i przeciwdziałaniu ich dyskryminacji, ▪ Brak placówki dziennej pomocy osobom niepełnosprawnym w stopniu znacznym, ▪ Niewystarczająca liczba wolontariuszy i/lub asystentów osoby niepełnosprawnej, ▪ Brak infrastruktury transportowej dla osób niepełnosprawnych.
<i>Szanse</i>	<i>Zagrożenia</i>
▪ Postępująca społeczna akceptacja osób niepełnosprawnych w środowisku lokalnym, ▪ Działania edukacyjne na temat po-	▪ Pogorszenie kondycji ekonomicznej gospodarstw domowych osób niepełnosprawnych i ich rodzin ▪ Niesprzyjająca pomocy osobom niepełnosprawnym sytuacja ekonomicz-

trzeb osób niepełnosprawnych, ▪ Współpraca sektora publicznego z sektorem pozarządowym w dziedzinie pomocy osobom niepełnosprawnym, ▪ Likwidowanie barier architektonicznych w miejscu zamieszkania osób niepełnosprawnych oraz w budynkach użyteczności publicznej.	no-gospodarcza kraju, ▪ Niewystarczające upowszechnianie w mediach problematyki niepełnosprawności w celu kształtowania pozytywnych postaw, ▪ Wzrastające zapotrzebowanie na placówki opieki stacjonarnej, usługi opiekuńcze i stacjonarne.
--	---

IV.6.2. Poziom natężenia problemu NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI, prognozy i rekomendacje

Problem niepełnosprawności w swoich poziomach natężenia definiowany⁴⁶ jest następująco:

1. poziom **niski** - osoba wymagająca niewielkiego, okresowego wsparcia w wybranych czynnościach wykraczających poza podstawowe aktywności dnia codziennego, lub terapii/rehabilitacji w niewielkim wymiarze czasowym. Może samodzielnie, bądź z niewielkim wsparciem uczestniczyć w życiu społecznym;
2. poziom **średni** - osoba wymagająca codziennego wsparcia w miejscu zamieszkania w postaci usług opiekuńczych (gospodarczych i pielęgnacyjnych), lub codziennej terapii/rehabilitacji. Wymaga wsparcia, by uczestniczyć w życiu społecznym;
3. poziom **wysoki** - osoba wymagająca stałego wsparcia w miejscu zamieszkania w większości podstawowych czynności dnia codziennego, lub codziennej intensywnej terapii/rehabilitacji. Jest w stanie uczestniczyć w życiu społecznym jedynie przy pomocy innej osoby. Spełnia kryteria pozwalające na skierowanie do placówki całodobowego pobytu.

Przedstawione poziomy zostały wypracowane w ramach projektu „**Kalkulator Kosztów Zaniechania** – wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań na Mazowszu w zakresie polityki społecznej, w obszarze analizy kosztów braku podejmowania działań aktywizująco wspierających”. Podział ten związany jest z opracowaniem innowacyjnego modelu prowadzenia polityki społecznej. Będzie też wykorzystywany w ramach Kalkulatora Społecznego.

⁴⁶ definicja autorska zespołu Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie - partnera projektu Kalkulator Kosztów Zaniechania

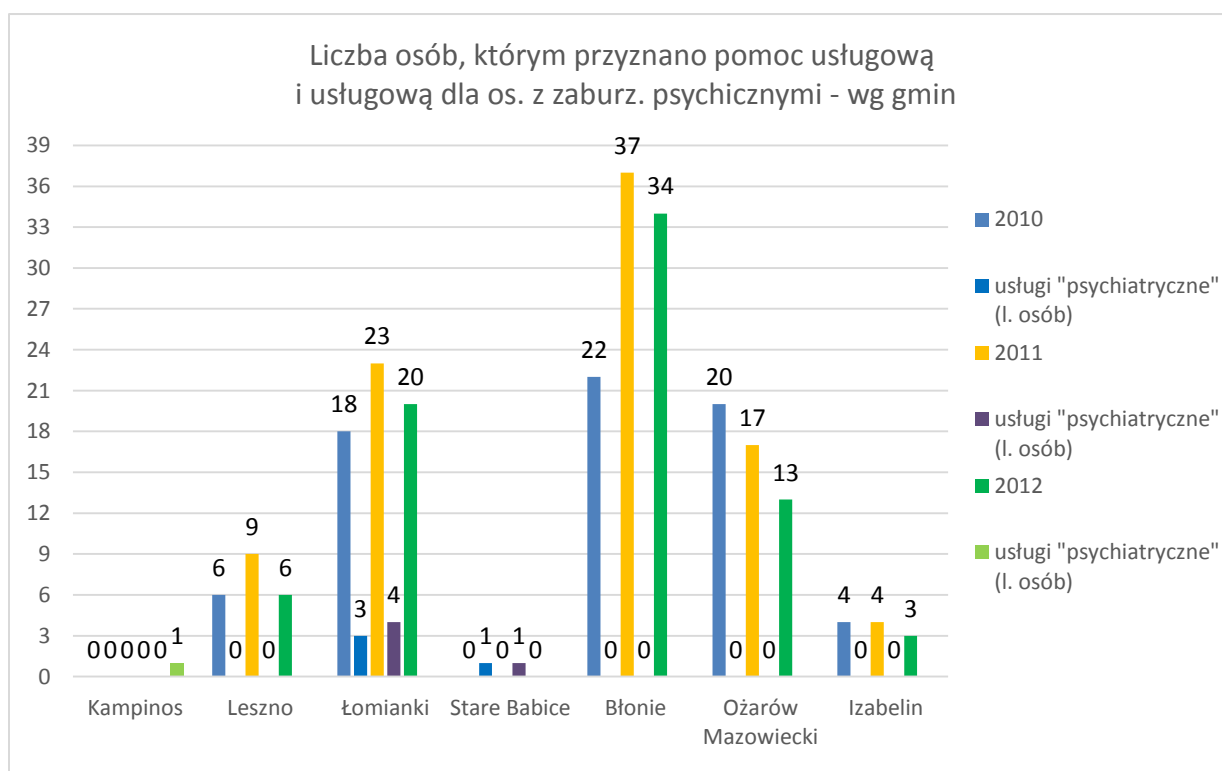
IV.7. Analiza problemu **długotrwałej lub ciężkiej choroby** (niesamodzielności).

Osoby długotrwale lub ciężko chore – zgodnie z przyjętą definicją – to te, które z powodu wieku lub choroby i związanych z nimi trudnościami życiowymi wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione.

Z takim ujęciem długotrwałej choroby – jako ograniczenia samodzielności osoby – korespondują dwa świadczenia z pomocy społecznej. Są to:

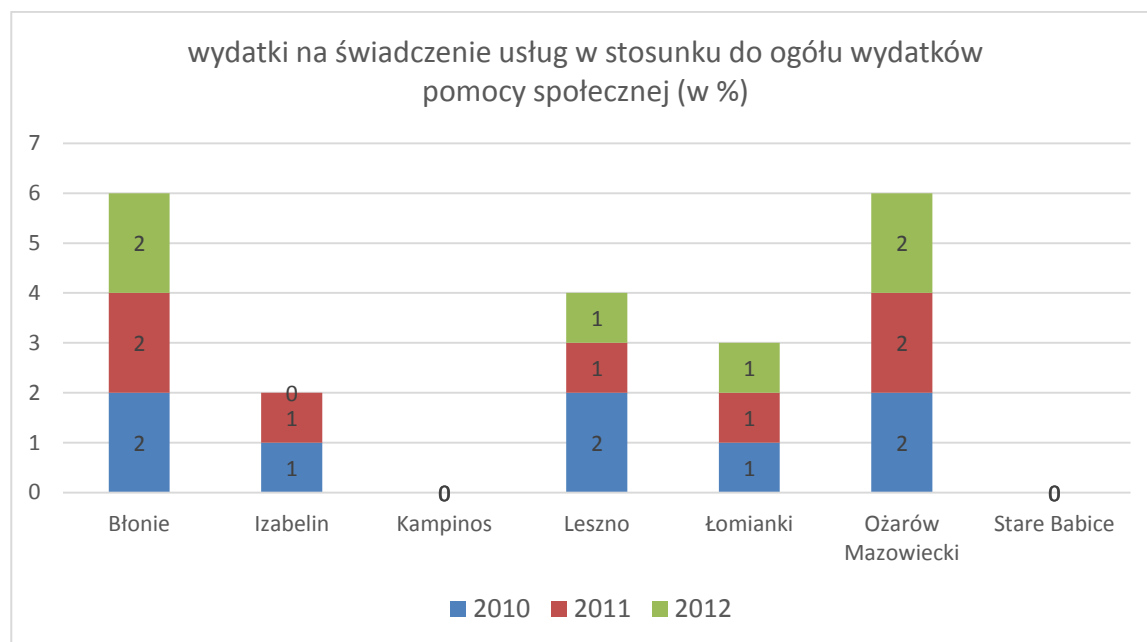
- Usługi opiekuńcze (pomoc w prowadzeniu gospodarstwa domowego oraz inne-specjalistyczne potrzeby)
- Specjalistyczne usługi opiekuńcze (dla osób ze schorzeniami psychiatrycznymi)

Wykres nr 37: Liczba osób objętych pomocą usługową (zadanie własne gmin) i usługową specjalistyczną (zadanie zlecone gminom) – wg lat

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza „Ocena zasobów pomocy społecznej” na rok 2012 dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

Wykres nr 38: Wydatki na usługi opiekuńcze i usługi specjalistyczne jako % ogólnej kwoty wydatków na realizację zadań polityki społecznej w gminach Powiatu Warszawskiego Zachodniego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza „Ocena zasobów pomocy społecznej” na rok 2012 dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

Z powyższego wykresu wynika, że w dwóch gminach powiatu (Kampinos, Stare Babice), nie są ponoszone koszty na pomocą usługową. Czy to oznacza, że w gminach tych nie ma osób wymagających takiej pomocy? Otóż nie. Jednakże osoby te otrzymują przede wszystkim pomoc ze strony rodzin (przeważają w tych gminach rodziny wielopokoleniowe) o silnych więziach rodzinnych.

Patrząc na problem długotrwałej lub ciężkiej choroby jako przyczyny czy też podłoża niesamodzielności związanej z wiekiem, traci się z oczu inną grupę osób niesamodzielnych i wymagających pomocy w funkcjonowaniu społecznym. Grupą tą są uczestnicy zajęć w środowiskowych domach samopomocy. Niejednokrotnie są to osoby, które nie korzystają ze świadczeń ośrodków pomocy społecznej, więc nie są uwzględniane w statystykach.

Na terenie Powiatu Warszawskiego Zachodniego funkcjonuje jeden środowiskowy dom samopomocy. Mieści się w Łubcu (gmina Leszno) i jest prowadzony przez organizację pozarządową. Wszystkie 40 miejsc jest zajętych.

IV.7.1. Analiza SWOT dla problemu długotrwałej lub ciężkiej choroby (niesamodzielności)

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
Profesjonalne przygotowanie kadry w dziedzinie spraw osób starszych,	Niewystarczająca liczba osób zatrudnionych w ośrodkach pomocy spo-

▪ Wydłużenie średniego czasu trwania życia, ▪ Możliwość realizowania się osób starszych w organizacjach samopomocowych, ▪ Uniwersytety „III Wieku”, ▪ Funkcjonujące na terenie powiatu koła emerytów i rencistów, ▪ Ulgi dla osób starszych w centrach rekreacji, ▪ Placówki samorządowe i pozarządowe wspomagające osoby długotrwale chore (np. ZOZ, DPS, ŚDS, WTZ, Towarzystwo opieki nad ociemniałymi PZN itp.), ▪ Nieodpłatne hospicjum domowe	▪ łącznej, zajmujących się problematyką osób starszych, ▪ Wzrost liczby świadczeniobiorców pomocy społecznej, ▪ Marginalizowanie problemów osób starszych, ▪ Ograniczony dostęp do domów pomocy społecznej, ▪ Ograniczona liczba wolontariuszy mogących świadczyć pomoc osobom starszym, ▪ Niski poziom życia osób starszych, ▪ Zmiana modelu rodziny wielopokoleniowej na dwupokoleniową, z postępującym marginalizowaniem funkcji opiekuńczych wobec seniorów rodu, ▪ Wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców powiatu, ▪ Ograniczone możliwości kontynuowania przez osoby starsze aktywności zawodowej. ▪ Niska kwota wsparcia w postaci zasiłków pieniężnych dla osób zagrożonych długotrwałą chorobą lub osób opiekujących się takimi osobami
--	---

Szanse	Zagrożenia
▪ Dostosowywanie standardów usług do wymogów Unii Europejskiej, ▪ Wpływ postępu medycyny na poprawę sytuacji zdrowotnej osób starszych ▪ Organizowanie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób	▪ Ograniczona liczba szkoleń dla kadry realizującej pomoc osobom starszym, ▪ Wzrastająca liczba osób samotnych, ▪ Niedokładne rozpoznanie potrzeb osób starszych, ▪ Migracja ludzi młodych na inne teryny,

starszych i chorych.

- Podejmowanie działań na rzecz wsparcia społecznego osób przewlekle chorych – szczególnie z zaburzeniami psychicznymi

- Występowanie niekorzystnych zjawisk demograficznych,
- Brak dziennych domów pomocy społecznej,
- Długi czas oczekiwania na wizyty u lekarzy specjalistów,
- Brak na terenie powiatu szpitala specjalistycznego.

IV.7.2. Poziom natężenia problemu DŁUGOTRWALEJ LUB CIĘŻKIEJ CHOROBY, prognozy i rekomendacje

Problem długotrwałej lub ciężkiej choroby i wynikającej z nich niesamodzielności osób w swoich poziomach natężenia definiowany⁴⁷ jest następująco:

1. poziom **niski** – osoba, która czasowo, ze względu na stan zdrowia, wymaga niewielkiego, okresowego wsparcia w wybranych czynnościach wykraczających poza podstawowe aktywności dnia codziennego. Może samodzielnie, bądź z niewielkim wsparciem uczestniczyć w życiu społecznym;
2. poziom **średni** - osoba, która czasowo, ze względu na stan zdrowia, wymaga codziennego lub prawie codziennego wsparcia w postaci usług opiekuńczych (gospodarczych i pielęgnacyjnych). Wymaga wsparcia, by uczestniczyć w życiu społecznym;
3. poziom **wysoki** - osoba, która czasowo, ze względu na stan zdrowia, wymaga stałego wsparcia w większości podstawowych czynności dnia codziennego. Jest w stanie uczestniczyć w życiu społecznym jedynie przy pomocy innej osoby.

Przedstawione poziomy zostały wypracowane w ramach projektu „**Kalkulator Kosztów Zaniechania** – wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań na Mazowszu w zakresie polityki społecznej, w obszarze analizy kosztów braku podejmowania działań aktywizująco wspierających”. Podział ten związany jest z opracowaniem innowacyjnego modelu prowadzenia polityki społecznej. Będzie też wykorzystany w ramach Kalkulatora Społecznego.

IV.8. Analiza problemu bezrobocia.

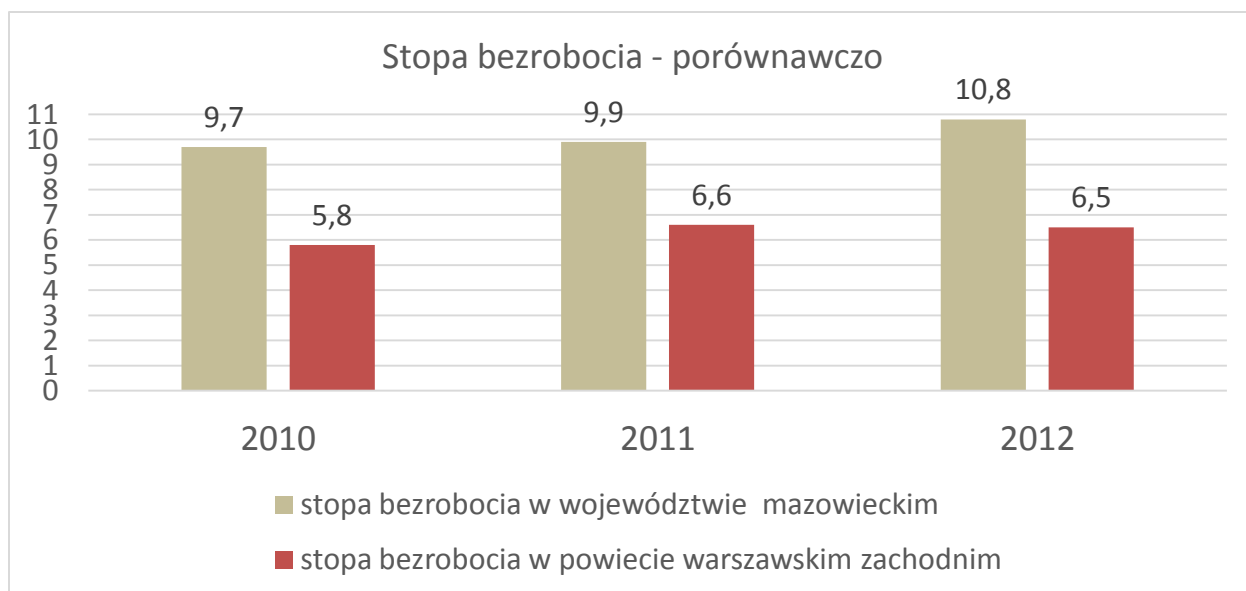
Dla celów projektu przyjęta została definicja kwestii bezrobocia *opierająca się na kryterium braku pracy w momencie stania się klientem OPS, choć niekoniecznie pozostawiania w rejestrach powiatowych urzędów pracy przez cały okres korzystania z usług i świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezrobocia.*⁴⁸

⁴⁷ definicja autorska zespołu Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie - partnera projektu Kalkulator Kosztów Zaniechania

⁴⁸ definicja autorska zespołu Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie - partnera projektu Kalkulator Kosztów Zaniechania

Analizując problem bezrobocia podaje się zazwyczaj stopę bezrobocia, czyli procentowy udział liczby bezrobotnych w liczbie ludności aktywnej zawodowo (tzn. pracującej i bezrobotnej).⁴⁹ W Powiecie Warszawskim Zachodnim kształtuje się ona następująco:

Wykres nr 39: Stopa bezrobocia w powiecie w porównaniu do całego województwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy

Rozkład osób bezrobotnych względem ich zatrudnienia przed rejestracją w urzędzie pracy przedstawia tabela poniżej

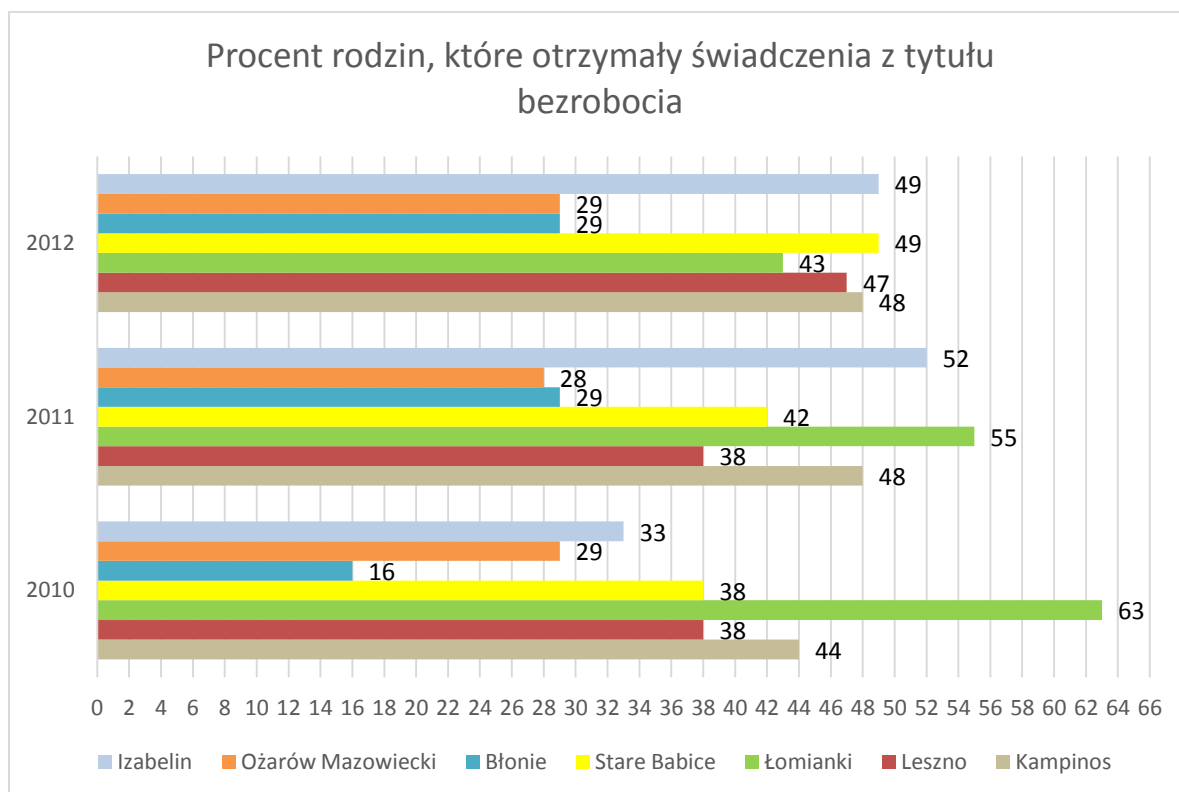
Tabela 14: Struktura osób bezrobotnych pracujących i niepracujących przed okresem rejestracji w powiatowym urzędzie pracy.

Bezrobotni	2010	2011	2012	przyrostowo (w %)	
				2011 do 2010	2012 do 2011
liczba bezrobotnych ogółem	2 732	3 113	3 247	13,9%	4,3%
liczba osób bezrobotnych, które poprzednio pracowały	2 295	2 629	2 778	14,6%	5,7%
liczba osób bezrobotnych wcześniej nie pracujących	437	484	469	10,8%	-3,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Wojewódzkiego Urzędu Pracy

⁴⁹ definicja wg Głównego Urzędu Statystycznego

Wykres nr 40: Stosunek rodzin, które otrzymały świadczenia z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w ogólnej liczbie rodzin objętych świadczeniami – wg gmin i lat

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza „Ocena zasobów pomocy społecznej” na rok 2012 dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

IV.8.1. Analiza SWOT dla problemu BEZROBOCIA

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
▪ podnoszenie kwalifikacji przez osoby bezrobotne długotrwale, ▪ odpowiednie przygotowanie pracowników ośrodków pomocy społecznej do pracy z osobami bezrobotnymi, ▪ wdrażanie lokalnych programów aktywizujących bezrobotnych, ▪ pojawianie się nowych miejsc pracy w związku z realizacją projektów UE, ▪ stały kontakt pracowników urzędu pracy z pracodawcami,	▪ występowanie wysokiego bezrobocia długotrwałego, ▪ występowanie zjawiska pokoleniowego dziedziczenia bezrobocia, ▪ nadal niski poziom wykształcenia osób długotrwale bezrobotnych, ▪ brak organizacji pozarządowych pomagających osobom bezrobotnym. ▪ niedostosowany system szkoleń do potrzeb rynku pracy (kształcenie w zawodach deficytowych),

▪ zwiększanie oferty aktywizujących programów rynku pracy, ▪ rozszerzanie współpracy ośrodki pomocy społecznej – powiatowy urząd pracy w ramach zawartego Porozumienia na temat wymiany informacji	▪ sezonowość rynku pracy, ▪ brak szczegółowych analiz lokalnego rynku pracy, ▪ nierównomierny rozwój gmin w powiecie, ▪ stosunkowo wysoka liczba osób bezrobotnych do 25 r. ż. lub bez wykształcenia
---	---

Szanse	Zagrożenia
▪ zahamowanie wzrostu bezrobocia, ▪ istnienie lokalnych i regionalnych działań skierowanych do długotrwale bezrobotnych, ▪ powiązanie programów dla bezrobotnych długotrwale z programami rozwoju zasobów ludzkich, przekwalifikowań i reorganizacji, ▪ wzrost dostępności kształcenia ustawicznego na obszarach wiejskich, ▪ wzrost liczby ludności posiadającej lepsze wykształcenie ▪ poprawa sytuacji na rynku pracy szczególnie na obszarach wiejskich, ▪ rozbudowane poradnictwo zawodowe w urzędzie pracy, ▪ wzrost samozatrudnienia, ▪ promowanie ekonomii społecznej	▪ mała mobilność zawodowa i geograficzna, ▪ występowanie zjawiska nielegalnego zatrudnienia. ▪ utrzymywanie się niekorzystnej relacji liczy osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym ▪ niewystarczająca rola aktywnej polityki rynku pracy ▪ nieadekwatny system kształcenia w celu uzyskania konkretnego zawodu, ▪ duża niepewność i niestabilność rynku pracy, ▪ emigracja wykształconej młodzieży, ▪ pogarszająca się kondycja lokalnych zakładów pracy, ▪ niewystarczająca liczba doradców zawodowych i pośredników pracy w urzędzie pracy

IV.8.2. Poziom natężenia problemu BEZROBOCIA, prognozy i rekomendacje

Problem bezrobocia w swoich poziomach natężenia definiowany⁵⁰ jest następująco:

1. poziom **niski** – *osoba bezrobotna, czyli niepracująca, aktywnie poszukująca zatrudnienia w ciągu ostatniego miesiąca oraz gotowa podjąć pracę w ciągu najbliższych dwóch tygodni. Nie występuje efekt zniechęcenia bezskutecznym poszukiwaniem zatrudnienia*
2. poziom **średni** - *osoba zarejestrowana w Powiatowym Urzędzie Pracy jako bezrobotna stosująca głównie bierne metody poszukiwania zatrudnienia. Osoba bezrobotna średniookresowo. Osoba doświadczająca „pułapki bezrobocia”;*
3. poziom **wysoki** - *osoba pozostająca bez pracy długookresowo, zniechęcona poszukiwaniem zatrudnienia. Nie pracuje od co najmniej dwóch lat. Nie współpracuje ze służbami zatrudnienia. Osoba o niskim poziomie zatrudnialności. Osoba doświadczająca „pułapki bierności”.*

Przedstawione poziomy zostały wypracowane w ramach projektu „**Kalkulator Kosztów Zaniechania** – wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań na Mazowszu w zakresie polityki społecznej, w obszarze analizy kosztów braku podejmowania działań aktywizująco wspierających”. Podział ten związany jest z opracowaniem innowacyjnego modelu prowadzenia polityki społecznej. Będzie też wykorzystywany w ramach Kalkulatora Społecznego.

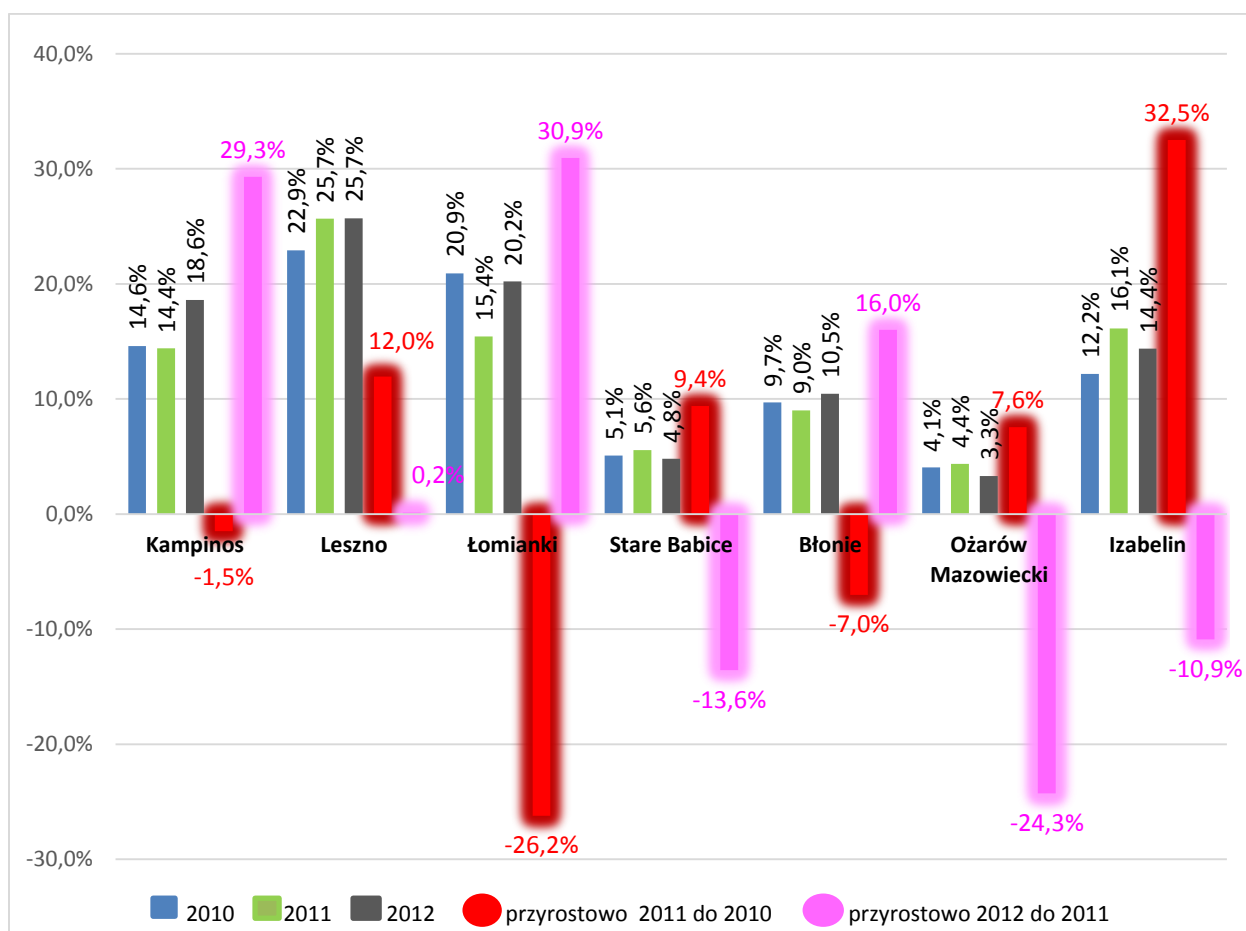
IV.9. Analiza problemu **alkoholizmu lub narkomanii**.

Powyższy problem społeczny dla potrzeb KKZ definiowany jest jako *zespół zjawisk psychicznych lub somatycznych wynikających z działania środków odurzających lub substancji psychotropowych na organizm ludzki, charakteryzujący się zmianą zachowania lub innymi reakcjami psychofizycznymi i koniecznością używania stale lub okresowo tych środków lub substancji w celu doznania ich wpływu na psychikę lub dla uniknięcia następstw wywołanych ich brakiem.*⁵¹

⁵⁰ definicja autorska zespołu Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie - partnera projektu Kalkulator Kosztów Zaniechania

⁵¹ definicja autorska zespołu Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie - partnera projektu Kalkulator Kosztów Zaniechania

Wykres nr 41: Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z tytułu alkoholizmu lub narkomanii w stosunku do wszystkich rodzin objętych pomocą społeczną (w %) - wg gmin

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z formularza „Ocena zasobów pomocy społecznej” na rok 2012 dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego (dane zbierane systemem SAC)

IV.9.1. Analiza SWOT dla problemu alkoholizmu lub narkomanii / przemocy domowej⁵²

Mocne strony	Słabe strony
▪ Odpowiednio przygotowanie kadry do pracy z osobami uzależnionymi, ▪ Istnienie organizacji pozarządowych zajmujących się osobami uzależnionymi; współpraca władz lokalnych i regionalnych z tymi organizacjami	▪ Brak bazy lokalowej i bazy leczenia odwykowego – szczególnie w zakresie stosownego wyposażenia, ▪ Niewystarczająca efektywność wykorzystywania środków z zezwoleń na sprzedaż alkoholu,

⁵² Doświadczenia pracy z ofiarami przemocy wewnątrzrodzinnej wskazują, że często współtowarzyszy ona nadużywaniu alkoholu lub narkomanii. Problem przemocy został też uznany jako ważny przez mieszkańców w wypełnianej ankiecie. Stąd też został uwzględniony w powyższej analizie.

dobra współpraca z kościołem, ▪ Funkcjonowanie Gminnych Komisji d.s. rozwiązywania problemów alkoholowych ▪ Przygotowana kadra do pracy z ofiarami przemocy wewnątrzrodzinnej, ▪ Dostępność miejsc pobytu dla ofiar przemocy, ▪ Ustawowa możliwość oczekiwania, że sprawca przemocy opuści lokal zamieszkania.	▪ Niewłaściwa (lub jej brak) komunikacja wymiana pomiędzy instytucjami i organizacjami zajmującymi się uzależnieniami – szczególnie w zakresie dzielenia się doświadczeniami i informacjami ▪ Niski odsetek udziału społeczności lokalnych w działaniach pomocowych, ▪ Niewystarczający stan zatrudnienia w lecznictwie. ▪ Znaczne przyzwolenie społeczne na picie alkoholu, również dla młodzieży; ▪ Niska świadomość problemu społecznego alkoholizmu w Polsce wśród mieszkańców powiatu ▪ Wczesna inicjacja użycia środków psychoaktywnych, w tym alkoholu ▪ Niewystarczająca liczba miejsc pobytu dla ofiar przemocy, ▪ Niski poziom egzekucji opuszczania lokalu mieszkalnego przez sprawców (zamiast ofiar) ▪ Brak fizycznej możliwości odseparowania sprawcy od ofiar(-y) przemocy
Szanse	Zagrożenia
▪ Traktowanie uzależnienia jako problemu społecznego, ▪ Zainteresowanie fachowców różnych dziedzin współpracą na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom, ▪ Brak przyzwolenia społecznego w powiecie na zjawisko narkomanii,	▪ Zbyt łatwa dostępność do alkoholu, narkotyków i innych substancji psychoaktywnych; ▪ Niedostatecznie rozbudowany system profilaktyki uzależnień dla młodzieży; ▪ Niewystarczająca świadomość osób

- Zaangażowanie środków Unii Europejskiej w nowoczesne programy profilaktyki i przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii,
- Orzeczenia sądów o potrzebie podjęcia terapii wobec sprawców przemocy wewnątrzrodzinnej,
- Możliwości pozyskiwania środków na organizowanie terapii dla sprawców przemocy wewnątrzrodzinnej.

odpowiedzialnych za dzieci i młodzież na temat zagrożeń związanych z uzależnieniami;

- Ograniczone możliwości sprostania potrzebom osób uzależnionych,
- Brak systemu wsparcia dla osób i rodzin wymagających specjalistycznej pomocy,
- Niska skuteczność i efektywność działań podejmowanych na rzecz osób uzależnionych,
- Niedostateczny dostęp osób uzależnionych do informacji o możliwych formach pomocy
- Zwiększona podatność osób z uzależnieniami na popełnianie czynów karalnych
- Trudności uzyskiwania od sądów orzeczeń o opuszczeniu lokalu przez sprawców przemocy
- Trudności w komunikacji z prokuraturą, w obszarze nie umarzania postępowań w sprawach przemocy wewnątrzrodzinnej przez prokuratury,
- Niska świadomość społeczna w zakresie „wychowania bez przemocy” (pokoleniowo przekazywane wzorce „stosowania klapsów”).

IV.9.2. Poziom natężenia problemu ALKOHOLIZMU LUB NARKOMANII, prognozy i rekomendacje

Problem alkoholizmu lub narkomanii w swoich poziomach natężenia definiowany⁵³ jest następująco:

1. poziom **niski** – okresowe używanie środków psychoaktywnych lub alkoholu. Wzrost tolerancji i ochoty na używki. Nie występują skumulowane szkody, ale mogą mieć miejsce zdarzenia, które skutkują określonymi konsekwencjami zdrowotnymi, społecznymi, itp. (szczególnie w odniesieniu do młodzieży). Osoba potrafi pełnić określone role społeczne;
2. poziom **średni** - nadużywanie środków psychoaktywnych i alkoholu. Występują trudności z pełnieniem określonych ról społecznych, zagrożenie stabilności zawodowej. Zaniedbywanie rodziny, konflikty domowe, pogłębiające się uzależnienie psychiczne i fizyczne, pojawiające się szkody zdrowotne. Wymagający sporego zaangażowania służb, terapeuty. Osoba traci role społeczne;
3. poziom **wysoki** - uzależnienie od środków psychoaktywnych lub alkoholu. Picie lub branie stanowią dominujący wymiar funkcjonowania jednostki i skutkuje niemożnością wypełniania podstawowych ról społecznych. Zalecana terapia stacjonarna lub ambulatoryjna. Może występować zerwanie więzi społecznych.

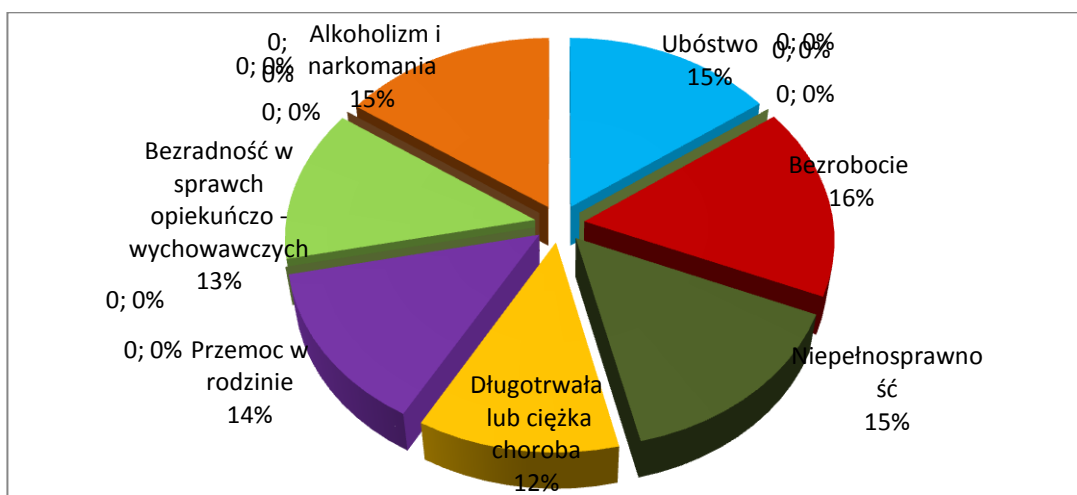
Przedstawione poziomy zostały wypracowane w ramach projektu „**Kalkulator Kosztów Zaniechania** – wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań na Mazowszu w zakresie polityki społecznej, w obszarze analizy kosztów braku podejmowania działań aktywizująco wspierających”. Podział ten związany jest z opracowaniem innowacyjnego modelu prowadzenia polityki społecznej. Będzie też wykorzystywany w ramach Kalkulatora Społecznego.

IV.10. Identyfikacja najważniejszych problemów społecznych

Na terenie Powiatu Warszawskiego Zachodniego występuje wiele problemów społecznych. Bardzo trudno było ustalić miarę, która pozwoliłaby określić, które z katalogu problemów zawartego w narzędziach informatycznych „Generator Strategii” oraz „Kalkulator Społeczny” są dominujące na terenie powiatu. Ostatecznie do ustalenia owych problemów posłużyły wyniki ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców i pracowników instytucji samorządowych oraz dane z ośrodków pomocy społecznej w gminach na temat najczęstszych przyczyn udzielania pomocy społecznej.

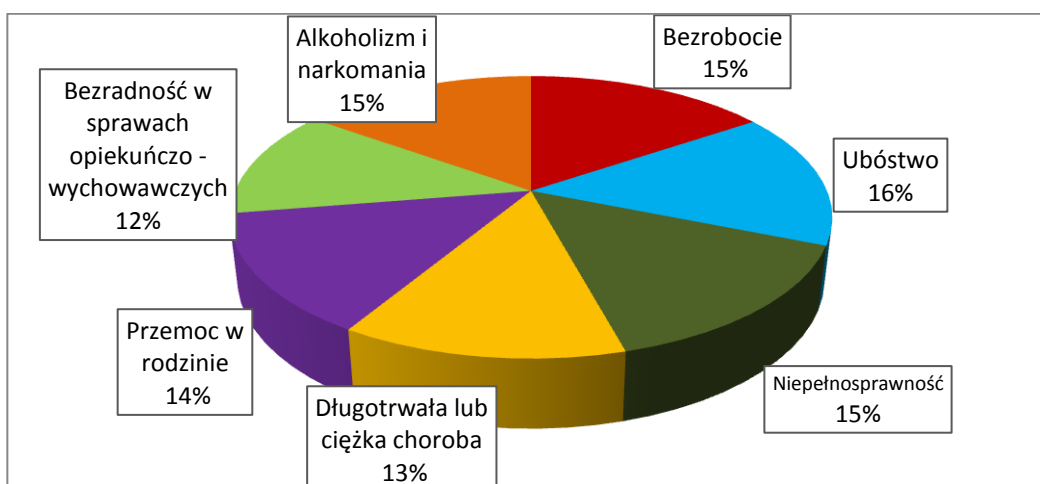
⁵³ definicja autorska zespołu Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie - partnera projektu „Kalkulator Kosztów Zaniechania...”

Wykres nr 42: Dominujące w powiecie problemy społeczne wg mieszkańców (2013 rok)

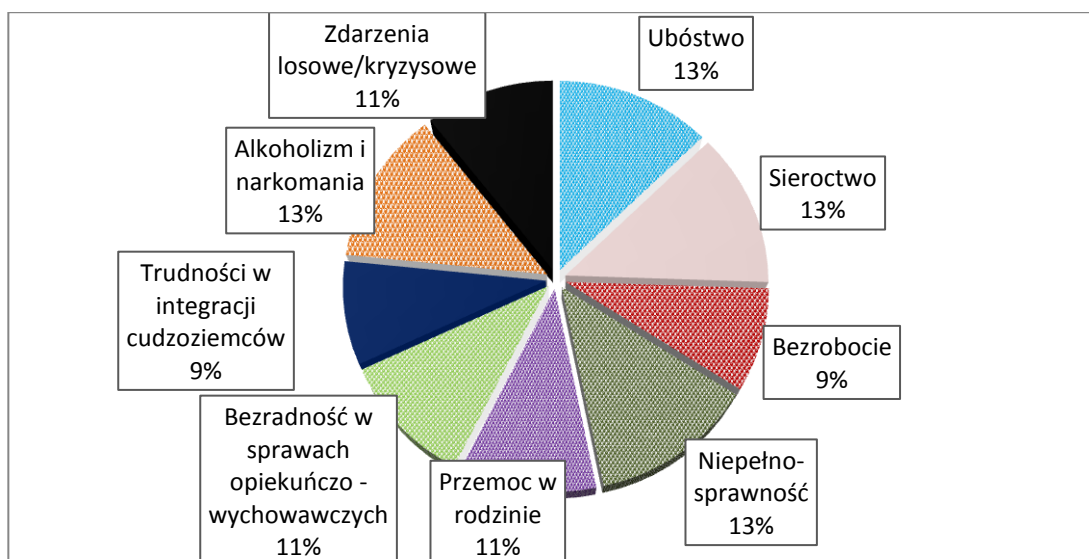
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet mieszkańców powiatu

Wykres nr 43: Dominujące w powiecie problemy społeczne wg pracowników instytucji/organizacji powiatu (2013 rok)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet pracowników instytucji/organizacji powiatu

Wykres nr 44: Dominujące w powiecie problemy społeczne wg subiektywnej oceny kadry zarządzającej w Starostwie, PCPR i PUP (2013 rok)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników ankiet dla kadry zarządzającej w Starostwie, PCPR i PUP.

Jak widać z powyższych trzech wykresów, różni badani wskazują na takie same problemy społeczne, co zostało zaznaczone we wszystkich wykresach tymi samymi kolorami. Problemy spójne z innymi grupami badanych, na wykresie nr 39 zostały dodatkowo wyróżnione bąbelkowym wypełnieniem kształtów (wycinków wykresu). W zależności od swojej wiedzy i rozległości oglądu sytuacji w powiecie, różne są natężenia występowania problemów (wymiar %-owy na wykresach).

Ostatecznie – do dalszej pogłębionej analizy – po przeprowadzonej dyskusji w Zespole ds. opracowywania Strategii przyjęto następujące problemy społeczne:

- ubóstwo
- sieroctwo
- bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych
- bezdomność
- niepełnosprawność
- długotrwała lub ciężka choroba
- bezrobocie
- alkoholizm lub narkomania.

Dla każdego z powyższych problemów społecznych dokonano analizy SWOT.

IV.11. Szczególne uwarunkowania nasycenia problemami społecznymi

Powiat Warszawski Zachodni, podobnie jak inne samorządy terytorialne, ma swoje enklawy większego niż gdzie indziej nagromadzenia występujących problemów społecznych. Pamiętając, że w niniejszym opracowaniu powiat traktowany jest jako zbiór gmin, nie da się „wskazać” konkretnych przestrzeni występowania większości problemów społecznych. Jednak w historii rozwoju, na obecny kształt społeczno – gospodarczy powiatu wpłynęły głównie dwa zakłady przemysłowe: Zakłady Mechan-

icznie – Precyzyjne „Mera” w Błoniu oraz „Fabryka Kabli” w Ożarowie Mazowieckim, a właściwie ich upadek. Obie te instytucje stanowiły właściwie trzon zatrudnienia dla mieszkańców terenu powiatu. Wraz z likwidacją zakładów, wiele osób straciło – jeśli nie główne, to podstawowe – źródło utrzymania. Pogorszyła się znacząco sytuacja materialna wielu rodzin, a niektóre z nich – nadal borykają się z problemami bytowymi. Trzeba tu bowiem podkreślić, że oba zakłady nie tylko dawały zatrudnienie, ale ogniskowały także wokół siebie infrastrukturę społeczną. Co więcej – funkcjonowały właściwie w dwóch systemach gospodarczych – gospodarce centralnie sterowanej (przed 1989r.) i gospodarce rynkowej (po 1989r.).

V. Analiza SWOT dla całej Strategii

<i>Mocne strony</i>	<i>Słabe strony</i>
▪ Pogłębiona diagnostyka problemów społecznych powiatu ▪ Rozpoznanie dominujących w powiecie problemów społecznych ▪ Aktywność służb społecznych oraz przedstawicieli samorządów w rozwiązywaniu problemów społecznych ▪ Wyszkolona kadra instytucji powiatowych ▪ Współpraca z sektorem non profit w rozwiązywaniu problemów społecznych ▪ Pozyskiwanie środków z Unii Europejskiej	▪ Nierównomierne zaangażowanie przedstawicieli instytucji pomocy społecznych z gmin w realizację celów i działań Strategii ▪ Niski poziom prowadzonej działalności w ramach aktywnej polityki społecznej, ▪ Niewystarczający poziom delegowania zadań z zakresu rozwiązywania problemów społecznych organizacjom non profit ▪ Infrastruktura (przede wszystkim transportowa) niedostatecznie dostosowana do potrzeb mieszkańców z różnego rodzaju niepełnosprawnościami ▪ Utrzymywanie się w mentalności wie-

	lu mieszkańców powiatu stereotypów myślenia o uzależnieniach, własnych możliwościach wpływania na sytuację powiatu itp.
Szanse	Zagrożenia
▪ Funkcjonowanie specjalnej strefy ekonomicznej ▪ Zaangażowanie mieszkańców w budowanie społeczności lokalnych ▪ Zacieśnienie współpracy z organizacjami non profit w zakresie opieki nad dziećmi z rodzin dotkniętych zjawiskami społecznej patologii	▪ Dość hermetyczny rynek zatrudnienia – skoncentrowany przede wszystkim na zyskach, z relatywnie niską działalnością pro obywatelską i charytatywną, ▪ Brak myślenia długofalowego w aspektach społecznych i zbytnia koncentracja na doraźnych rozwiązaniach interwencyjnych

VI. Cele strategii

W tej części strategii przedstawiono najistotniejsze założenia polityki społecznej powiatu na najbliższe lata.

**Powiat Warszawski Zachodni wspiera rodzinę i umacnia wspólnotę mieszkańców.
Mieszkańcy powiatu aktywnie przeciwdziałają wykluczeniu osób
i grup społecznych, w oparciu o partnerstwo publiczne oraz zasadę pomocniczości.**

Cel 1
Wzmacnianie systemu sprzyjającego rozwojowi młodego pokolenia w rodzinie i środowiskach pozarodzinnych.

Cel 2
Rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji.

Cel 3
Wspieranie rodzin z osobami z niepełnosprawności.

Cel 4
Pomoc osobom starszym oraz niezaradnym życiowo.

Cel 5
Promowanie właściwych postaw społecznych, ważnych dla przeciwdziałania zjawisku narkomanii, przestępczości i przemocy w rodzinie.

Cel 6
Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego.

VI.1. Cel główny i cele szczegółowe Strategii

Misja Powiatu Warszawskiego Zachodniego została zdefiniowana następująco:

**Powiat Warszawski Zachodni wspiera rodzinę i umacnia wspólnotę mieszkańców.
Mieszkańcy powiatu aktywnie przeciwdziałają wykluczeniu osób i grup społecznych, w oparciu o partnerstwo publiczne oraz zasadę pomocniczości.**

Na podstawie przyjętych strategii samorządu województwa i samorządów gminnych tworzących powiat wykreowana została wizja Powiatu Warszawskiego Zachodniego. Według przyjętych założeń:

- Powiat Warszawski Zachodni staje się prężnie funkcjonującym ośrodkiem zapewniającym mieszkańcom poczucie dobrobytu oraz zadowolenia z poziomu życia,
- na terenie powiatu aktywnie działają stowarzyszenia branżowe oraz grupy producenckie, wspomagające rozwój przedsiębiorczości,
- liczne zakłady przetwórstwa rolno-spożywczego tworzą lokalny rynek zbytu na produkty rolne, stymulując tym samym rozwój rolnictwa na terenie powiatu.

Cele szczegółowe.

1. Wzmacnianie systemu sprzyjającego rozwojowi młodego pokolenia w rodzinie i środowiskach pozarodzinnych.
2. Rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji.
3. Wspieranie rodzin z osobami z niepełno-sprawnością.
4. Pomoc osobom starszym oraz niezaradnym życiowo.
5. Promowanie właściwych postaw społecznych, ważnych dla przeciwdziałania zjawisku narkomanii, przestępczości i przemocy w rodzinie.
6. Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego.

VI.2. Planowane działania związane z realizacją celów szczegółowych

Cel nr 1 - Wzmacnianie systemu sprzyjającego rozwojowi młodego pokolenia w rodzinie i środowiskach pozarodzinnych.

Działanie:	Rodzaj działania:	Produkt:	Wskaźnik pomiaru celu:
<i>Dokształcanie kadr pomocy społecznej w powiecie w obszarze funkcji rodziny i wspomagania jej funkcjonowania na poziomie lokalnym.</i>	prewencyjne	▪ Zwiększenie kompetencji kadr pomocy społecznej ▪ Lepsze rozumienie funkcjonowania rodziny w kryzysie ▪ Wzrost działań kadr pomocy społecznej na rzecz pomocy rodzinie w jej środowisku zamieszkania	▪ Liczba asystentów rodziny ▪ Liczba miejsc dostępu do poradnictwa specjalistycznego (rodzinnego), w tym poradnictwa psychologicznego ▪ Liczba zorganizowanych warsztatów pedagogicznych, zwiększających umiejętności wychowawcze rodziców
<i>Budowanie i wdrażanie programów edukacyjnych, wspomagających wychowawczą rolę rodziny w środowisku jej zamieszkania oraz zwiększających kompeten-</i>	interwencyjne	▪ Zmniejszenie liczby rodzin dysfunkcyjnych, ▪ Wzrost umiejętności wychowawczych rodziców ▪ Zmniejszenie rozmiarów zjawiska „dziedzi-	▪ Liczba sieci placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej i specjalistycznej⁵⁴,

⁵⁴ zakres działań określa art. 24 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz.U. 2013 nr 0 poz. 135 ze zm.)

<i>cje wychowawcze rodziców.</i>		czenia biedy”	▪ Liczba szkoleń kadr pomocy społecznej w gminach i powiecie w zakresie wspomagania rodziny w jej środowisku lokalnym
<i>Włączenie rodziców do współpracy z placówkami oświatowymi i wychowawczymi w procesach edukacyjnych i wychowawczych poprzez zwiększenie udziału rodziców w życiu placówek edukacyjnych. Otwieranie się placówek edukacyjnych na środowisko lokalne, m. in. poprzez organizowanie różnorodnych działań wraz ze społecznością lokalną.</i>	aktywna integracja	▪ Odtwarzanie w rodzinach prawidłowego realizowania ich funkcji ▪ Wypracowanie spójnego sposobu postępowania na linii szkoła – dom ▪ Zwiększenie działań środowiskowych przez placówki edukacyjne ▪ Poprawa relacji pomiędzy nauczycielami a rodzicami ▪ Większy udział rodziców w życiu szkoły ich dzieci	
<i>Zwiększenie dostępności poradnictwa rodzinnego i pedagogiczno-psychologicznego dla rodzin w środowisku ich zamieszkania.</i>	prewencyjne	▪ Szybsze „zaradzenie” problemom rodziny w środowisku ▪ Większy dostęp rodzin do pomocy specjalistycznej ▪ Wzrost liczby rodzin korzystających z pomocy	

Cel nr 2 - Rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji

Działanie:	Rodzaj działania:	Produkt:	Wskaźnik pomiaru celu:
<i>Rozwój sieci opieki nad dzieckiem poza rodziną biologiczną:</i> • rozwój systemu pieczy zastępczej w formach rodzinnych, • podjęcie szeroko zakrojonych lokalnie działań promocyjnych na rzecz rodzicielstwa zastępczego, • budowanie sieci wsparcia społecznego i instytucjonalnego dla rodzin zastępczych, m. in. poprzez grupy wsparcia dla rodziców zastępczych, • utworzenie placówki opiekuńczo - wychowawczej • dążenie do zabezpieczenia w zasobach mieszkaniowych gmin/powiatu mieszkań dla wychowanków opuszczających system pieczy zastępczej, w tym organizacja mieszkań chronionych.	interwencyjne	▪ wzrost liczby rodzinnych form pieczy zastępczej ▪ wyższa jakość realizowanej pieczy zastępczej w formach rodzinnych ▪ niższe koszty pobytu dzieci w pieczy zastępczej ▪ zwiększenie liczby dzieci powracających do rodzin biologicznych lub adoptowanych	▪ Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej ▪ Liczba dzieci wracających z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych lub rodzin adopcyjnych ▪ Liczba dzieci kierowanych do pieczy zastępczej instytucjonalnej (w ogóle) ▪ Liczba zrealizowanych szkoleń/spotkań dla ro-

<i>Wspieranie funkcjonowania rodzin zastępczych zawodowych o charakterze pogotowia rodzinnego. Powoływanie nowych rodzin zastępczych w tym zakresie</i>	interwencyjne	Wzrost liczby rodzin zastępczych zawodowych o charakterze pogotowia rodzinnego	dziców zastępczych Powstanie placówki opiekuńczo – wychowawczej na terenie powiatu
<i>Utworzenie całodobowej placówki opiekuńczo-wychowawczej na terenie powiatu.</i>	interwencyjne	- Niższe koszty utrzymania dzieci w instytucjonalnych formach pieczy zastępczej - Możliwość interwencyjnego umieszczenia dzieci na terenie powiatu	Liczba rodzin zastępczych zawodowych, w tym specjalistycznych i pełniących funkcję pogotowia rodzinnego oraz Rodzinnych Domów Dziecka
<i>Budowanie sieci wsparcia społecznego dla rodzin zastępczych w ich środowisku zamieszkania.</i>	aktywna integracja	- Wzrost jakości sprawowanej pieczy zastępczej nad dziećmi - Zmiana negatywnego postrzegania dzieci w pieczy zastępczej (jako tych „gorszych”) - Szybsze rozwiązywanie pojawiających się problemów z dziećmi w pieczy zastępczej - Lepsza integracja rodzin zastępczych wszystkich typów	

Cel nr 3 - Wspieranie rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi

Działanie:	Rodzaj działania:	Produkt:	Wskaźnik pomiaru celu:
<i>Podejmowanie aktywnych działań na rzecz upowszechniania opieki przedszkolnej, szkolnictwa integracyjnego i specjalnego.</i>	aktywna integracja	- Integracja rodzin z dziećmi z niepełnosprawnościami ze społecznością powiatu - Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży niepełnosprawnej - Zwiększenie wsparcia środowiskowego dla rodzin z osobami niepełnosprawnymi	- Liczba placówek wsparcia dziennego w formie specjalistycznej - Liczba klasy integracyjnych w szkołach - Liczba przedszkoli integracyjnych i specjalnych
<i>Budowanie społecznej informacji na temat miejsc pomocy na terenie powiatu rodzinom z dziećmi (oraz z dorosłymi) z różnego rodzaju niepełnosprawnościami.</i>	interwencyjne	- Większa świadomość możliwości uzyskania różnorodnej pomocy wśród rodzin z osobą niepełnosprawną - Zwiększenie dostępności ofert pomocowych - Powstanie informatora dla rodzin z osobami niepełnosprawnymi	- Liczba szkół specjalnych - Liczba informatorów na temat form pomocy rodzinie z osobą niepełnosprawną - Liczba dzieci i dorosłych niepełnosprawnych uczestniczących w turnusach rehabilitacyjnych

		Integracja rodzin z osobami niepełnosprawnymi ze środowiskiem	Liczba działań organizacji pozarządowych na rzecz osób z niepełnosprawnością
<i>Wspieranie realizacji programów integracyjnych obejmujących niepełnosprawne dzieci od najmłodszych lat.</i>	prewencyjne, aktywna integracja	- Wczesne rozpoznawanie zaburzeń rozwoju u dzieci - Większa skuteczność oddziaływań integracyjnych - Wzrost akceptacji społecznej osób z niepełnosprawnością	
<i>Cel 4 - Pomoc osobom starszym, niepełnosprawnym oraz niezaradnym życiowo</i>			
Działanie:	Rodzaj działania:	Produkt:	Wskaźnik pomiaru celu:
<i>Promowanie powstawania ośrodków wsparcia dziennego dla osób starszych i przewlekle chorych</i>	interwencyjne	- Obniżenie kosztów stacjonarnej pomocy dla osób starszych i przewlekle chorych - Aktywizacja osób starszych - Zmiana społecznego wizerunku osób	- Liczba działających Uniwersytetów III wieku - Liczba usług opiekuńczych świadczonych w gminach - Liczba ośrodków wsparcia dziennego

		starszych ▪ Utrzymywanie funkcjonowania osób starszych w środowisku	dla osób starszych oraz średnia miesięczna liczba osób korzystających z nich
<i>Pomoc merytoryczna w zakresie działań na rzecz zwiększenia przejawów aktywności społecznej osób starszych poprzez np. tworzenie i wspieranie projektów typu „Babcia/Dziadek do wynajęcia” (np. czytanie dzieciom bajek w przedszkolach, pomoc w zaległościach edukacyjnych), „Uniwersytet Trzeciego Wieku” itp.</i>	aktywnej integracji	▪ Zwiększenie aktywności społecznej osób starszych i zagospodarowanie ich potencjału ▪ Integracja pokoleniowa mieszkańców powiatu ▪ Budowa lokalnych społeczności ▪ Przekaz tradycyjnych wartości rodziny polskiej	▪ Kwota rocznych wydatków finansowych gmin i powiatu na pomoc osobom starszym, niepełnosprawnym i długotrwale chorym
<i>Wspieranie rozwoju wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.</i>	aktywnej integracji	Rozwój sieci wolontariatu na terenie powiatu	

Cel 5 - Promowanie właściwych postaw społecznych, ważnych dla przeciwdziałania zjawisku narkomanii i przestępczości

Działanie:	Rodzaj działania:	Produkt:	Wskaźnik pomiaru celu:
<i>Monitorowanie zjawiska narkomanii i alkoholizmu w powiecie.</i>	prewencyjne, interwencyjne	▪ Świadomość skali problemu alkoholizmu i narkomanii na terenie powiatu ▪ Możliwość wdrażania działań prewencyjnych adekwatnie do występujących problemów ▪ Możliwość ustalenia hierarchii programów edukacyjno – profilaktycznych do wdrażania wśród dzieci i młodzieży	▪ Liczba przeprowadzonych spotkań w ramach różnych działań informacyjno-profilaktycznych policji na terenie gmin ▪ Liczba szkół, w których przeprowadzone zostały spotkania w ramach różnych działań informacyjno-profilaktycznych policji na terenie gmin ▪ Liczba uczestników spotkań w ramach różnych działań informacyjno-profilaktycznych policji na terenie gmin ▪ Liczba podmiotów realizujących działania na rzecz prewencji uzależnień i
<i>Współuczestnictwo i współdziałanie w programowaniu szkoleń na temat profilaktyki i rozwiązywania problemów narkomanii i przestępczości.</i>	prewencyjne	▪ Wyższa adekwatność programów profilaktycznych w stosunku do zagrożeń dla całego powiatu, a nie tylko dla poziomu gmin ▪ Wiedza przedstawicieli starostwa na	

		temat obszarów prowadzonej profilaktyki uzależnień i przestępczości	przemocy w rodzinie
<i>Zwiększenie świadomości w środowiskach lokalnych na temat zjawiska narkomanii i przestępczości, stalkingu, cyberuzależnień itd. – działania informacyjne, pogadanki w szkołach itp.</i>	prewencyjne	▪ Wzrost świadomości zagrożeń narkomanią i przestępczością wśród mieszkańców powiatu ▪ Wzrost świadomości mieszkańców powiatu w zakresie zagrożeń, związanych z technologią informacyjną ▪ Poznanie metod profilaktyki zagrożeń technologicznych oraz związanych z używaniem substancji psychoaktywnych	▪ Liczba uczestników biorących udział w zajęciach terapeutycznych wychodzenia z uzależnień
<i>Cel 6 - Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego</i>			
Działanie:	Rodzaj działania:	Produkt:	Wskaźnik pomiaru celu:
<i>Promocja i rozwój wolontariatu.</i>	aktywna integracja	▪ Rozwój wolontariatu na poziomie gmin i powiatu	▪ Liczba nowych wolontariuszy w gminach

		▪ Większa integracja społeczeństwa powiatu ▪ Wzrost świadomości wspólnoty lokalnej	▪ Liczba osób uczestniczących w pracach interwencyjnych, robotach publicznych i pracach społecznie użytecznych ▪ Liczba aktywnie działających organizacji pozarządowych współpracujących z jednostkami gmin i powiatem ▪ Liczba szkoleń organizacji pozarządowych oraz liczba osób z tych organizacji - na poziomie powiatu i gmin ▪ Ilość projektów zrealizowanych przez organizacje pozarządowych w ramach konkursów organizowanych przez powiat / gminy
<i>Aktywne współdziałanie z organizacjami pozarządowymi, koordynacja i wspieranie wspólnych działań.</i> <i>Zapobieganie powstawaniu ryzyka wykluczenia społecznego poprzez wzmacnianie roli obywateli na lokalnym rynku pracy</i>	aktywna integracja	▪ Wzrost zaangażowania podmiotów pozarządowych w działania społeczne ▪ Większa integracja podmiotów publicznych i pozarządowych ▪ Wzrost aktywizacji zawodowej i zmniejszenie w jej wyniku stopy bezrobocia w powiecie ▪ Wzrost świadomości wspólnoty lokalnej	

VII. BUDŻET

NIEOBOWIĄZKOWE

VIII. HARMONOGRAM.

Cel i działanie	Okres realizacji	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Realizatorzy
Cel nr 1 - Wzmacnianie systemu sprzyjającego rozwojowi młodego pokolenia w rodzinie i środowiskach pozarodzinnych.									
Dokształcanie kadr pomocy społecznej w powiecie w obszarze funkcji rodziny i wspomagania jej funkcjonowania na poziomie lokalnym.	1-roczny	■	■	■	■	■	■	■	- Firmy szkoleniowe zewnętrzne, - Poradnie Psychologiczno – Pedagogiczne
Budowanie i wdrażanie programów edukacyjnych, wspomagających wychowawczą rolę rodziny w środowisku jej zamieszkania oraz zwiększających kompetencje wychowawcze rodziców.	3-letni			■			■		- Kadra pomocy społecznej w gminach - Placówki edukacyjne w gminach i powiecie - Placówki wsparcia dziennego - NGO
Włączenie rodziców do współpracy z placówkami oświatowymi i wychowawczymi w procesach edukacyjnych i wychowawczych poprzez zwiększenie udziału rodziców w życiu placówek edukacyjnych. Otwieranie się placówek edukacyjnych na środowisko lokalne, m. in. poprzez organizowanie różnorodnych działań wraz ze społecznością lokalną.	2-letni	■		■		■			- Placówki edukacyjne - Poradnie Psychologiczno - Pedagogiczne

Zwiększenie dostępności poradnictwa rodzinnego i pedagogiczno-psychologicznego dla rodzin w środowisku ich zamieszkania.	1-roczy		■	■	■	■	■	■	■	▪ Poradnie Psychologiczne – Pedagogiczne ▪ Ośrodki Pomocy Społecznej ▪ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
Cel nr 2 - Rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji.										
Rozwój sieci opieki nad dzieckiem poza rodziną biologiczną: • rozwój systemu pieczy zastępczej w formach rodzinnych, • podjęcie szeroko zakrojonych lokalnie działań promocyjnych na rzecz rodzicielstwa zastępczego, • budowanie sieci wsparcia społecznego i instytucjonalnego dla rodzin zastępczych, m. in. poprzez grupy wsparcia dla rodziców zastępczych, • utworzenie placówki opiekuńczo – wychowawczej • dążenie do zabezpieczenia w zasobach mieszkaniowych gmin/powiatu mieszkań dla wychowanków opuszczających system pieczy zastępczej, w tym organizacja mieszkań chronionych.	3-letni			■			■			▪ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie ▪ Władze Powiatu Warszawskiego Zachodniego ▪ gminne Ośrodki Pomocy Społecznej
Wspieranie funkcjonowania rodzin zastępczych zawodowych o charakterze pogotowia rodzinnego. Powoływanie nowych rodzin zastępczych w tym zakresie	3-letni			■			■			▪ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
Utworzenie całodobowej placówki opiekuńczo-wychowawczej na terenie powiatu	2-letni		■							▪ Starostwo ▪ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
Budowanie sieci wsparcia społecznego dla rodzin zastępczych w ich środowisku zamieszkania.	1-roczy	■	■	■	■	■	■	■	■	▪ Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

Cel nr 3 - Wspieranie rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi.									
<i>Podejmowanie aktywnych działań na rzecz upowszechniania opieki przedszkolnej, szkolnictwa integracyjnego i specjalnego.</i>	2-letni		■		■		■		Pracownicy służb społecznych gmin i powiatu
<i>Budowanie społecznej informacji na temat miejsc pomocy na terenie powiatu rodzinom z dziećmi (oraz z dorosłymi) z różnego rodzaju niepełnosprawnościami.</i>	1-roczy	■							Pracownicy Starostwa Powiatowego
<i>Wspieranie realizacji programów integracyjnych obejmujących niepełnosprawne dzieci od najmłodszych lat.</i>	1-roczy	■	■	■	■	■	■	■	- Placówki edukacyjne w gminach - Ośrodki wsparcia dziennego - Jednostki organizacyjne pomocy społecznej
Cel 4 - Pomoc osobom starszym, niepełnosprawnym oraz niezaradnym życiowo.									
<i>Promowanie powstawania ośrodków wsparcia dziennego dla osób starszych i przewlekle chorych.</i>	1-roczy	■	■	■	■	■	■	■	Jednostki organizacyjne pomocy społecznej w gminach
<i>Pomoc merytoryczna w zakresie działań na rzecz zwiększenia przejawów aktywności społecznej osób starszych poprzez np. tworzenie i wspieranie projektów typu „Babcia/Dziadek do wynajęcia” (np. czytanie dzieciom bajek w przedszkolach, pomoc w zaległościach edukacyjnych), „Uniwersytet Trzeciego Wieku” itp.</i>	1-roczy	■	■	■	■	■	■	■	- Jednostki organizacyjne pomocy społecznej w gminach i powiecie - Organizacje pozarządowe - Placówek edukacyjne
<i>Wspieranie rozwoju wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.</i>	1-roczy	■	■	■	■	■	■	■	- Przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego - Przedstawiciele jednostek pomocy społecznej w gminach i powiecie
Cel 5 - Promowanie właściwych postaw społecznych, ważnych dla przeciwdziałania zjawisku narkomanii i przestępczości.									
<i>Monitorowanie zjawiska narkomanii i alkoholizmu w powiecie.</i>	1-roczy	■	■	■	■	■	■	■	Komenda Powiatowa Policji
<i>Współuczestnictwo i współdziałanie w programowaniu</i>	1-roczy	■	■	■	■	■	■	■	Jednostki samorządu terytorialnego

<i>szkoleń na temat profilaktyki i rozwiązywania problemów narkomanii i przestępczości.</i>									
<i>Zwiększenie świadomości w środowiskach lokalnych na temat zjawiska narkomanii i przestępczości, stalkingu, cyberuzależnień itd. – działania informacyjne, pogadanki w szkołach itp.</i>	1-roczny	■	■	■	■	■	■	■	▪ Komenda Powiatowa Policji ▪ Jednostki organizacyjne pomocy społecznej ▪ Placówki edukacyjne
Cel 6 - Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego.									
<i>Promocja i rozwój wolontariatu.</i>	1-roczny	■	■	■	■	■	■	■	▪ Jednostki organizacyjne pomocy społecznej gmin i powiatu
<i>Aktywne współdziałanie z organizacjami pozarządowymi, koordynacja i wspieranie wspólnych działań.</i> Zapobieganie powstawaniu ryzyka wykluczenia społecznego poprzez wzmacnianie roli obywateli na lokalnym rynku pracy	1-roczny	■	■	■	■	■	■	■	▪ Jednostki organizacyjne pomocy społecznej ▪ Wydziały Starostwa Powiatowego ▪ Powiatowy Urząd Pracy dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego

IX. SYSTEM WDRAŻANIA STRATEGII

Aby narzędzie jakim jest SRPS mogło określane być mianem skutecznego – musi być logistycznie wdrażane w otoczenie. Nie jest możliwym bowiem, aby wdrażanie dokumentu uwieńczone zostało sukcesem bez wcześniejszego podziału prac ze szczególnym uwzględnieniem wyznaczenia osoby na miejsce lidera, która będzie pracowała nad komunikacją i motywacją oraz kształtowała system pomocy w realizacji zapisów. W procesie wdrażania dokumentu uwzględnić należy również udział zewnętrznych partnerów społeczno-gospodarczych.

Podstawowe założenia:

- 1) Koordynatorem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych będzie Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.
- 2) Przyjęty system wdrożeniowy wyposażony musi być w pewne narzędzia docelowe, które m.in. mają służyć systematycznej kontroli i korekcie zapisów SRPS.

X. MONITORING

X.1. Termin okresowego przeglądu:

Co roku.

X.2. Zadania związane z przeglądem.

Składanie corocznych sprawozdań.

Wskaźniki:

Cel nr 1 - Wzmacnianie systemu sprzyjającego rozwojowi młodego pokolenia w rodzinie i środowiskach pozarodzinnych.

Wskaźnik pomiaru celu:	Wartość obecna wskaźnika:	Wartość docelowa wskaźnika:
1. Liczba asystentów rodziny	1. 2 nowo zatrudnionych asystentów w gminach	Wzrost wartości wskaźników o 10%
2. Liczba miejsc dostępu do poradnictwa specjalistycznego (rodzinnego), w tym poradnictwa psychologicznego	2. *7 placówek wsparcia dziennego na terenie powiatu, w tym w formie: a) opiekuńczej 4 i/lub b) specjalistycznej	
3. Liczba zorganizowanych warsztatów pedagogicznych, zwiększających umiejętności wychowawcze rodziców	3. *1605 w roku szkolnym 2011/2012 i 1630 w roku szkolnym 2012/2013 przeprowadzonych porad dla rodzin przez Poradnie Psychologiczno - Pedagogiczne *602 przeprowadzone porady dla rodzin przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie *2 przeprowadzone warsztaty umiejętności wychowawczych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	

4. Liczba dzieci objętych pomocą sieci placówek wsparcia dziennego w formie opiekuńczej i specjalistycznej ⁵⁵ ,	4. 378 dzieci uczęszczających do placówek wsparcia	
5. Liczba szkoleń kadr pomocy społecznej w gminach i powiecie w zakresie wspomagania rodziny w jej środowisku lokalnym oraz liczba ich uczestników	5. 26 szkoleń kadr pomocy społecznej oraz 55 osób biorących udział w szkoleniach	

Wstępny sposób weryfikacji wskaźnika oraz częstotliwość pomiaru:

- Sprawozdania gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Poradni Psychologiczno - Pedagogicznych
- Informacja na temat przeprowadzonych porad pedagogicznych dla dzieci i/lub rodziców
- sprawozdania placówek wsparcia dziennego z ich działalności

Częstotliwość pomiaru: coroczny

⁵⁵ zakres działań określa art. 24 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz.U. 2013 nr 0 poz. 135 ze zm.)

Uwagi:

Przyrosty wskaźników od 1 do 5 przekładać się powinny na wcześniejszą diagnozę potencjalnych problemów w rodzinach, a zatem powinny pomóc:

- Po pierwsze – w ustaleniu poziomu natężenia problemów występujących w rodzinach w środowisku, a w związku z tym - też obszarów potencjalnych działań
- Po drugie – w zaplanowaniu i zaprojektowaniu działań strategicznych na rzecz minimalizowania rozmiarów trudności w rodzinach.

Cel nr 2 - Rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji

Wskaźnik pomiaru celu:	Wartość obecna wskaźnika:	Wartość docelowa wskaźnika:
1. Liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej	1. 213 dzieci umieszczonych w ustawowych formach pieczy zastępczej	1. Zmniejszenie o 5% liczby dzieci umieszczanych w ustawowo określonych formach pieczy zastępczej (pkt. 1 i 3),
2. Liczba dzieci wracających z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych lub rodzin adopcyjnych	2. 8 dzieci, które wróciły z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych lub rodzin adopcyjnych	2. Zwiększenie o 5% liczby dzieci opuszczających pieczę zastępczą

3. Liczba dzieci kierowanych do pieczy zastępczej instytucjonalnej (w ogóle)	3. 33 dzieci umieszczonych w instytucjonalnej formie pieczy zastępczej	3. jak w pkt 1
4. Liczba zrealizowanych szkoleń/konsultacji dla rodziców zastępczych	4. 3 zrealizowane szkolenia (PRIDE dla kandydatów na opiekunów zastępczych i doszkalanie istniejących rodzin zastępczych)	4. Wzrost liczby szkoleń/ konsultacji dla rodziców zastępczych o 10%
5. Liczba spotkań grup wsparcia dla opiekunów zastępczych	5. 12 spotkań grupy wsparcia dla rodziców zastępczych (1 x w miesiącu)	-----
6. Powstanie placówki opiekuńczo – wychowawczej na terenie powiatu	6. 0 otwartych placówek opiekuńczo – wychowawczych	6. 1 placówka opiekuńczo – wychowawcza na terenie powiatu
7. Liczba rodzin zastępczych zawodowych, w tym specjalistycznych i pełniących funkcję pogotowia rodzinnego oraz Rodzinnych Domów Dziecka	7. 0 zostało nowo utworzonych rodzin zastępczych zawodowych, w tym specjalistycznych i pełniących funkcję pogotowia rodzinnego oraz Rodzinnych Domów Dziecka	7. Zwiększenie o 5% liczby rodzin zastępczych zawodowych, pełniących funkcję rodzinnego domu dziecka
Wstępny sposób weryfikacji wskaźnika oraz częstotliwość pomiaru: • Dane z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie <i>Częstotliwość pomiaru: coroczny</i>		

Uwagi:

- Zmniejszenie wartości wskaźników 1 do 3 będzie pośrednio świadczyć o poprawie funkcjonowania rodzin w środowisku zamieszkania. Do faktycznej poprawy funkcjonowania rodzin, a przez to zmniejszenia natężenia problemów w rodzinach, niezbędne jest zintensyfikowanie przez pomoc społeczną działań środowiskowych. Jednak przy dotychczasowym poziomie obciążenia pomocy społecznej zadaniami oraz ich dokumentowaniem, może nie udać się osiągnąć wysokiej efektywności realizacji celu.
- Wartości wskaźników 5 i 6 dotyczą głównie obniżenia kosztów prowadzenia działań w obszarze pieczy zastępczej. Utworzenie placówki opiekuńczo – wychowawczej (całodobowej) oraz zwiększenie liczby rodzin zastępczych zawodowych, w tym specjalistycznych i pełniących funkcję pogotowia rodzinnego oraz Rodzinnych Domów Dziecka zredukuje obecne wysokie koszty związane z przekazywaniem środków finansowych za pobyt dzieci z terenu Powiatu Warszawskiego Zachodniego w placówkach prowadzonych w ościennych powiatach.

Cel nr 3 - Wsparcie rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi

Wskaźnik pomiaru celu:	Wartość obecna wskaźnika:	Wartość docelowa wskaźnika:
1. Liczba placówek wsparcia dziennego w formie specjalistycznej	1. 3 placówki wsparcia dziennego w formie specjalistycznej	Wzrost o 1 wartości wskaźników z poz. 1, 2, 3 i 4
2. Liczba klasy integracyjnych w szkołach	2. 15 klas integracyjnych w szkołach	
3. Liczba przedszkoli integracyjnych i specjalnych	3. 1 przedszkole integracyjne	

4. Liczba szkół specjalnych	4. 1 szkoła specjalna	
5. Liczba informatorów na temat form pomocy rodzinie z osobą niepełnosprawną	5. 0 informatorów (w różnej formie) na temat form pomocy rodzinie z osobą niepełnosprawną	Wzrost wartości wskaźnika o 10%
6. Liczba dzieci i dorosłych niepełnosprawnych uczestniczących w turnusach rehabilitacyjnych	6. 193 dzieci i dorosłych niepełnosprawnych wzięło udział w turnusach rehabilitacyjnych	Zwiększenie wartości wskaźników z poz. 6 i 7 o 5%
7. Liczba spotkań integracyjnych dla osób niepełnosprawnych	7. 9 przeprowadzonych spotkań integracyjnych dla osób niepełnosprawnych	

Wstępny sposób weryfikacji wskaźnika oraz częstotliwość pomiaru:

- Dane z Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie
- Sprawozdania organizacji pozarządowych oraz Ośrodków Pomocy Społecznej w gminach
- Dane wydziałów powiatowych

Częstotliwość pomiaru: Pomiar coroczny – dot. poz. 5, 6 i 7, 8 / Pomiar co 3 lata – dot. poz. 1, 2, 3 i 4.

Uwagi: Posiadanie w rodzinie osoby niepełnosprawnej – dziecka czy dorosłego – burzy poczucie sprawiedliwości społecznej oraz niesie ze sobą wiele negatywnych skutków dla psycho-społecznego funkcjonowania rodziny. Zwiększenie dostępności poradnictwa specjalistycznego, placówek edukacyjnych czy działań nakierowanych na szeroko rozumianą integrację społeczną osób niepełnosprawnych z

ogółem społeczeństwa powiatu, poprawią społeczne funkcjonowanie rodzin z osobą niepełnosprawną oraz rozpoczną długofalowy proces zmiany patrzenia na te rodziny. Owo patrzanie dzisiaj niejednokrotnie jest oceniające i stygmatyzujące – „ci gorsi”

Cel 4 - Pomoc osobom starszym, niepełnosprawnym oraz niezaradnym życiowo

Wskaźnik pomiaru celu:	Wartość obecna wskaźnika:	Wartość docelowa wskaźnika:
1. Liczba działających Uniwersytetów III wieku	1. 2 Uniwersytety III wieku	Wzrost wartości wskaźników o 10%
2. Liczba usług opiekuńczych świadczonych w gminach	2. 77 osób objętych pomocą usługową w gminach	
3. Liczba ośrodków wsparcia dziennego dla osób starszych oraz średnia miesięczna liczba osób korzystających z nich	3. 1 ośrodków wsparcia dziennego dla osób starszych oraz 50 osób z nich korzystających	
4. Kwota rocznych wydatków finansowych gmin i powiatu na pomoc osobom starszym, niepełnosprawnym i długotrwale chorym	4. 11.845,00 złotych na pomoc osobom starszym (gminy i powiat łącznie)	

Wstępny sposób weryfikacji wskaźnika oraz częstotliwość pomiaru:

Sprawozdania gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej

Częstotliwość pomiaru: coroczny

Uwagi: Przyrosty w. w. wskaźników, szczególnie z poz. 2- 3, będą pośrednio wskazywać na docieranie z pomocą i podejmowanie działań na rzecz poprawy funkcjonowania bytowo - społecznego coraz szerszego grona seniorów.

Kwota wydatków natomiast będzie wskazywać przede wszystkim na zapotrzebowanie na działania skierowane do osób starszych i niezaradnych życiowo przez służby społeczne.

Cel 5 - Promowanie właściwych postaw społecznych, ważnych dla przeciwdziałania zjawisku narkomanii i przestępczości

Wskaźnik pomiaru celu:	Wartość obecna wskaźnika:	Wartość docelowa wskaźnika:
1. Liczba przeprowadzonych spotkań w ramach różnych działań informacyjno-profilaktycznych policji na terenie gmin	1. 74 przeprowadzonych spotkań w ramach różnych działań informacyjno-profilaktycznych na terenie gmin	Wzrost wartości wskaźników z poz. 1, 2, 3 o 5%
2. Liczba szkół, w których przeprowadzone zostały spotkania w ramach różnych działań informacyjno-profilaktycznych policji na terenie gmin	2. 16 szkół wzięło udział w spotkaniach w ramach różnych działań informacyjno-profilaktycznych na terenie gmin	
3. Liczba uczestników spotkań w ramach różnych działań informacyjno-profilaktycznych policji na terenie gmin	3. 1200 osób wzięło udział w spotkaniach w ramach różnych działań informacyjno-profilaktycznych na terenie gmin	

4. Liczba podmiotów realizujących działania na rzecz prewencji uzależnień i przemocy w rodzinie	4. 5 podmiotów realizowało działania prewencyjne (profilaktyczne) w zakresie uzależnień od środków psychoaktywnych oraz przemocy w rodzinie	Zwiększenie wskaźnika o 3%
Wstępny sposób weryfikacji wskaźnika oraz częstotliwość pomiaru: • Sprawozdania gminnych komisji ds. rozwiązywania problemów alkoholowych, • Sprawozdania Komendy Powiatowej Policji <i>Częstotliwość pomiaru:</i> coroczny <i>Uwagi:</i> Przyrosty wskaźników od 1 do 4 świadczyć będą o zaawansowaniu w działaniach profilaktycznych, co w dłuższej perspektywie przełożyć się powinno na większą świadomość społeczną na temat zagrożeń wynikających z przyjmowania środków odurzających bądź podejmowania działań niezgodnych z prawem. Wzrastająca liczba osób podejmujących terapię uzależnienia poprawi funkcjonowania ogólne rodzin.		
Cel 6 - Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego		
Wskaźnik pomiaru celu:	Wartość obecna wskaźnika:	Wartość docelowa wskaźnika:
1. Liczba nowych wolontariuszy w gmi-	1. 20 wolontariuszy w gminach i powiecie	Wzrost wartości wskaźni-

nach		ków z poz. 1, 2, 4 i 5 o 5%
2. Liczba osób uczestniczących w pracach interwencyjnych, robotach publicznych i pracach społecznie użytecznych	2. *14 osób uczestniczyło w pracach interwencyjnych, *81 osób uczestniczyło w robotach publicznych, *21 osób uczestniczyło w pracach społecznie użytecznych,	
3. Liczba osób korzystających z poszczególnych usług i instrumentów rynku pracy.	3. *134 osób uczestniczyło w szkoleniach, *276 osób skierowanych zostało na staż, *59 osób, którym udzielono dofinansowania jednorazowych środków na podjęcie działalności gospodarczej, *730 osób - Indywidualne porady doradcy zawodowego, *130 osób udział w Zajęciach w Klubie Pracy	Zwiększenie wskaźnika z poz. 3 o 3%
4. Liczba aktywnie działających organizacji pozarządowych współpracujących z jednostkami gmin i powiatem	4. 4 nowe organizacje pozarządowe działających na rzecz reintegracji społecznej	jak poz. 1

5. Liczba szkoleń organizacji pozarządowych oraz liczba osób z tych organizacji - na poziomie powiatu i gmin	5. 4 organizacje przystąpiły do szkoleń w gminach i powiecie oraz 4 osoby z tych organizacji zostało przeszkolone	
6. Ilość projektów zrealizowanych przez organizacje pozarządowych w ramach konkursów organizowanych przez powiat / gminy	6. 23 projektów zostało zorganizowanych przez organizacje pozarządowe	-----
Wstępny sposób weryfikacji wskaźnika oraz częstotliwość pomiaru: • Sprawozdania Powiatowego Urzędu Pracy dla Powiatu Warszawskiego Zachodniego • Sprawozdania Komendy Powiatowej Policji <i>Częstotliwość pomiaru:</i> coroczny <i>Uwagi:</i> Zwiększenie udziału partnerów społecznych w działaniach na rzecz integracji i reintegracji wspólnoty lokalnej oraz działania aktywizacyjne, mają szansę przyczynić się w perspektywie długofalowej do większej integracji mieszkańców, a poprzez to – szybsze i łatwiejsze reagowanie na pojawiające się problemy społeczne.		

X.3. Zarządzanie ryzykiem

Ryzyka oraz sposób przeciwdziałania

Cel nr 1 - Wzmacnianie systemu sprzyjającego rozwojowi młodego pokolenia w rodzinie i środowiskach pozarodzinnych.

Działanie:	Opis ryzyka wraz ze sposobem przeciwdziałania
<i>Dokształcanie kadr pomocy społecznej w powiecie w obszarze funkcji rodziny i wspomagania jej funkcjonowania na poziomie lokalnym.</i>	<i>Opis ryzyka:</i> • niechęć kadr pomocy społecznej do udziału w szkoleniach • niewystarczająca współpraca pomiędzy instytucjami pomocy społecznej w powiecie • brak środków na szkolenia <i>Sposób przeciwdziałania:</i> • organizacja szkoleń dla kadr pomocy społecznej w ramach środków z Unii Europejskiej • wymiana doświadczeń w zakresie „dobrych praktyk” pracy z rodziną w kryzysie, poprzez organizowanie spotkań przedstawicieli służb społecznych
<i>Budowanie i wdrażanie programów edukacyjnych, wspomagających wychowawczą rolę rodziny w środowisku jej zamieszkania oraz zwiększających kompetencje wychowawcze rodziców.</i>	<i>Opis ryzyka:</i> • brak gotowości rodzin do udziału w działaniach podnoszących umiejętności wychowawcze • niewystarczająca liczba specjalistów do pracy z rodzinami w kryzysie • brak podmiotów lokalnych polityki społecznej, gotowych do tworzenia i realizowania programów edukacyjno – kompetencyjnych

	• ograniczona zasięg oddziaływań • brak systemu wspierania rodzin (poza pomocą społeczną) i organizacji tzw. „szkoleń podtrzymujących” • niska efektywność stosowanych oddziaływań <i>Sposób przeciwdziałania:</i> • Promocja działań informacyjno – edukacyjnych dla rodzin • Zwiększenie liczby specjalistów pracy z rodziną • Zaproszenie organizacji pozarządowych do współuczestnictwa w realizacji działań wspierających rodziny w środowiskach zamieszkania
<i>Włączenie rodziców do współpracy z placówkami oświatowymi i wychowawczymi w procesach edukacyjnych i wychowawczych poprzez zwiększenie udziału rodziców w życiu placówek edukacyjnych. Otwieranie się placówek edukacyjnych na środowisko lokalne, m. in. poprzez organizowanie różnorodnych działań wraz ze społecznością lokalną.</i>	<i>Opis ryzyka:</i> • Niechęć współpracy po obu stronach • Problemy komunikacyjne na linii nauczyciele – rodzice • Niewystarczająca promocja działań placówek edukacyjnych • Nadmierne obciążenie nauczycieli, pedagogów szkolnych obowiązkami <i>Sposób przeciwdziałania:</i> • Podjęcie działań lokalnych na rzecz zmiany postrzegania roli szkoły i roli rodziny – z wzajemnego obwiniania się – na współpracę „wokół dziecka” • Cykliczna organizacja warsztatów z zakresu komunikacji interpersonalnej

<i>Zwiększenie dostępności poradnictwa rodzinnego i pedagogiczno-psychologicznego dla rodzin w środowisku ich zamieszkania.</i>	<i>Opis ryzyka:</i> • Niska liczebność korzystających z pomocy • Nieskuteczność działań <i>Sposób przeciwdziałania:</i> • Prowadzenie działań informacyjno – promocyjnych wśród rodzin • Przeprowadzenie diagnozy głównych obszarów problemów wychowawczych w rodzinach • Skonstruowanie programów pomocy odpowiadających na zbadane potrzeby rodzin w środowisku
<i>Cel nr 2 - Rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji</i>	
Działanie:	Opis ryzyka wraz ze sposobem przeciwdziałania
<i>Rozwój sieci opieki nad dzieckiem poza rodziną biologiczną:</i> • rozwój systemu pieczy zastępczej w formach rodzinnych, • podjęcie szeroko zakrojonych lokalnie działań promocyjnych na rzecz rodzicielstwa zastępczego, • budowanie sieci wsparcia społecznego i instytucjonalnego dla rodzin zastępczych, m. in. poprzez grupy	<i>Opis ryzyka:</i> • niska liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych • brak środków finansowych na powołanie placówki opiekuńczo - wychowawczej • niska efektywność pracy z rodziną biologiczną nad powrotem dziecka do niej <i>Sposób przeciwdziałania:</i> • promocja rodzicielstwa zastępczego • zaplanowanie potrzebnych środków w budżecie powiatu

wsparcia dla rodziców zastępczych, • utworzenie placówki opiekuńczo - wychowawczej • dążenie do zabezpieczenia w zasobach mieszkaniowych gmin/powiatu mieszkań dla wychowanków opuszczających system pieczy zastępczej, w tym organizacja mieszkań chronionych.	
<i>Wspieranie funkcjonowania rodzin zastępczych zawodowych o charakterze pogotowia rodzinnego. Powoływanie nowych rodzin zastępczych w tym zakresie</i>	<i>Opis ryzyka:</i> • niska liczba kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych <i>Sposób przeciwdziałania:</i> • Aktywna promocja rodzicielstwa zastępczego • Szkolenie rodzin niezawodowych do pełnienia funkcji pogotowia zastępczego i/lub rodzinnego domu dziecka
<i>Utworzenie całodobowej placówki opiekuńczo-wychowawczej na terenie powiatu.</i>	<i>Opis ryzyka:</i> • Brak wystarczających środków własnych <i>Sposób przeciwdziałania:</i> • Dotacje celowe / środki z Unii Europejskiej • Zabezpieczenie środków w budżecie powiatu
<i>Budowanie sieci wsparcia spo-</i>	<i>Opis ryzyka:</i>

<i>łecznego dla rodzin zastępczych w ich środowisku zamieszkania.</i>	• Nadmiar innych zadań PCPR • Niska aktywność w zakresie integracji rodzin zastępczych <i>Sposób przeciwdziałania:</i> • Zwiększenie liczebności kadry PCPR • Działania promocyjne w powiecie na rzecz pieczy zastępczej
--	---

Cel nr 3 - Wspieranie rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi

Działanie:	Opis ryzyka wraz ze sposobem przeciwdziałania
<i>Podjęmowanie aktywnych działań na rzecz upowszechniania opieki przedszkolnej, szkolnictwa integracyjnego i specjalnego.</i>	<i>Opis ryzyka:</i> • Brak środków na otwieranie placówek edukacji specjalnej i integracyjnych • Wysoki poziom oczekiwań społecznych w stosunku do możliwości ich realizacji przez powiat • Niskie zainteresowanie pracodawców lokalnych zatrudnianiem absolwentów kształcenia specjalnego czy integracyjnego <i>Sposób przeciwdziałania:</i> • Przeprowadzenie pogłębionych badań w gminach w zakresie potrzeb edukacyjnych dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami • Wspieranie pracodawców w tworzeniu miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych
<i>Budowanie społecznej informacji na temat miejsc pomocy na terenie powiatu rodzinom z</i>	<i>Opis ryzyka:</i> brak

<i>dziećmi (oraz z dorosłymi) z różnego rodzaju niepełnosprawnościami.</i>	<i>Sposób przeciwdziałania:</i> Nie dotyczy
<i>Wspieranie realizacji programów integracyjnych obejmujących niepełnosprawne dzieci od najmłodszych lat.</i>	<i>Opis ryzyka:</i> • Niewystarczająca liczba podmiotów podejmujących się tworzenia i realizacji programów integracyjnych • Niewystarczająca ilość środków w budżecie gmin i powiatu na realizację zgłoszonych programów • Niska dostępność do specjalistycznych miejsc pomocy po wczesnym zdiagnozowaniu zaburzeń rozwoju u dzieci • Niska gotowość rodzin do udziału w programach integracyjnych <i>Sposób przeciwdziałania:</i> • Promowanie wczesnej diagnostyki i wczesnej interwencji • Organizacja akcji informacyjnych, skierowanych do rodziców dzieci z niepełnosprawnością • Występowanie o dotacje celowe / środki z Unii Europejskiej.
<i>Cel 4 - Pomoc osobom starszym, niepełnosprawnym oraz niezaradnym życiowo</i>	
Działanie:	Opis ryzyka wraz ze sposobem przeciwdziałania
<i>Promowanie powstawania ośrodków wsparcia dziennego dla osób starszych i przewlekle chorych</i>	<i>Opis ryzyka:</i> • Brak środków na powołanie nowych środowiskowych placówek dziennej opieki nad osobami starszymi i/lub przewlekle chorymi

	• Niewystarczająca liczba organizacji pozarządowych, chętnych do podjęcia działań na rzecz aktywizacji osób starszych • Niechęć współdziałania rodzin z osobami starszymi z pracownikami placówek wsparcia dziennego dla osób starszych w środowisku <i>Sposób przeciwdziałania:</i> • Planowanie długofalowe środków w budżetach gmin i powiatu • Nawiązanie współpracy z organizacjami pozarządowymi w zakresie działań środowiskowych, skierowanych do osób starszych i/lub długotrwale chorych • Środowiskowe działania na rzecz odtwarzania funkcji opiekuńczej w rodzinach (np. prelekcje, wspólne warsztaty itp.)
<i>Pomoc merytoryczna w zakresie działań na rzecz zwiększenia przejawów aktywności społecznej osób starszych poprzez np. tworzenie i wspieranie projektów typu „Babcia/Dziadek do wynajęcia” (np. czytanie dzieciom bajek w przedszkolach, pomoc w zaległościach edukacyjnych), „Uniwersytet Trzeciego Wieku” itp.</i>	<i>Opis ryzyka:</i> <i>brak</i> <i>Sposób przeciwdziałania:</i> <i>nie dotyczy</i>
<i>Wspieranie rozwoju wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.</i>	<i>Opis ryzyka:</i>

	Brak chętnych do wolontariatu <i>Sposób przeciwdziałania:</i> Promocja działań na rzecz rozwoju wolontariatu (organizacja dni wolontariatu, zapraszanie wolontariuszy do różnych akcji środowiskowych)
<i>Cel 5 - Promowanie właściwych postaw społecznych, ważnych dla przeciwdziałania zjawisku narkomanii i przestępczości</i>	
Działanie:	Opis ryzyka wraz ze sposobem przeciwdziałania
<i>Monitorowanie zjawiska narkomanii i alkoholizmu w powiecie.</i>	<i>Opis ryzyka:</i> • Niewystarczający poziom edukacji dzieci i młodzieży w zakresie uzależnień i ich skutkach – nie mają świadomości, że problem uzależnienia może ich też dotyczyć. • Funkcjonowanie w społeczności powiatu mitów typu "Marihuana to nie narkotyki, piwo to nie alkohol". • Niski poziom znajomości obowiązujących uregulowań prawnych w zakresie popełniania czynów karalnych (m.in. z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii) oraz przejawiania objawów demoralizacji (m.in. używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia) <i>Sposób przeciwdziałania:</i> Przeprowadzanie spotkań w szkołach nie tylko w zakresie edukacji przeciwdziałania uzależnieniom od substancji psychoaktywnych, ale rozszerzenie ich o temat odpowiedzialności prawnej osób nieletnich za popełnianie czynów karalnych oraz przejawianie objawów demoralizacji

	zacji.
<i>Współuczestnictwo i współdziałanie w programowaniu szkoleń na temat profilaktyki i rozwiązywania problemów narkomanii i przestępczości.</i>	<i>Opis ryzyka:</i> Nadmierne obciążenie zadaniami dotychczasowymi <i>Sposób przeciwdziałania:</i> Planowanie perspektywiczne działań
<i>Zwiększenie świadomości w środowiskach lokalnych na temat zjawiska narkomanii i przestępczości, stalkingu, cyberuzależnień itd. – działania informacyjne, pogadanki w szkołach itp.</i>	<i>Opis ryzyka:</i> • Niska gotowość podmiotów samorządowych do prowadzenia działań edukacyjno – informacyjnych, • Niskie zainteresowanie odbiorem proponowanych szkoleń po stronie podmiotów edukacyjnych • Niewystarczająca ilość środków na prowadzenie działań profilaktycznych <i>Sposób przeciwdziałania:</i> • Zaangażowanie organizacji pozarządowych w realizację działań profilaktycznych.
Cel 6 - Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego	
Działanie:	Opis ryzyka wraz ze sposobem przeciwdziałania
<i>Promocja i rozwój wolontariatu.</i>	<i>Opis ryzyka:</i> Nadmierne obciążenie jednostek organizacyjnych dotychczasowymi zadaniami <i>Sposób przeciwdziałania:</i> Zatrudnienie dodatkowej kadry pomocy społecznej.
<i>Aktywne współdziałanie z organizacjami pozarządowymi, ko-</i>	<i>Opis ryzyka:</i>

<i>ordynacja i wspieranie wspólnych działań.</i> <i>Zapobieganie powstawaniu ryzyka wykluczenia społecznego poprzez wzmacnianie roli obywatel na lokalnym rynku pracy</i>	• Niski poziom współpracy między podmiotami • Brak wystarczających środków finansowych na działania integracyjne <i>Sposób przeciwdziałania:</i> • Organizacja wspólnych działań podmiotów publicznych i pozarządowych • Pozyskiwanie funduszy z Unii Europejskiej przez różne podmioty powiatu.
---	---

XI. EWALUACJA ZAŁOŻONYCH CELÓW STRATEGII

Cel 1: Wzmacnianie systemu sprzyjającego rozwojowi młodego pokolenia w rodzinie i środowiskach pozarodzinnych.

Zakres ewaluacji:	• Liczba asystentów rodziny / miejsce „pracy” asystenta (stosunek rodzin w kryzysie chronicznym do rodzin kryzysach sytuacyjnych) • Liczba prowadzonych porad specjalistycznych dla rodzin z trudnościami wychowawczymi i bytowymi / rodzaj poradnictwa • Liczba placówek opiekuńczo – wychowawczych typu dziennego / liczba dzieci objętych pomocą tych placówek • Udział rodziców w życiu placówek edukacyjnych ich dzieci (np. liczba rodziców uczestniczących w zebraniach dla rodziców; rodzaj działań na rzecz zwiększenia udziału rodziców)
Sposób ewaluacji:	• Pracownicy Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, placówek edukacyjnych, placówek opiekuńczo – wychowawczych typu dziennego
Narzędzia ewaluacji:	• Sprawozdania • Ankiety
Czas / Okres ewaluacji:	• Co roku, na koniec okresu budżetowego, przez cały czas obowiązywania strategii

Cel 2: Rozwijanie systemu wsparcia dla rodzin mających trudności w wypełnianiu swoich podstawowych funkcji.

Zakres ewaluacji:	• Liczba programów wspierających zwiększanie kompetencji wychowawczych rodziny • Liczba i rodzaj szkoleń podnoszących kompetencje służb społecznych w zakresie rozumienia specyfiki rodziny w kryzysie i jej potrzeb
-------------------	--

	• Liczba i rodzaj działań w gminach, skierowanych na pracę z rodziną w środowisku • Liczba i rodzaj działań w gminach, skierowanych na pracę z rodziną biologiczną w jej miejscu zamieszkania - na rzecz odbudowy jej funkcji i przyjęcia z powrotem dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej • Działania na rzecz rozwoju sieci wsparcia dla istniejących rodzin zastępczych • Działania promujące rodzicielstwo zastępcze / liczba rodzin zastępczych • Działania wspierające rozwój sieci placówek opiekuńczo-wychowawczych typu dziennego dla dzieci i młodzieży oraz ich rodzin • Liczba dzieci powracających do swych rodzin naturalnych z pieczy zastępczej
Sposób ewaluacji:	• Pracownicy Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, placówek edukacyjnych, placówek opiekuńczo – wychowawczych typu dziennego
Narzędzia ewaluacji:	Sprawozdania półroczna i roczna: • Półroczna – dla działań wspierających odbudowę funkcji rodzin biologicznych, szkolenia pracowników służb społecznych, pracy socjalnej z rodziną w środowisku, budowy sieci wsparcia rodzin zastępczych • Roczna – dla działań pozostałych
Czas / Okres ewaluacji:	• co roku, na koniec okresu budżetowego, przez cały czas obowiązywania strategii

Cel 3: Wspieranie rodzin z dziećmi niepełnosprawnymi

Zakres ewaluacji:	• Liczba akcji promujących organizację edukacji integracyjnej i specjalnej • Budowa i aktualizacja informatora dla rodzin z osobą niepełnosprawną na temat możliwości (miejsc, świadczeń, usług itp.) uzyskania pomocy • Liczba i rodzaj świadczonego poradnictwa specjalistycznego • Liczba i rodzaj programów integracyjnych obejmujących niepełnosprawne dzieci od najmłodszych lat
Sposób ewaluacji:	• Pracownicy Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, placówek edukacyjnych, placówek opiekuńczo – wychowawczych typu dziennego
Narzędzia ewaluacji:	• Sprawozdania
Czas / Okres ewaluacji:	• co roku, na koniec okresu budżetowego, przez cały czas obowiązywania strategii

Cel 4: Pomoc osobom starszym, niepełnosprawnym oraz niezaradnym życiowo.

Zakres ewaluacji:	• Liczba i rodzaj świadczonych usług opiekuńczych w gminach • Liczba i rodzaj akcji wspierających gminy w działaniach wspierających i promujących tworzenie środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi • Liczba i rodzaj podejmowanych czynności na rzecz powstawania Dziennego Domu Pomocy Społecznej dla seniorów/ osób niepełnosprawnych • Liczba i rodzaj świadczeń dla osób długotrwale chorych oraz dla osób niepełnosprawnych
Sposób ewaluacji:	• Pracownicy Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powia-

	owego Centrum Pomocy Rodzinie, placówek edukacyjnych, placówek opiekuńczo – wychowawczych typu dziennego
Narzędzia ewaluacji:	• Sprawozdania
Czas / Okres ewaluacji:	• co roku, na koniec okresu budżetowego, przez cały czas obowiązywania strategii

Cel 5: Promowanie właściwych postaw społecznych, ważnych dla przeciwdziałania zjawisku narkomanii i przestępczości.

Zakres ewaluacji:	• Liczba i rodzaj prowadzonych w środowiskach lokalnych kampanii informacyjnych na temat szkodliwości/zagrożeń nadużywania alkoholu, nikotyny itp. oraz kształtowania właściwych społecznie postaw wobec przestępczości nieletnich i dorosłych • Liczba porad specjalistycznych rodzinom z osobami uzależnionymi • Liczba i rodzaj pomocy świadczonej osobom opuszczającym zakłady karne • Rodzaj współpracy pracowników służb społecznych gmin i Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z kuratorami sądowymi w przypadkach rodzin z dziećmi popełniającymi wykroczenia/przestępstwa
Sposób ewaluacji:	• Pracownicy Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, • kuratorzy sądowi • przedstawiciele Policji
Narzędzia ewaluacji:	• Sprawozdania Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Gminnych Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

	• Ankiety badania postaw społecznych
Czas / Okres ewaluacji:	• co roku, na koniec okresu budżetowego, przez cały czas obowiązywania strategii

Cel 6: Wspieranie instytucji społeczeństwa obywatelskiego.

Zakres ewaluacji:	• Liczba wolontariuszy • Liczba i rodzaj działań na rzecz uzyskania zatrudnienia przez osoby zagrożone marginalizacją społeczną • Liczba i rodzaj działań lokalnych i ponadlokalnych na rzecz zatrudniania/ powrotu do pracy matek po urlopach wychowawczych • Rodzaj działań na rzecz zacieśnienia współpracy podmiotów publicznych i pozarządowych w zakresie wspierania aktywności obywatelskiej
Sposób ewaluacji:	• Pracownicy Gminnych Ośrodków Pomocy Społecznej, Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Powiatowego Urzędu Pracy, organizacji pozarządowych
Narzędzia ewaluacji:	• Sprawozdania • Ankiety dla pracodawców
Czas / Okres ewaluacji:	• co roku, na koniec okresu budżetowego, przez cały czas obowiązywania strategii

XII. Załączniki

I. Wykaz programów profilaktyki zdrowotnej, przeprowadzonych w 2012r w placówkach edukacyjnych powiatu

- 1) „Trzymaj Formę” → propagowanie zdrowego stylu życia, aktywności fizycznej i zdrowego odżywiania
- 2) „Wybierz życie: pierwszy krok” → profilaktyka nowotworu raka szyjki macicy
- 3) „Od samobadania do mammografii” → profilaktyka raka piersi
- 4) „Zdrowe piersi są OK” → j.w.; target: klasy III liceów
- 5) „Czyste powietrze” → target: szkoły podstawowe
- 6) „Nie pal przy mnie proszę” → j.w.
- 7) „Znajdź właściwe rozwiązanie” – j.w.
- 8) „Pierwszy dzwonek: meningokoki” – j.w.
- 9) „Znajdź właściwe rozwiązanie” → target: gimnazja
- 10) „Pierwszy dzwonek” – j.w.
- 11) „Kleszcz mały czy duży nic dobrego nie wróży” - j.w.
- 12) „Profilaktyka grypy”

II. Wykaz zarejestrowanych na terenie powiatu organizacji pozarządowych (2012r.)

1. "GALLUS" Związek Hodowców Drobiu Rasowego w Polsce, ul. Batalionów Chłopskich 5, 26-900 Kozienice
2. "Kocham Kampinos", ul. Krasińskiego 27, 05-080 Izabelin
3. Aktywni dla regionu, Stare Faszyce 43, 05-870 Błonie
4. Alumni TU Dresden - Stowarzyszenie w Polsce, ul. Kopernika 19, 05-850 Ożarów Mazowiecki
5. Babickie Towarzystwo Cyklistów, ul. Białej Góry 4 Zielonki 05-082 Stare Babice
6. Błonie - Dziś i Jutro, ul. Bieniewicka 11, 05-870 Błonie
7. Błonie - Nasz Bezpieczny Dom, ul. Traugutta 2, 05-870 Błonie
8. Błonie-Leszno Dobro Wspólne, ul. Poznańska 17B, 05-870 Błonie
9. Błoński Uniwersytet Trzeciego Wieku, ul. Cypriana Kamila Norwida 1, 05-870 Błonie
10. Błońskie Stowarzyszenie Rodzin Abstynenckich Klub Wzajemnej Pomocy "Kres", ul. Piłsudskiego 2/4, 05-870 Błonie
11. Budowa Domu Seniora - Pod Kangurem, ul. Grodziska 8 lok. 5, 05-870 Błonie
12. Dobro Wspólne, ul. Piaskowej 24, 05-092 Łomianki
13. Drogi Błonia, ul. Grodziska 8 lok. 5, 05-870 Błonie
14. Eko-Blizne-Groty, ul. Rynek 32, 05-062 Stare Babice
15. Forum Samorządowe Gminy Izabelin, ul. Sierakowska 26, 05-080 Izabelin
16. Gminne Koło Miłośników Wędkarstwa, ul. 3-go Maja 42 Izabelin 05-080 Izabelin
17. Harley Davidson Club Poland, ul. Baczyńskiego 2a lok. 3, 05-092 Łomianki
18. Hospicjum Błońskie im. prof. Franciszka Łukaszczyka, ul. Poselska 5, 05-870 Błonie
19. Hovomania, ul. Sokołowskiego 42, Laski, 05-080 Izabelin
20. Inicjatywa na rzecz zrównoważonego rozwoju łomianek, ul. Lwowska 18, 05-092 Łomianki
21. Inicjatywa Społeczna na rzecz nadania imienia Prezydenta Lecha Kaczyńskiego nowopowstałemu rondu w Łomiankach, na skrzyżowaniu ulic Warszawskiej i Brukowej, ul. Długa 25 A, 05-092 Łomianki

22. Izabelińskie Stowarzyszenie Partnerstwa Miast i Gmin, ul. Matejki 21, 05-080 Izabelin
23. Jacht Klub Łomianki, ul. Wiejska 12 A, 05-092 Łomianki
24. Klub Abstynenta "Quo Vadis", ul. Strażacka 3 A, 05-850 Ożarów Mazowiecki
25. Klub Ekologiczny Izabelin, ul. Ks. Jeremiego 31, 05-080 Izabelin
26. Klub Honorowych Dawców Krwi "Strażak", ul. Piłsudskiego 2/4 lok. 039, 05-870 Błonie, skr. poczt. 3
27. Klub Miłośników Izabelina i Puszczy Kampinoskiej, ul. Siemiradzkiego 23, 05-080 Izabelin
28. Klub motocyklowy "SKORPION", ul. Staszica 25, 05-092 Łomianki
29. Klub Rotary Warszawa-Łomianki, ul. Żywiczna 17, 05-092 Łomianki
30. Klub Zabytkowych Pojazdów Militarnych WILLYS JEEP CLUB POLSKA, ul. Fortowa 8, Blizne Łaszczyńskiego, 05-082 Stare Babice
31. Koło Przyjaciół Telewizji "Trwam", ul. Przeskok 4, 05-092 Łomianki
32. Komitet Budowy Gazociągu "Szczytowa" w Łomiankach, ul. Szczytowa 10 B, 05-092 Łomianki
33. Komitet Mieszkańców ulicy Podleśnej w Łomiankach, ul. Podleśna 15, 05-092 Łomianki
34. Komitet Obchodów Roku Chopinowskiego, Kampinos 30 A, 05-085 Kampinos
35. Komitet Obywatelski Inicjatyw Społecznych "Solidarni", ul. Gościńcowa, 05-092 Łomianki
36. Komitet Obywatelski Łomianek, ul. Sasanki 16, 05-092 Łomianki
37. Krajowe Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw na Rzecz Ludzi Niepełnosprawnych i Niezaradnych Życiowo "Przyłącz się do nas", ul. Północna 18, Bramki, 05-870 Błonie
38. Liga Zachodniowarszawskich Rodzin, ul. Rolnicza 389 Dziekanów Polski, 05-092 Łomianki
39. Lokalna Grupa Działania "Kampinos", ul. Chłopickiego 43, 05-080 Izabelin
40. Łączą Nas Łomianki, ul. M. Reja 18, 05-092 Łomianki
41. Łomianki dla mieszkańców, ul. Łąkowa 33, 05-092 Łomianki
42. Łomiankowskie Towarzystwo Muzyczne, ul. Dobrej Wróżki 10, Dziekanów Leśny, 05-092 Łomianki
43. Mazowieckie Stowarzyszenie Artystyczne "Kampinos", al. Armii Poznań 1, 05-092 Łomianki, skr. poczt. 22
44. Międzygminny Klub Honorowych Dawców Krwi Polskiego Czerwonego Krzyża "Florian", ul. Rynek 14, 05-082 Stare Babice
45. Młodzi Dla Błonia, ul. Harcerska 33, 05-870 Błonie
46. Nasz Powiat Warszawski Zachodni, ul. Mazowiecka 12 lok. 13 05-850 Ożarów Mazowiecki
47. Nic o nas bez nas, Wawrzyszew 9, 05-870 Błonie
48. Ochotnicza Straż Pożarna przy Zakładach Mechaniczno-Precyzyjnych "Mera-Błonie", ul. Grodziska 15, 05-870 Błonie
49. Ochotnicza Straż Pożarna w Bieniewicach, ul. Błońska 92 Bieniewice, 05-870 Błonie
50. Ochotnicza Straż Pożarna w Bieniewie, Bieniewo Parcela 26, 05-870 Błonie
51. Ochotnicza Straż Pożarna w Błoni, ul. Jana Pawła II 3, 05-870 Błonie

52. Ochotnicza Straż Pożarna w Borzęcinie Dużym, ul. Warszawska 828, Borzęcin Duży, 05-083 Zaborów
53. Ochotnicza Straż Pożarna w Czarnowie, Czarnów 7, 05-084 Leszno
54. Ochotnicza Straż Pożarna w Dziekanowie Polskim, ul. Rolnicza 427, Dziekanów Polski, 05-092 Łomianki
55. Ochotnicza Straż Pożarna w Gawartowej Woli, Gawartowa Wola, 05-085 Kampinos
56. Ochotnicza Straż Pożarna w Gnatowicach Starych, Gantowice Stare 4, 05-085 Kampinos
57. Ochotnicza Straż Pożarna w Górnej Wsi, Górna Wieś 27, 05-870 Błonie
58. Ochotnicza Straż Pożarna w Izabelinie, ul. Jana Matejki 33, 05-080 Izabelin
59. Ochotnicza Straż Pożarna w Kampinosie, ul. Niepodległości 5, 05-085 Kampinos
60. Ochotnicza Straż Pożarna w Laskach, ul. Partyzantów 30, Laski, 05-080 Izabelin
61. Ochotnicza Straż Pożarna w Lesznie, ul. Szkolna 10, 05-084 Leszno
62. Ochotnicza Straż Pożarna w Łomiankach, ul. Wiejska 12, 05-092 Łomianki
63. Ochotnicza Straż Pożarna w Łubcu, Łubiec 49, 05-084 Leszno
64. Ochotnicza Straż Pożarna w Ożarowie Mazowieckim, ul. Strażacka 1, 05-850 Ożarów Mazowiecki
65. Ochotnicza Straż Pożarna w Starych Babicach, 05-082 Stare Babice
66. Ochotnicza Straż Pożarna w Strzyżewie, Strzyżew 16, 05-085 Kampinos
67. Ochotnicza Straż Pożarna w Szczytnie, Szczytno 38 A, 05-085 Kampinos
68. Ochotnicza Straż Pożarna w Świącicach, ul. Warszawska 53, Świącice, 05-860 Płochocin
69. Ochotnicza Straż Pożarna w Wiejcy, Wiejca 67, 05-085 Kampinos
70. Ochotnicza Straż Pożarna w Zaborowie, ul. Stołeczna 180, Zaborów, 05-083 Leszno
71. Ochotnicza Straż Pożarna w Zawadach, Zawady 24, 05-085 Kampinos
72. Ochrona Przed Powodzią i Zagrożeniami Komunikacyjnymi, ul. Kolejowa 50, 05-092 Łomianki
73. Ogólnopolska Akcja Charytatywna "Droga", ul. Kolejowa 23, 05-092 Łomianki
74. Ogólnopolskie Porozumienie Organizacji i Inicjatyw Działających na rzecz Osób z ADHD "ADHD.ORG.PL", ul. Bołtucia 20, 05-092 Łomianki
75. Ogólnopolskie Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Wsi, ul. Warszawska 27 I, 05-084 Leszno
76. Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Nietoperzy, Dziekanów Leśny, 05-092 Łomianki
77. Ożarowski Uniwersytet Trzeciego Wieku, ul. Poznańska 165 05-850 Ożarów Mazowiecki
78. Ożarowskie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym im. Jana Pawła II, ul. Poznańska 165, 05-850 Ożarów Mazowiecki
79. Ożarowskie Towarzystwo Tenisowe, ul. Szkolna 2 A, 05-850 Ożarów Mazowiecki
80. Passowskie Stowarzyszenie Sportowe, Błonie Pass 8 lok. 10, 05-870 Błonie
81. Polska Izba Ogrodnicza, ul. Ożarowska 52, 05-850 Ożarów Mazowiecki
82. Polski Związek Hodowców Gołębi Pocztowych, ul. 11-go Listopada 39, 05-092 Łomianki
83. Polskie Stowarzyszenie CARROM, Piaskowa 3 lok. 5, 05-082 Stare Babice
84. Polskie Stowarzyszenie Coachingu i Rozwoju, ul. Szpilmana 13, Łomianki Dolne, 05-092 Łomianki

85. Polskie Stowarzyszenie Familiologiczne, ul. K.K. Baczyńskiego 9, 05-092 Łomianki
86. Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci Chorych na Padaczkę, ul. Konopnickiej 65, Dziekanów Leśny, 05-092 Łomianki
87. Polskie Stowarzyszenie Promocji i Profilaktyki Zdrowia "Biovimed", ul. Zielona 6, 05-092 Łomianki
88. Polskie Towarzystwo Hodowców Koni Arabskich, ul. Puławska 266, 00-976 Warszawa
89. Polskie Towarzystwo Hodowli Koni Arabskich, ul. Puławska 266, 00-976 Warszawa
90. Przyjazne Duchnice, ul. Ożarowska 24, 05-850 Duchnice
91. Przyjazne ulice, ul. Trzech Sosen 8, Laski, 05-080 Izabelin
92. Radio Łomianki 24, ul. Łąkowa 22, 05-092 Łomianki
93. Radzikowskie Towarzystwo Sportowe, Błonie Radzików 10 lok. 18, 05-870 Błonie
94. Rodzina Rodzinie, ul. Miła 52, Dziekanów Polski, 05-092 Łomianki
95. Ruch Na Rzecz Społeczeństwa Obywatelskiego, ul. Harcerska 33, 05-870 Błonie
96. Samorząd 2002 Powiatu Warszawskiego Zachodniego, ul. Mazowiecka 12 lok. 13, 05-850 Ożarów Mazowiecki
97. Sekcja jeździecka "Bałaguta", ul. Zielona 30, 05-092 Łomianki
98. Społeczna Pomoc - Stowarzyszenie DOM, ul. Jagodowa 2, Sadowa, 05-092 Łomianki
99. Społeczny Komitet Bezpiecznych Dróg i Ulic, ul. Baczyńskiego 26 lok. 8, 05-092 Łomianki
100. Społeczny Komitet Bezpiecznych Posesji, Dróg i Ulic, ul. Mościckiego 36, Lipków, 05-080 Izabelin
101. Społeczny Komitet Budowy Placu Zabaw, ul. Norwida 1, 05-870 Błonie
102. Stowarzyszenie "AKADEMIA MaMaMi", ul. Poznańska 175, 05-850 Ożarów Mazowiecki
103. Stowarzyszenie "ArtQuant", ul. Kościuszki 12, 05-092 Łomianki
104. Stowarzyszenie "Bejzment", ul. Lesznowska 15 A, 05-870 Błonie
105. Stowarzyszenie "Bezpieczny Dom", ul. Staszica 16 A lok. 2, 05-092 Łomianki
106. Stowarzyszenie "Cztery Krajobrazy", ul. Baśniowa 4, 05-085 Kampinos
107. Stowarzyszenie "Dobra Strona Miasta", ul. Słoneczna 34, 05-870 Błonie
108. Stowarzyszenie "EKO Łomianki", ul. Działkowa 31, 05-092 Łomianki
109. Stowarzyszenie "Food Business Group", ul. Bakaliowa 1, Mościska, 05-080 Izabelin
110. Stowarzyszenie "Garaże Ożarowska", 05-850 Ożarów Mazowiecki
111. Stowarzyszenie "INICEL", ul. Nowakowskiego 3, 05-870 Błonie
112. Stowarzyszenie "Instytut Przedsiębiorczości", ul. Rolnicza 336, 05-092 Łomianki
113. Stowarzyszenie "Kuźnia Przyjaźni", ul. Kwiatowa 104, Mariew, 05-083 Zaborów
114. Stowarzyszenie "Mazowsze Chopina", Strzyżew Parcele 12 A, 05-085 Kampinos
115. Stowarzyszenie "Mieszkam w Łomiankach", ul. Łąkowa 33, 05-092 Łomianki
116. Stowarzyszenie "Młodzi Europejcy Federaliści Polska", ul. Przysłuskiego 4, 05-080 Izabelin
117. Stowarzyszenie "NASZE BŁONIE", ul. Kilińskiego 2 lok. 16, 05-870 Błonie
118. Stowarzyszenie "O Uśmiech Ucznia", ul. Narutowicza 21, 05-870 Błonie
119. Stowarzyszenie "Obrońców Doliny Wisły", ul. Podwale 25, Kępa Kiełpińska, 05-092 Łomianki

120. Stowarzyszenie "PRO PATRE" Centrum Edukacyjno-Informacyjne Świadomego Ojcostwa, ul. Wojska Polskiego 28A, 09-200 Sierpc
121. Stowarzyszenie "Radość Dzieciom Niepełnosprawnym", ul. Sochaczewska 4, 05-084 Leszno
122. Stowarzyszenie "Razem w Powiecie", ul. Konotgminnych Ośrodków Pomocy Społecznej ka 4 lok. 42, 05-850 Ożarów
123. Stowarzyszenie "Razem", ul. Poznańska 17 B, 05-870 Błonie
124. Stowarzyszenie "Region", ul. Nowoprojektowana 8 lok. 9, Bieniewice, 05-870 Błonie
125. Stowarzyszenie "Ruch Obywatelski Kocham Błonie", ul. Powstańców 18B lok. 1, 05-870 Błonie
126. Stowarzyszenie "Szczerbiec" im. gen. Wiktora Thommee Stare Babice ul. Mościckiego 42 Stare Babice 05-082 Stare Babice
127. Stowarzyszenie "TAK" dla wolnej konkurencji, ul. Bieniewicka 52, 05-870 Błonie
128. Stowarzyszenie "Teraz Kobieta", ul. Modrzewiowa 3, skr. poczt. 19, 05-092 Łomianki
129. Stowarzyszenie "Twoje Łomianki" , ul. Łąkowa 33, 05-092 Łomianki
130. Stowarzyszenie "W stronę dziewcząt", ul. Agawy 18, 05-092 Łomianki
131. Stowarzyszenie "Wspólnota Samorządu", ul. Poznańska 174 lok. 2, 05-850 Ożarów Mazowiecki
132. Stowarzyszenie "Zgoda i rozwój" Błonie ul. Piłsudskiego 2 Błonie 05-870 Błonie
133. Stowarzyszenie "Zielone Błonie", ul. Wspólna 3, 05-870 Błonie
134. Stowarzyszenie Absolwentów Instytutu Studiów Nad Rodziną w Łomiankach, ul. Baczyńskiego 9, 05-092 Łomianki
135. Stowarzyszenie Akcjonariuszy Pekaes Transport S.A., ul. Modlińska 10, 05-870 Błonie
136. Stowarzyszenie Aktywnych "Kuźnia", ul. Zawady 25, Zawady, 05-085 Kampinos
137. Stowarzyszenie Artystów Sztuk Innych, ul. Pionierów 22, 05-092 Łomianki
138. Stowarzyszenie Bezpieczne Miasto i Gmina Błonie, Bieniewice 144, 05-870 Błonie
139. Stowarzyszenie Blizne, ul. Łaszczyńskiego 1, Blizne Łaszczyńskiego, 05-082 Stare Babice
140. Stowarzyszenie Doradców Do Spraw Transportu Towarów Niebezpiecznych – DGSA,
ul. Sochaczewska 38, 05-870 Błonie
141. Stowarzyszenie Edukacji Medialnej i Społecznej im. Jana Liszewskiego, ul. Klonowa 38, Koczargi Stare, 05-080 Izabelin
142. Stowarzyszenie Ekologiczne Mieszkańców i Przyjaciół Dąbrowy Leśnej, ul. Akacyjowa 20, Dąbrowa Leśna, 05-092 Łomianki
143. Stowarzyszenie Emerytowanych Pracowników Oświaty Gminy Błonie "Młodzi Duchem", ul. Narutowicza 21, 05-870 Błonie
144. Stowarzyszenie Grających w Gry Liczbowe i Zakłady Wzajemne "Hazardzista", ul. Baonu Zośka 15, 05-092 Łomianki
145. Stowarzyszenie Historyczno-Rekonstrukcyjne "Patria" Ożarów Mazowieckiul. Kasztanowa 14 lok. 25 Józefów 05-860 Płochocin

146. Stowarzyszenie Hurtowni Elektrycznych, ul. Sochaczewska 110, Macierzysz, 05-850 Ożarów Mazowiecki
147. Stowarzyszenie Importerów Środków Ochrony Roślin, ul. Wierzbowa 7, 05-870 Błonie
148. Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych w Izabelinie, ul. Tetmajera 22, 05-080 Izabelin
149. Stowarzyszenie Inwestorów Jamnik, ul. Czarnieckiego 7 a, 05-092 Łomianki
150. Stowarzyszenie Inżynierów, Techników i Magistrów Techniki Dentystycznej, ul. Piłsudskiego 12A, 05-870 Błonie
151. Stowarzyszenie Klaudyn, ul. Grażyny Bacewicz 4, Klaudyn, 05-080 Izabelin
152. Stowarzyszenie Klub Seniora - "Nadzieja", ul. Ożarowska 21, 05-082 Stare Babice
153. Stowarzyszenie Kulturalne "Kotwica", ul. Warszawska 697, Borzęcin Duży, 05-083 Zaborów
154. Stowarzyszenie Kulturalno-Sportowe, ul. Warszawska 861, 05-083 Zaborów
155. Stowarzyszenie Kupców i Producentów Rolnych w Broniszach, ul. Poznańska 98, Bronisze, 05-850 Ożarów Mazowiecki
156. Stowarzyszenie Kupców i Sprzedawców w Ożarowie Mazowieckim, ul. Kolejowa 2, 05-850 Ożarów Mazowiecki
157. Stowarzyszenie Licencjonowanych Przewoźników Transportu Osobowego "SLPTO-TRANS", ul. Matejki 32, 05-080 Izabelin
158. Stowarzyszenie Lipkowa i Okolic, ul. Jakubowicza 76, Lipków, 05-080 Izabelin
159. Stowarzyszenie Lipków-Eko Stare Babice Lipków 05-082
160. Stowarzyszenie Lokomotywa Leszno, ul. Szkolna 10, 05-084 Leszno
161. Stowarzyszenie Łomianki Razem, ul. Łużycka 30, 05-092 Łomianki Dolne
162. Stowarzyszenie Mieszkańców Gminy Stare Babice "Wspólna Sprawa", ul. Akacyjowa 98A, Koczargi Stare, 05-080 Izabelin
163. Stowarzyszenie Mieszkańców gminy Stare Babice Nasza Gmina, ul. Ciećwierz 13, Klaudyn, 05-080 Izabelin
164. Stowarzyszenie Mieszkańców i Właścicieli Gruntów w Dolinie Łomiankowskiej, ul. Kościelna Droga 8, 05-092 Łomianki
165. Stowarzyszenie na rzecz obrony praw i godności pracowniczej, ul. Poznańska, 05-850 Ożarów Mazowiecki
166. Stowarzyszenie Na Rzecz Ochrony Środowiska i Praw Mieszkańców Gminy Łomianki "Łomiankowski Klub Samorządowy", ul. Polna 8, 05-092 Łomianki
167. Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Upośledzonych Umysłowo lub Fizycznie "Dobra Wola Błonie", ul. Gimnazjalna 29 A lok. 24, Bieniewice, 05-870 Błonie
168. Stowarzyszenie na Rzecz Rozpowszechniania Informacji o Ochronie Danych Osobowych, ul. Wołodyjowskiego 21, 05-082 Stare Babice
169. Stowarzyszenie na rzecz Rozwoju Lokalnego "Wspólny Cel", ul. Zacisza 77, Bramki, 05-870 Błonie
170. Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Witanowa i Bieniewic, ul. Zachodnia 7, Witanów, 05-870 Błonie
171. Stowarzyszenie Nasze Łomianki, ul. Podleśna 9, 05-092 Łomianki

172. Stowarzyszenie o charakterze strzeleckim, kolekcjonerskim i rekonstrukcyjnym "STARY WIARUS", ul. Krzywa 14, 05-092 Łomianki
173. Stowarzyszenie Obrony Łomianek przed Wodą, ul. Warszawska 115, 05-092 Łomianki
174. Stowarzyszenie Ochrona Puszczy Kampinoskiej, ul. Irysa 3, 05-092 Łomianki Borzęcińskie
175. Stowarzyszenie Ochrony Ekologicznej Jeziora Dziekanowskiego, ul. Rolnicza 435, Dziekanów Polski, 05-092 Łomianki
176. Stowarzyszenie Odkrywamy Świat, ul. Akacyjowa 12, Koczargi Stare, 05-080
177. Stowarzyszenie Osiedla "TĘCZA", ul. Staszica 14, 05-092 Łomianki
178. Stowarzyszenie Osiedlowej sieci Komputerowej "LAN Józefów", ul. Fabryczna 12 A, Józefów, 05-860 Płochocin
179. Stowarzyszenie Ośrodka Kultury Regionalnej Wsi "Eko-Kiełpin", ul. Ogrodowa 4, Kiełpin, 05-092 Łomianki
180. Stowarzyszenie Parafialne "Lin", ul. Jakubowicza 120, Lipków, 05-082 Stare Babice
181. Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu "Mar-Kot", ul. Mikołaja Kopernika 2, 05-850 Ożarów Mazowiecki
182. Stowarzyszenie Pomocy Szkole w Lesznie, ul. Leśna 13, 05-084 Leszno
183. Stowarzyszenie Pracownia Łomianki, ul. Równa 26, 05-092 Łomianki
184. Stowarzyszenie Prywatnych Przedsiębiorców, ul. Warszawska 71 A, 05-092 Łomianki
185. Stowarzyszenie Prywatnych Przewoźników "Jard-Bus" w Starych Babicach, Wojcieszyn 174, 05-083 Zaborów
186. Stowarzyszenie Przedsiębiorców Ożarowa Mazowieckiego, ul. Strzykulska 5, 05-850 Ożarów Mazowiecki
187. Stowarzyszenie Przedsiębiorczości Powiatu Warszawskiego Zachodniego, ul. Poznańska 129/133, 05-850 Ożarów Mazowiecki
188. Stowarzyszenie Przedsiębiorczości Powiatu Warszawskiego, ul. Poznańska 129/133, 05-850 Ożarów Mazowiecki
189. Stowarzyszenie Przyjaciół Bronisz, ul. Przyparkowa 15 Bronisz 05-850 Ożarów Mazowiecki
190. Stowarzyszenie Przyjaciół Fabryki Kabli – Ożarów, ul. Poznańska 127, 05-850 Ożarów Mazowiecki
191. Stowarzyszenie Przyjaciół Gimnazjum nr 1 w Błoniu HUGONEK, ul. Okrzei 3, 05-870 Błonie
192. Stowarzyszenie Przyjaciół Przedszkola, ul. Poniatowskiego 12 B, 05-870 Błonie
193. Stowarzyszenie Przyjaciół Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej (SKOK) w Pekaes Transport S.A. Błonie, ul. Narutowicza 26, 05-870 Błonie
194. Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły Podstawowej 79 im. Zygmunta Sokołowskiego położone w Warszawie przy ul. Arkuszowej 202, ul. 3 Maja 59, Mościska, 05-080 Izabelin
195. Stowarzyszenie Przyjaciół Szkoły Podstawowej nr 1 w Błoniu "Helios", ul. Poniatowskiego 19, 05-870 Błonie

196. Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Izabelin, ul. Al. 3-go Maja 59, Hornówek, 05-080 Izabelin
197. Stowarzyszenie Rozwoju Macierzysza, ul. Sochaczewska 89 A, Macierzysz, 05-850 Ożarów Mazowiecki
198. Stowarzyszenie Rozwoju Przyjaznej Komunikacji Łomianki, ul. Rolnicza 534, Dziekanów Nowy 05-092 Łomianki
199. Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Janów i Kwirynów, ul. Żurawiowe Mokradła 14, Kwirynów, 05-082 Stare Babice
200. Stowarzyszenie Samorządowe "Pro Civitas", Rochaliki 18 A, 05-870 Błonie
201. Stowarzyszenie Sołtysów gminy Błonie, ul. Sochaczewska 107, 05-870 Błonie
202. Stowarzyszenie Społeczno-Kulturalne Sołtysów woj. Warszawskiego, Urząd Gminy Kampinos, 05-085 Kampinos
203. Stowarzyszenie Sportowo-Kulturowe "STREET-SPORTS", ul. Kilińskiego 3 lok. 62, 05-870 Błonie
204. Stowarzyszenie Srebrzysta Aleja Szeligi, ul. Cyprysowa 10, Szeligi, 05-850 Ożarów Mazowiecki
205. Stowarzyszenie Transportowców i Drogowców, ul. Poznańska 129 lok. 133, 05-850 Ożarów Mazowiecki
206. Stowarzyszenie Verum Prawo dla Przedsiębiorców, ul. Wiosenna 79, 05-092 Łomianki
207. Stowarzyszenie Właścicieli Nieruchomości "Pohulanka", ul. Pohulanka 109 A, 05-082 Stare Babice
208. Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości w Ożarowie Mazowieckim - Ożarowskie Forum Gospodarcze, ul. Kolejowa 2 lok. 1, 05-850 Ożarów Mazowiecki
209. Stowarzyszenie Wspierania Rozwoju i Edukacji Dzieci Wiejskich przy Szkole Podstawowej im. Adama Mickiewicza w Umiastowie, ul. Umiastowska 74, Umiastów, 05-850 Ożarów Mazowiecki
210. Stowarzyszenie z Pomysłem, ul. Graniczna 4, Blizne Łaszczyńskiego, 05-082 Stare Babice
211. Stowarzyszenie Zdrowa Woda, ul. Chłopickiego 43, 05-080 Izabelin
212. Stowarzyszenie Zielone Strzykuły, ul. Obrońców Warszawy 17 lok. 6, 05-850 Ożarów Mazowiecki
213. Stowarzyszenie Zwyczaj "Tanie Latanie", ul. Brukowa 16, 05-092 Łomianki
214. SZPALER, ul. Sochaczewska 84, Macierzysz, 05-850 Ożarów Mazowiecki
215. Środowiskowe Stowarzyszenie Kulturalne "Fabryka", ul. Fabryczna 2 A lok. 11, Józefów, 05-860 Płochocin
216. Team Stare Babice, ul. Hubala-Dobrzańskiego 21, 05-082 Blizne Jasińskiego
217. Towarzystwo Chrystozoficzne, ul. Konarskiego 26, 05-092 Łomianki
218. Towarzystwo Cyklistów Gminy Stare Babice, ul. Północna 8 Zielonki Parcele, 05-082 Stare Babice
219. Towarzystwo Dbałości o Historyczny Wizerunek Huty Szkła, ul. Ożarowska 28, 05-850 Ożarów Mazowiecki
220. Towarzystwo Kampinoskie, Podkampinos 2, 05-085 Kampinos
221. Towarzystwo Katyńskie, ul. Baczyńskiego 26 lok. 8, 05-092 Łomianki
222. Towarzystwo Miłośników Izabelina, ul. 3-go Maja 38, 05-080 Izabelin

- 223. Towarzystwo Miłośników Militariów, Kampinos A 23b, 05-085 Kampinos
- 224. Towarzystwo Muzyczne im. Kazimierza Wiłkomirskiego, ul. Polna 40, 05-082 Stare Babice
- 225. Towarzystwo Opieki nad Ociemniałymi, ul. Brzozowa 75, Laski, 05-080 Izabelin
- 226. Towarzystwo Pomocy Dzieciom Wiejskim w Bieniewicach, ul. Błońska 62, Bieniewice,
05-870 Błonie
- 227. Towarzystwo Pomocy Rodzinie, ul. 3-go Maja 42, 05-080 Izabelin
- 228. Towarzystwo Przyjaciół Kampinoskiego Parku Narodowego, ul. Tetmajera 38,
05-080 Izabelin
- 229. Towarzystwo Przyjaciół Konia Arabskiego, ul. Sochaczewska 38, 05-084 Leszno
- 230. Towarzystwo Przyjaciół Osiedla "Feniks" , ul. Słoneczna 5, 05-080 Izabelin
- 231. Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Błońskiej, ul. Norwida 1, 05-870 Błonie
- 232. Towarzystwo Terapii Manualnej, ul. Mickiewicza 35, 05-850 Ożarów Mazowiecki
- 233. Towarzystwo Zdrowotności Łomianki, ul. Baczyńskiego 26 lok. 8, 05-092 Łomianki
- 234. Unia Rodzin, ul. Rolnicza 156, 05-092 Łomianki
- 235. Uniwersytet Trzeciego Wieku w Łomiankach, ul. Krokusa 24, 05-092 Łomianki
- 236. Warsaw Masters Team, ul. Poniatowskiego 65, 05-080 Izabelin
- 237. Wspólnota Lokalna, ul. Harcerska 33, 05-870 Błonie
- 238. Zarząd Ochotniczej Straży Pożarnej przy Fabryce Kabli w Ożarowie Mazowieckim,
05-850 Ożarów Mazowiecki
- 239. Zarząd Ochotniczej Straży Pożarnej w Mazowieckiej Wytwórni Wódek i Drożdży,
ul. Fabryczna 1 Józefów k/Błonia, 05-860 Płochocin
- 240. Zrzeszenie Mikrobusowy Przewóz Osób - "Iskra", ul. Warszawska, 05-084 Leszno
- 241. Zrzeszenie Transportowe Łomianki, ul. Polna 16 A, 05-092 Łomianki
- 242. Związek Lekarzy Polskich, ul. Baczyńskiego 26 lok. 8, 05-092 Łomianki
- 243. Związek Oficerów Rezerwy im. Obrońców Radiostacji Babice Stare Babice ul. Ge-
nerała Władysława Sikorskiego 5 Janów 05-082 Stare Babice
- 244. Związek Polskich Fotografików Przyrodniczych, ul. Polna 25, 05-084 Leszno